

Bijlagen

Bijlage 1

Bestaand gebruik

1 Schietterrein

2 Schietterrein

3 Schietterrein

4 Defensie

7 Strandpaviljoen

5 Defensie

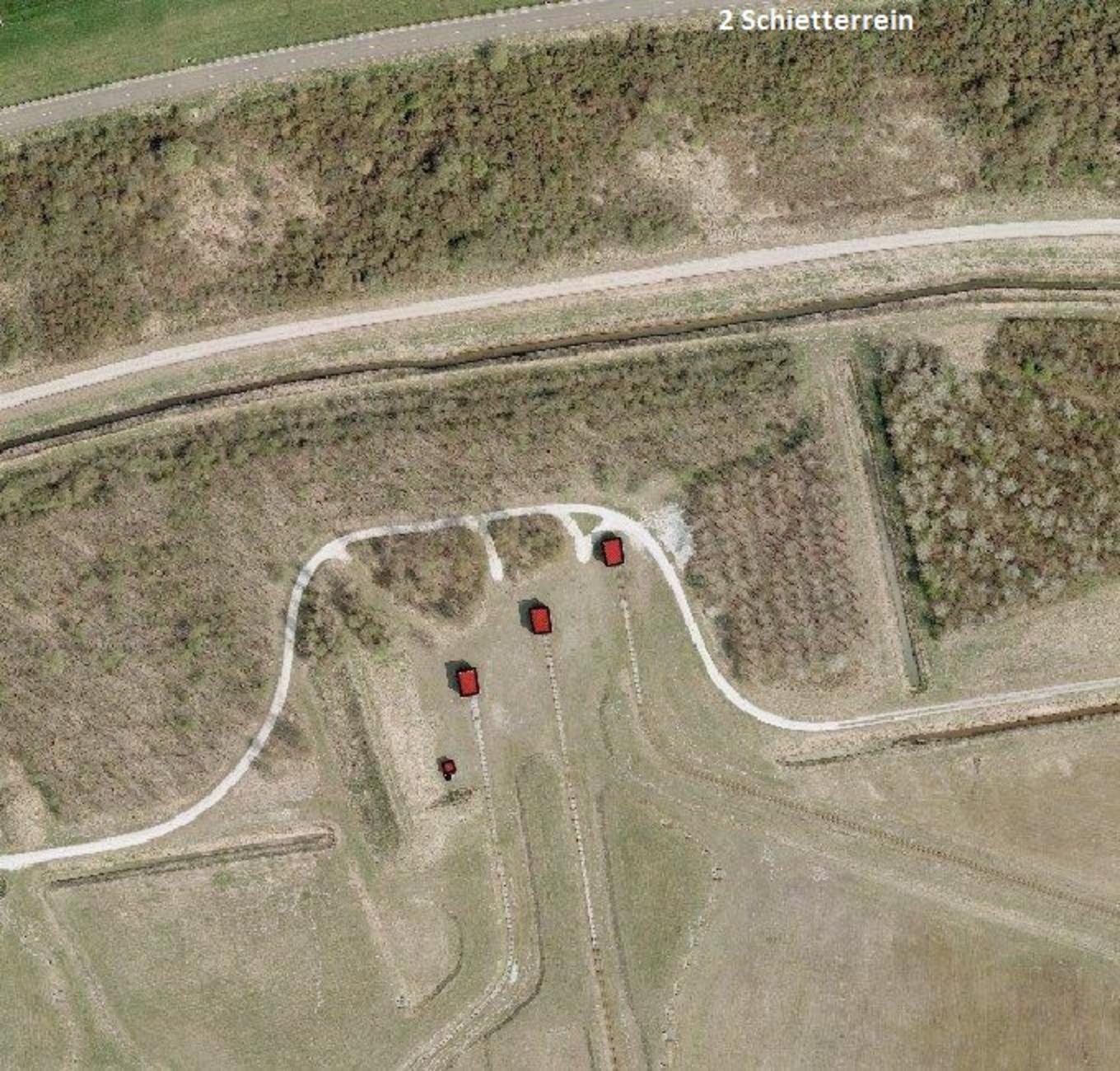
8 Staatsbosbeheer

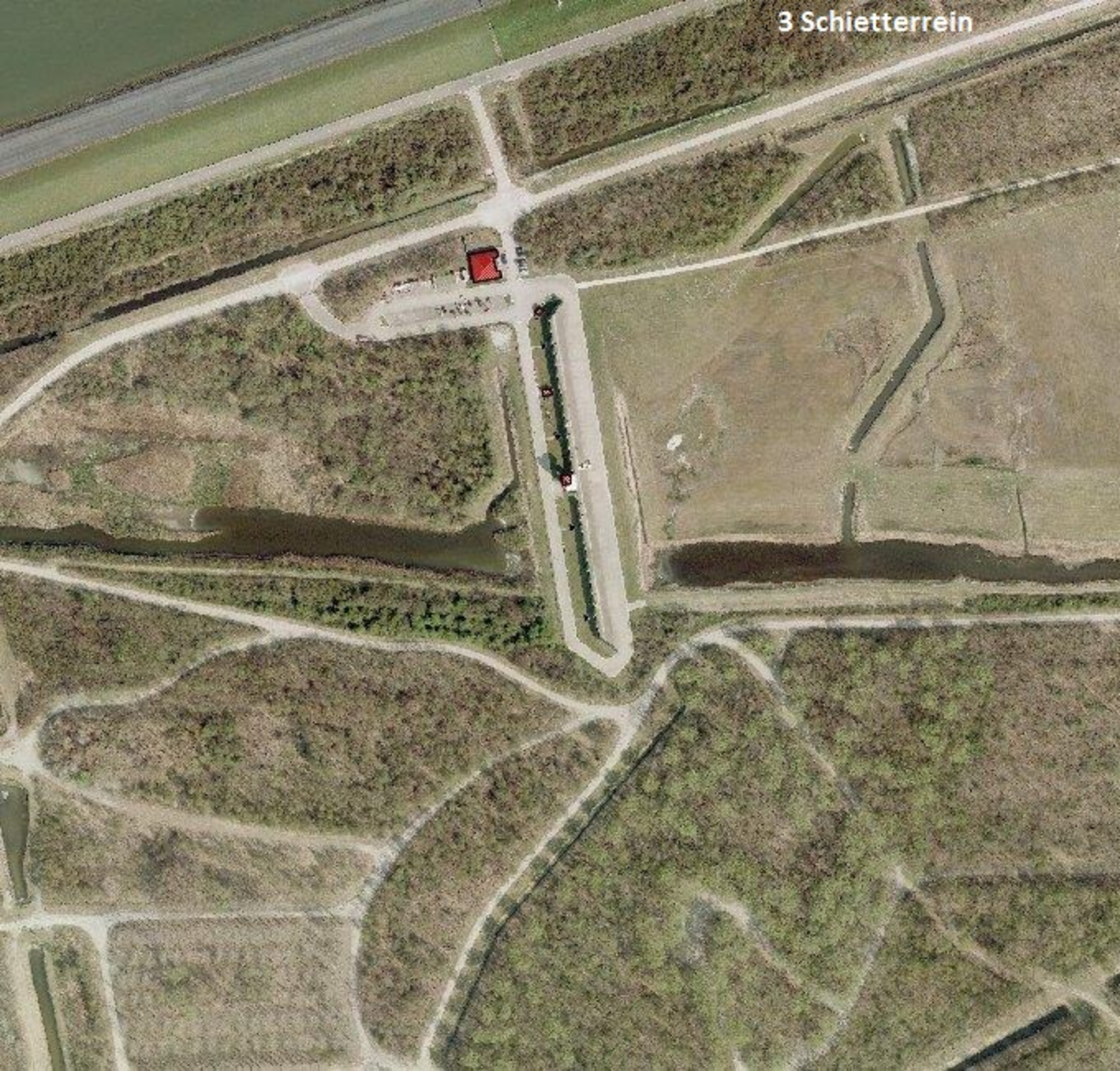
6 Defensie

9 Vogelkijkhut

2 Schieterrein

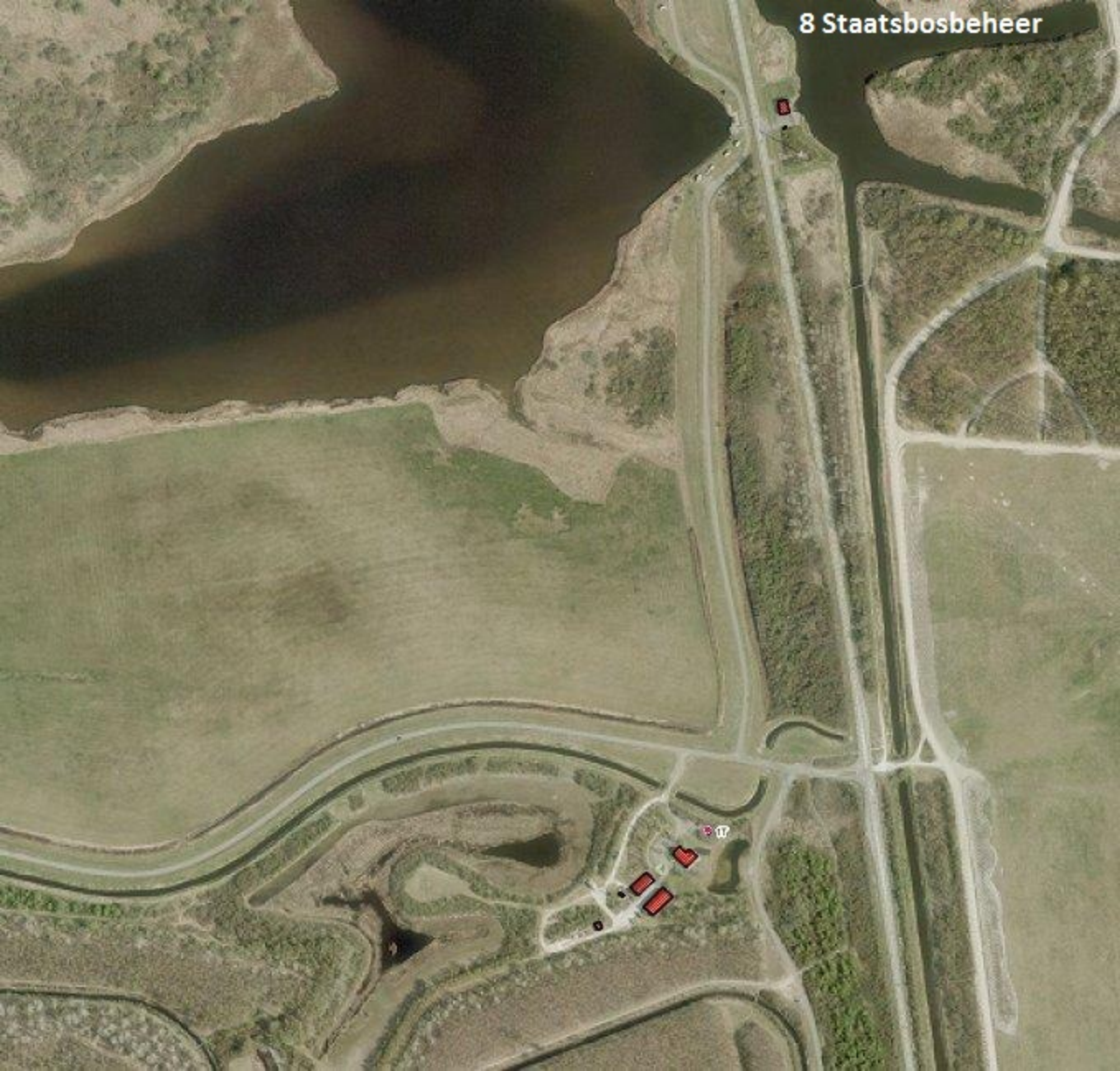
4 Defensie

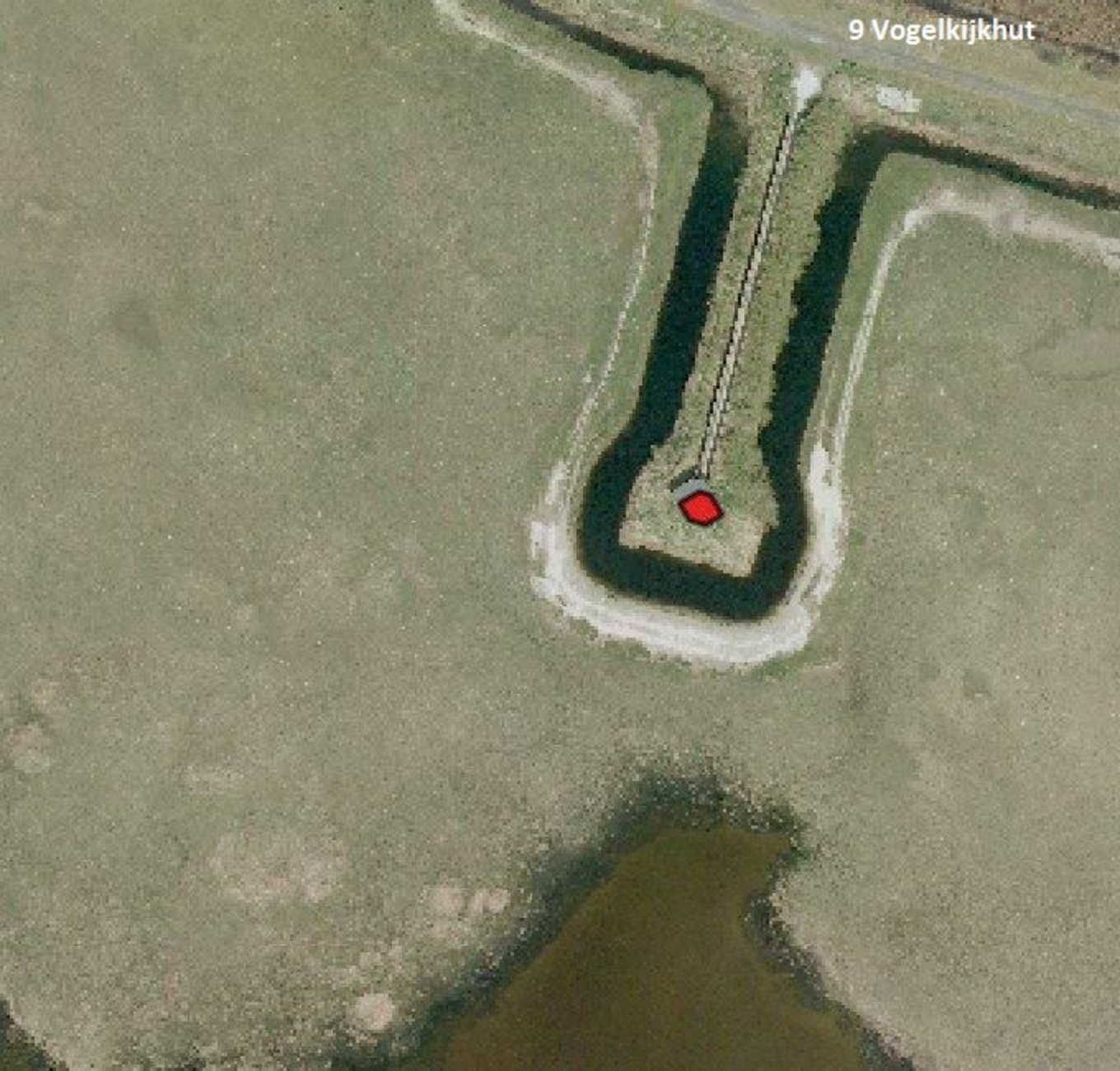

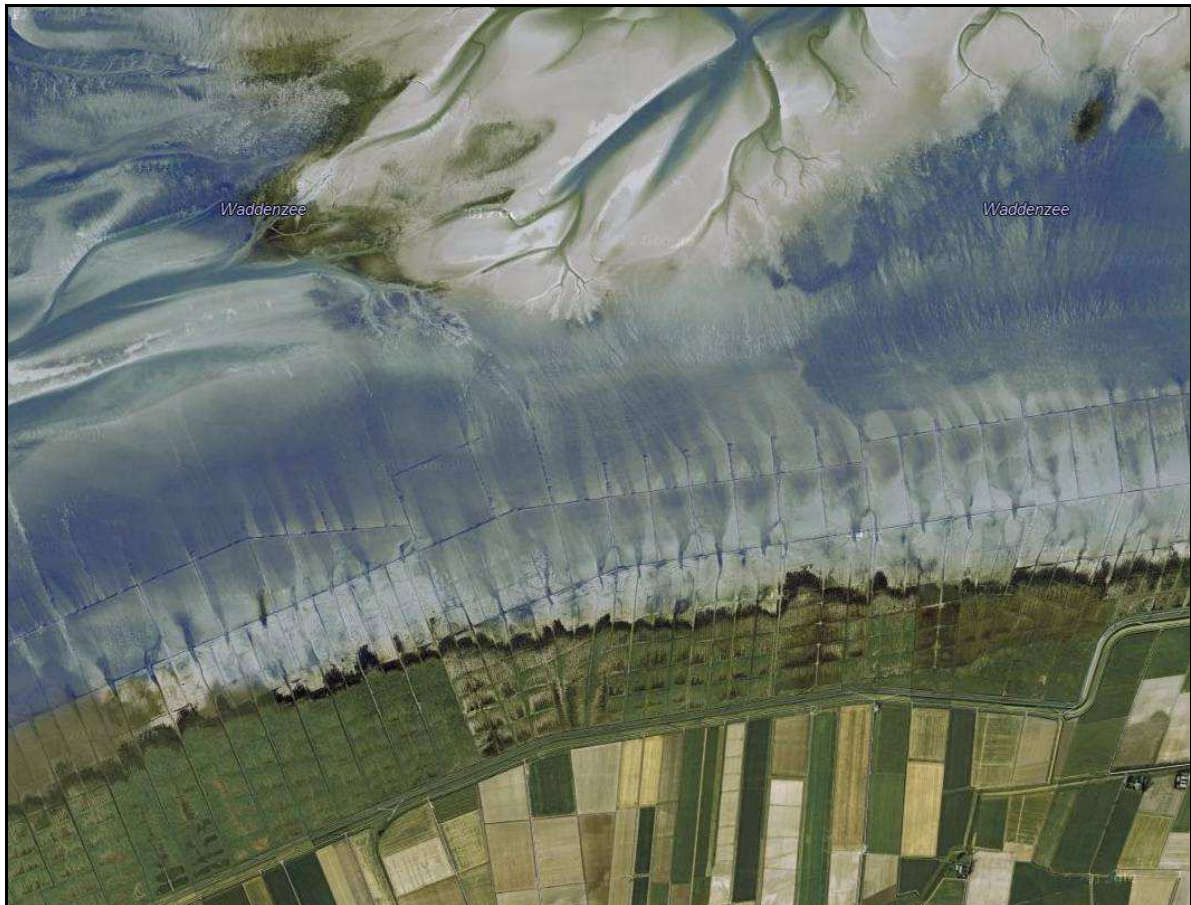

Bijlage 2

Maritiem archeologisch onderzoek

Erfgoed buitendijks gebied gemeente De Marne Een Archeologisch Bureauonderzoek

Administratieve gegevens

provincie:	Groningen
gemeente:	De Marne
plaats:	n.v.t.
toponiem:	Waddenzee
bevoegd gezag:	gemeente De Marne
opdrachtgever:	HKB Stedenbouwkundigen, mw. M. van Schoonhoven
centrumcoördinaat:	noord: 218.983/607.144 west: 208.491/603.089 zuid: 216.119/601.518 oost: 231.933/605.826
kaartblad:	2G en 3C
onderzoeksmeldingsnummer:	
beheer documentatie	Libau Steunpunt, Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed, gemeente De Marne en E-depot
uitvoerder:	Libau Steunpunt
auteur	drs. A. Mennens-van Zeist
autorisatie	drs. J. Molema
telefoon:	050-3126545
e-mail:	mennens@libau.nl

Een Archeologisch Bureauonderzoek

Planvoornemen

In opdracht van HKB Stedenbouwkundigen, vertegenwoordigd door mw. M. van Schoonhoven, is een archeologisch bureauonderzoek uitgevoerd voor het buitendijkse gebied van de gemeente De Marne. Aanleiding voor het onderzoek is het vervaardigen van een Beheersverordening voor het gemeentelijke deel van de Waddenzee van De Marne.

Figuur 1: Kaart van het grondgebied van de gemeente De Marne inclusief het buitendijkse gebied (bron: ARCHIS)

Beleid en wetgeving op het gebied van archeologie en cultuurhistorie voor het maritieme gebied

Op 1 september 2007 is de Wet de archeologische monumentenzorg (Wamz) in werking getreden. Dit heeft geresulteerd in een ingrijpende wijziging van de Monumentenwet 1988. Deze wijziging betekent dat bij het vaststellen van een bestemmingsplan of een beheersverordening, er rekening moet worden gehouden met de in de grond aanwezige (dan wel te verwachten monumenten (artikel 38a).

De Beleidsbrief Modernisering Monumentenzorg (MoMo) heeft geleid tot aanpassing van het Besluit ruimtelijke ordening (Bro) per 1 januari 2012. Hierdoor is geregeld dat in het bestemmingsplan een beschrijving moet worden opgenomen van de wijze waarop met de in het gebied aanwezige cultuurhistorische waarden en in de grond aanwezige of te verwachten monumenten rekening is gehouden (Bro artikel 3.1.6, vierde lid, sub a). De cultuurhistorische waarden betreffen de historisch (steden)bouwkundige waarden en de historisch geografische waarden.

In het Besluit algemene regels ruimtelijke ordening (Barro) (per 1 oktober 2012) staat dat de gemeenteraad uiterlijk binnen drie jaar na inwerkingtreding van het Barro een nieuw bestemmingsplan vast moet stellen. In artikel 1.1, tweede lid staat aangegeven dat in het Barro en de daarop berustende bepalingen onder bestemmingsplan mede wordt verstaan: *beheersverordening* als bedoeld in artikel 3.38 van de wet. Bij de voorbereiding van een bestemmingsplan dat betrekking heeft op de Waddenzee en dat gebruik of bebouwing mogelijk maakt, die afzonderlijk of in combinatie met ander gebruik of bebouwing significante gevolgen kan hebben voor de landschappelijke of cultuurhistorische kwaliteiten, bedoeld in artikel 2.5.2, wordt een beoordeling gemaakt van de gevolgen voor die kwaliteiten van het gebied. Onder cultuurhistorische kwaliteiten worden de in

de bodem aanwezige archeologische waarden en de overige voor het gebied kenmerkende cultuurhistorische structuren en elementen bedoeld zoals aangegeven in 2.5.2, tweede lid, sub a en b van het Barro.

Informatie

Het buitendijkse gebied van de gemeente De Marne ligt voor het overgrote deel ten noorden van de huidige zeedijk, de Ommelanderzeedijk, en voor een deel ten noorden van de Zeedijk die in de jaren '60 ter afsluiting van de toenmalige Lauwerszee is aangelegd. De Lauwerszee is in de vroege middeleeuwen (rond 800 na Chr.) ontstaan en breidde zich in de loop van de elfde en twaalfde eeuw verder uit. De Lauwerszee is op 25 mei 1969 afgesloten. De Lauwerszee behoorde tot het gebied van de Waddenzee en werd beschouwd als één van de laatste inhammen van de Waddenzee. Het Lauwersmeer behoort nu niet meer tot de Waddenzee.

Ontstaansgeschiedenis Waddenzee

Aan het einde van de laatste ijstijd stond het grootste gedeelte van de Noordzee droog en lag het zeeniveau 100 meter lager dan nu. Het geologische tijdvak van de ijstijden wordt het pleistoceen genoemd. Vondstmateriaal afkomstig van de bodem van de Noordzee laat zien dat tijdens de ijstijden mensen (jagers-verzamelaars) en dieren ter plaatse van het Noordzeebekken hebben geleefd. Vanaf het eind van de laatste ijstijd (het weichselien; ongeveer 11.500 jaar geleden) zette een klimaatverbetering in en begonnen de ijskappen onder invloed van het warmer wordende klimaat af te smelten. Dit warmere geologische tijdvak wordt het holoceen genoemd. Met het stijgen van de zeespiegel begon het dekzandlandschap van Noord-Groningen langzamerhand te verdrinken. De eerste overstromingen in de laagste delen van Groningen (zoals in het dal van de Lauwers) begonnen tussen 6000-5000 v. Chr.

Rond 6000 jaar geleden waren er ten noorden van de huidige Waddeneilanden ook al enkele barrière-eilanden of strandruggen aanwezig (zie figuur 2). Door de stijgende zeespiegel verplaatsten deze barrière-eilanden en bijbehorende getijdebekkens zich met een snelheid van circa twee meter per jaar naar het zuiden, richting het vaste land. Het zand van de noordrand van de eilanden erodeerde en groeide aan de zuidkant weer aan. Veel sediment kwam terecht in het bekken achter de barrière-eilanden, dus in het huidige gebied van de Waddenzee. Daar ontstonden de wadplaten die tijdens eb grotendeels droogvielen en onderstroomden bij vloed. In de loop van de eeuwen verlandden de bekkens aan de landwaartse zijde en ontwikkelden zich kwelders. Omdat barrière-eilanden landwaarts bleven migreren, werden de intergetijdengebieden aanmerkelijk kleiner.

Tussen 4000 – 3000 v. Chr. drong de zee het kustgebied opnieuw binnen als gevolg van de zeespiegelstijging. Het kweldergebied bereikte in die periode de uiterste grenzen. In het overgangsg gebied tussen de hoger gelegen pleistocene dekzandgebieden (Drents Plateau) en het getijdengebied langs de kust, ontstond vanaf die tijd veengroei. Dit werd veroorzaakt door vernatting ten gevolge van een stijgende grondwaterspiegel in deze overgangszone. De zeespiegelstijging in het kustgebied en een daarmee samenhangende verslechterde afwatering van rivieren en beken vanaf het Drents Plateau zorgden voor deze stijgende grondwaterspiegel. Het veen begon aanvankelijk lokaal te groeien in dalen (dal van de Lauwers) en depressies. Vanuit de dalen en depressies kroop het veen langzamerhand over het dekzandlandschap. De veenvorming op de overgang van het getijdengebied en het pleistocene dekzandgebied bereikte haar hoogtepunt bereikte rond 1500 v. Chr. Vanaf die tijd werd langs de kust een dik pakket klei afgezet bovenop het veen. Veengroei en getijdsedimentatie wisselden elkaar regelmatig af.

Door het proces van opslibbing en verlanding ontstond vanaf circa 1000 v. Chr. een kwelderlandschap. Het kwelderlandschap was relatief hoog komen te liggen en overstroomde alleen nog bij extreem hoge waterstanden. Via een geulen- en krekensysteem werd dit kwelderlandschap ontwaterd. Langs de wadkant ontstonden hoger gelegen kwelderwallen en langs de kreken en geulen oeverwallen. Behalve het getijdenlandschap met geulen en wadplaten en het kwelderlandschap met kwelderwallen, kweldervlaktes en prielen, maakte ook het achterliggende veengebied een integraal onderdeel uit van dit dynamische natuurlijke kustlandschap.

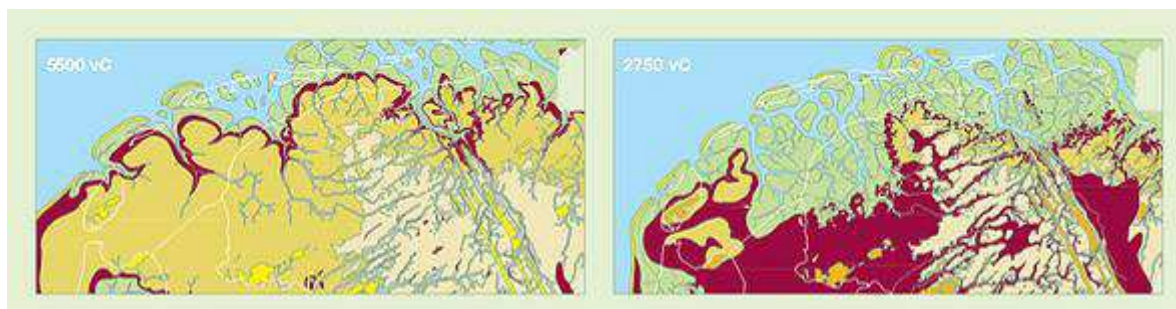
Maaiveld daling speelt in de ontstaansgeschiedenis van het gebied een belangrijke rol. Bodemdaling heeft de vorming van de Lauwerszee (maar ook de Zuiderzee, de Middelzee en de Dollard) in de hand gewerkt. De mens is daar ook debet aan geweest, toen men in de middeleeuwen het veengebied in ontginning ging nemen ten behoeve van de akkerbouw en kleinschalige turfwinning. Ontwatering van het veen leidde tot maaiveld daling en wateroverlast in het gebied. Zware stormvloed overtroofden veroorzaakten overstromingen waarbij de zee doorbrak tot diep in het veengebied. Mogelijk hingen deze grootschalige inbraken ook samen met een lokale zeespiegelstijging in de periode van de vorming van de Lauwerszee rond 800 na Chr. en de Dollardinbraken aan het eind van de middeleeuwen.

Vanaf de middeleeuwen nam de omvang van het waddengebied af door de bedijkingen die rond 1100-1200 van start gingen. Na de inbraak van de Lauwerszee werd al snel een begin gemaakt met het inpolderen en bedijken van het inbraakgebied langs het Reitdiep. Uiteindelijk werd in 1969 de Lauwerszee middels een dijk afgesloten en werd het Lauwersmeer gecreëerd.

Het maritieme gebied van de gemeente De Marne door de eeuwen heen

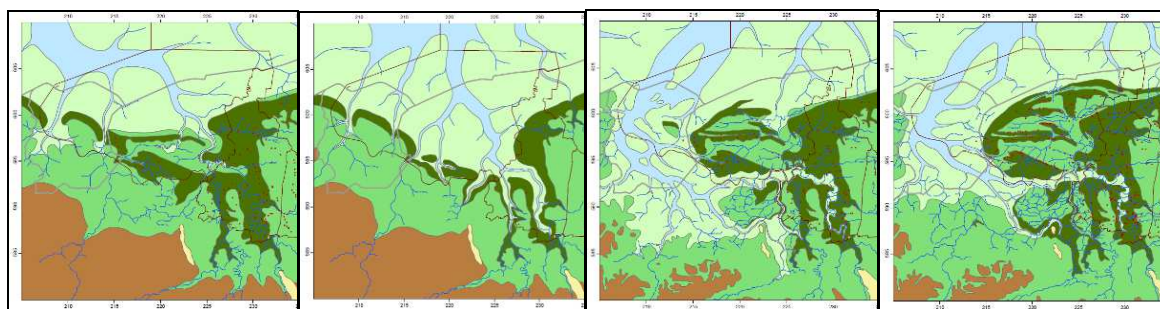
Op paleogeografische kaart uit de periode rond 5500 v. Chr. is te zien dat het maritieme gebied van de gemeente De Marne in die tijd uit water, zandwadden en slikken bestond. In het beekdal van de Lauwers had zich een veenpakket (donkerrood op figuur 2) gevormd. De zee stond in die tijd lager dan een aantal eeuwen later. Dit betekent dat het pleistocene dekzand (donker- en lichtgeel op figuur 2) rond 5500 v. Chr. in en rond de gemeente De Marne en ter plaatse van de Waddenzee aan het oppervlak lag. Dekzand en wadden waren van elkaar gescheiden door een strook veenmoeras (zie figuur 2: linker kaartje). De aanwezigheid van nederzettingssporen bij Winsum als ook een dolmen (hunebed) en een steenkist onder de wierde van Heveskesklooster uit de tijd van de Trechterbekercultuur (hunebedbouwers; 3350-3050 v. Chr.) tonen aan dat de hoger gelegen zandgronden langs het waddengebied bewoonbaar waren in die tijd.

Figuur 2: Boven kaarten van de (paleo-) geografie van het waddengebied van 5500 v. Chr. en 2750 v. Chr. (Bron: P. Vos en S. de Vries, 2009; Waddenacademie).

De paleogeografische kaart van 2750 v. Chr. laat zien dat er door de zeespiegelstijging inmiddels een kleipakket was afgezet op de pleistocene zandondergrond en op de strook veen langs de wadden. De wadplaten en geulen binnen het maritieme gebied van De Marne veranderden in de loop van de tijd van omvang en vorm. In het 'binnenland' had de zeespiegelstijging en de stagnerende afwatering vanaf het Drents Plateau tot gevolg dat de veengroei hand over hand toenam. In het getijdengebied was geen bewoning mogelijk. Alleen de niet met veen bedekte dekzandgebieden van het Drents Plateau werden bewoond.

Op de paleogeografische kaarten uit 5500 en 2750 v. Chr. is te zien dat de Hunze via een noordelijke bedding (langs het huidige Pieterburen) richting zee stroomde. De brede monding lag toen ter plaatse van het huidige Schiermonnikoog.

Figuur 3: Uitsneden uit de paleogeografische kaarten van het maritieme gebied van de gemeente De Marne: van links naar rechts de kaarten uit circa 500 v. Chr., 100 na Chr., 800 na Chr. en 1150 na Chr. (bron: RAAP-rapport 1732).

Ook rond 500 v. stroomden de Hunze en een zijrivier nog via een noordelijke bedding naar zee. Zowel het maritieme deel als ook het 'landdeel' van de huidige gemeente De Marne bestonden uit zandwadden, slikken en water (zie figuur 3: linker kaartje). Door het proces van opslibbing en verlanding was vanaf circa 1000 v. Chr. in het zuidelijke deel van het getijdengebied een kwelderlandschap ontstaan. Langs de wadkant ontstonden hoger gelegen kwelderwallen en langs de kreek en geulen oeverwallen. Op deze oever- en kwelderwallen ontstond vanaf 600 v. Chr. bewoning, eerst in zogenaamde vlaknederzettingen en later bij stijging van de zeespiegel werden wieden opgeworpen. Omdat het maritieme deel van De Marne uit wadden (wadplaten en geulen) bestond, was hier geen bewoning mogelijk. In de loop van de eeuwen schoof de kust steeds verder noordwaarts en werden wadden omgezet in kweldergebied met kwelder- en oeverwallen, waarop steeds weer nieuwe wiedzengeneraties werden aangelegd. Een kwelderwal werd pas voor bewoning in gebruik genomen, wanneer aan de zeezijde de vorming van een volgende kwelderwal was begonnen. De nieuwe kwelderwal beschermde de oudere tegen directe zee-inval.

Op de paleogeografische kaart van circa 100 na Chr. (zie figuur 3, tweede kaartje van links) is te zien dat de omvang van de zandwadden en slikken binnen het maritieme gebied van De Marne toen afnamen. De bedding van de rivier de Hunze werd langzaam smaller en in de eeuwen daarna dichtslibben en verlanden.

Op de paleogeografische kaart van circa 800 na Chr. (zie figuur 3, tweede kaartje van rechts) is de zee via het Lauwersestuarium middels diepe erosiegeulen tot ver het kweldergebied en het achterliggende veengebied binnengedrongen. Dit geulensysteem vond ten noorden van Middag en Humsterland aansluiting met de rivier de Hunze, die via één van deze geulen een monding kreeg in de Lauwerszee. De oorspronkelijke noordelijke monding van de Hunze slibde langzamerhand helemaal dicht en het noordwestelijke kweldergebied kon zich aaneensluiten. Het gebied waar de zee was binnengedrongen veranderde in een waddenland met wadplaten en prielen. Middag en Humsterland raakten omgeven door water en werden (schier)eilanden. Oude kwelderwallen werden door de inbraak opgeruimd. De Hunze had haar bedding verlegd naar het westen en stroomde vanaf die tijd via de Lauwerszee af naar de Waddenzee en Noordzee. De oorspronkelijke hoofdloop van de Hunze die ten oosten van Schiermonnikoog lag, verplaatste zich naar de westkant van het eiland. Op de paleogeografische kaart uit 800 na Chr. is ten noorden van de Lauwerszee een brede afwateringsgeul van de Hunze te zien. De eerder nog in dit gebied aanwezige wadplaten zijn dan verdwenen.

Op de paleogeografische kaart uit circa 1150 (zie figuur 3, rechter kaartje) vormen de noordelijkste kwelderwallen een aaneengesloten geheel. Vanaf circa 1100 na Chr. werd de kust van de gemeente De Marne bedijkt. Langs de noordkust behoort de Oude Zeedijk of Zeeborg tot de oudste bedijkingen. Deze dijk liep van Vierhuizen over Kloosterburen naar Uithuizen. De bedijking moet nog voor het einde van de twaalfde eeuw hebben plaatsgevonden. Met de aanleg van de Oude Zeedijk of Zeeborg was ook de in de twaalfde eeuw verzande Hunzeboezem afgedamd. Van echte zeekerende dijken was overigens aanvankelijk nog nauwelijks sprake. Het waren meer lage kaden, die vooral tot doel hadden het land in de zomer, als de gewassen op het veld stonden, te behoeden voor schadelijke overstromingen. In de loop van de eeuwen werd buitendijks nieuw land aangewonnen en vervolgens ingepolderd. De huidige zeedijk langs de waddenkust werd aangelegd en uitgebouwd in de jaren 1872, 1875, 1923 en 1946 (rond de Linthorst Homanpolder).

Cultuurhistorische kwaliteiten Waddenzee

Archeologische waarden

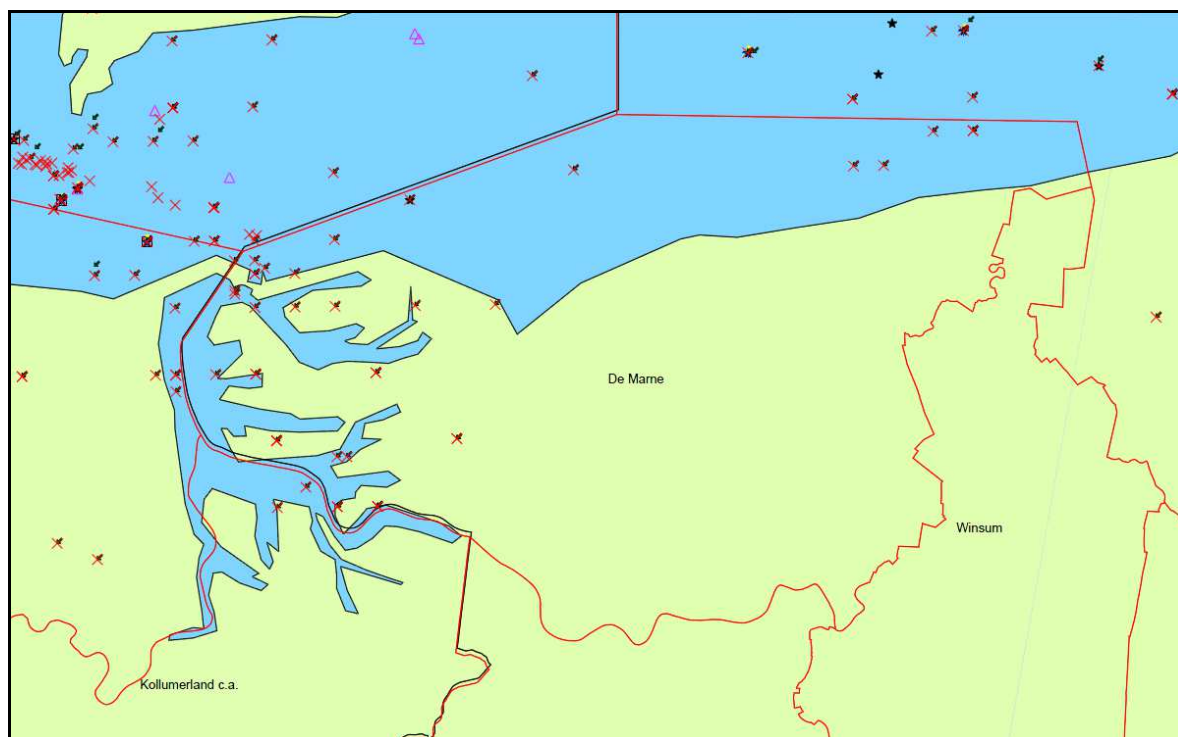
In het Waddenzeegebied van de gemeente De Marne liggen, voor zover is na te gaan, geen verdrinken of overslibde nederzettingen. In de voormalige Lauwerszee is kunnen wel verdrinken nederzettingen liggen. Bij de inbraak van de Lauwerszee rond 800 na Chr. zijn kwelderwallen opgeruimd waarop vanaf de ijzertijd bewoning mogelijk was. Het huidige Lauwersmeer maakt echter geen deel meer uit van de Waddenzee en blijft hieronder verder buiten beschouwing.

In de archeologische database ARCHIS van de Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed (RCE) zijn in het Waddenzeegebied van de gemeente De Marne geen archeologisch waardevolle terreinen geregistreerd. Het maritieme deel van De Marne heeft op de huidige Indicatieve Kaart Archeologische Waarden (IKAW) van de Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed (RCE) in z'n geheel een hoge archeologische verwachtingswaarde gekregen. Volgens de IKAW zou de kans op het aantreffen van wrakken hier overal even hoog zijn. Er staan in ARCHIS echter geen wrakken geregistreerd. Op de Wrakkenkaart van de afdeling Maritieme archeologie van de RCE staan echter wel scheeps- en vliegtuigwrakken geregistreerd binnen de gemeente De Marne. Hieronder worden deze nader omschreven.

Historische scheepswrakken

In het maritieme deel van de gemeente De Marne zijn volgens de gegevens van de Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed meerdere scheepswrakken en vliegtuigwrakken bekend (zie figuur 4). Het oudst bekende scheepswrak, het smakschip 'Jonge Claas', is in 1775 in de Lauwerszee, voor de monding van het Reitdiep, vergaan. Tijdens een grote storm die plaatsvond in de nacht van 5 op 6 maart 1883, zijn drie vissersschepen uit Zoutkamp in de Lauwerszee vergaan. Hierbij verdrinken 9 Zoutkamper vissers. Tijdens diezelfde stormramp kwamen 83 vissers uit Paesens-Moddergat (Fryslân) om het leven. De meeste van deze schepen zijn gezonken in de Lauwerszee (nu Lauwersmeer). In het oostelijke deel van het Waddenzeegebied van De Marne liggen twee schepen (een houten schoener, vergaan in 1917, en een vrachtschip, vergaan in 1979), twee vliegtuigen (neergestort in 1941 en 1942) en een ponton (in 1992 gezonken). In het westelijke deel van de Waddenzee binnen de gemeente De Marne liggen wrakken uit de periode 1935 tot 1993, zoals die van het vrachtschip Eben Haezer (gezonken 1935) en het beurtschip 'Lauwerszee' dat in 1943 in de golven verdween. Het is op dit moment niet duidelijk of de scheeps- en vliegtuigwrakken als behoudenswaardig moeten worden beschouwd. Om dit te bepalen is in de toekomst een waardering van deze wrakken noodzakelijk.

Figuur 4: Kaart van de gemeente De Marne met daarop aangegeven de scheepswrakken en vliegtuigwrakken in de Waddenzee en de voormalige Lauwerszee (bron: Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed).

Het is zeer waarschijnlijk dat bij toekomstige inventarisaties op het wad meer (delen van) scheepswrakken worden ontdekt. De wrakkenkaart van de RCE geeft een onvolledig beeld van de schepen die hier zijn vergaan. Het Groninger Instituut voor Archeologie (GIA) van de Rijksuniversiteit Groningen (RUG) gaat in de komende jaren in de Waddenzee een inventarisatie uitvoeren. Ook de Stichting Verdrongen Geschiedenis houdt zich bezig met het opsporen van wrakken op het wad. Verdere meldingen van wrakken zijn te verwachten van wadloopjagers en beroepsvissers.

In de beheersverordening die de gemeente De Marne laat opstellen, kan onder verwijzing naar het onderhavige bureauonderzoek worden aangegeven dat er scheepswrakken en vliegtuigwrakken in het maritieme gebied van de gemeente De Marne aanwezig zijn. Pas na een nadere waardering van deze wrakken kunnen deze als 'archeologisch waardevol' op een maritieme beleidskaart van de gemeente komen te staan.

Landaanwinningwerken

Eeuwenlang is langs de Waddenkust land gewonnen door inpoldering van kwelders. Aanvankelijk ontstonden de kwelders op natuurlijke wijze, maar later gingen boeren de natuur een handje helpen door het graven van greppels en sloten en het leggen van dammen.

De oevereigenaren – veelal de boeren – waren aanvankelijk de eigenaren van de natuurlijke kelderaanwas. Dit was bepaald in het oudste Romeinse recht. In 1811 werd in het Burgerlijk Wetboek (Code Civil) bepaald dat de kwelderaanwas langs de zeekust aan de Staat der Nederlanden ging toebehoren. Het duurde echter tot 1838 (totstandkoming Nederlands Burgerlijk Wetboek) dat de Staat haar recht op de kwelders ging opeisen, maar in de loop van de 19de eeuw werd de staat toch nog in het ongelijk gesteld. De oevereigenaren (kustboeren) gingen verder met het greppelen van de slikgronden en zo ontstonden langzamerhand nieuwe kwelders die vervolgens ingepolderd konden worden. In 1872 werd de Negenboerenpolder ingedijkt en in 1875 de Westpolder. In de dertigerjaren van de 20ste eeuw werd het voor de boeren steeds moeilijker om het slik in te greppelen en besloot de Staat (Dienst der Domeinen) zich weer bezig te gaan houden met landaanwinning. Het werk werd uitgevoerd door werklozen. In 1935 werd gestart met landaanwinning achter de Negenboerenpolder. Er werden rijshoutdammen aangelegd, sloten gegraven en bezinkvelden aangelegd. Dit werk kwam in de Tweede Wereldoorlog stil te liggen, maar werd daarna weer opgepakt. In de jaren '50 van de 20ste eeuw werd gestart met het mechanisch greppelen met behulp van pontons die door een lier werden voortgetrokken. De kweldervorming verliep voorspoedig.

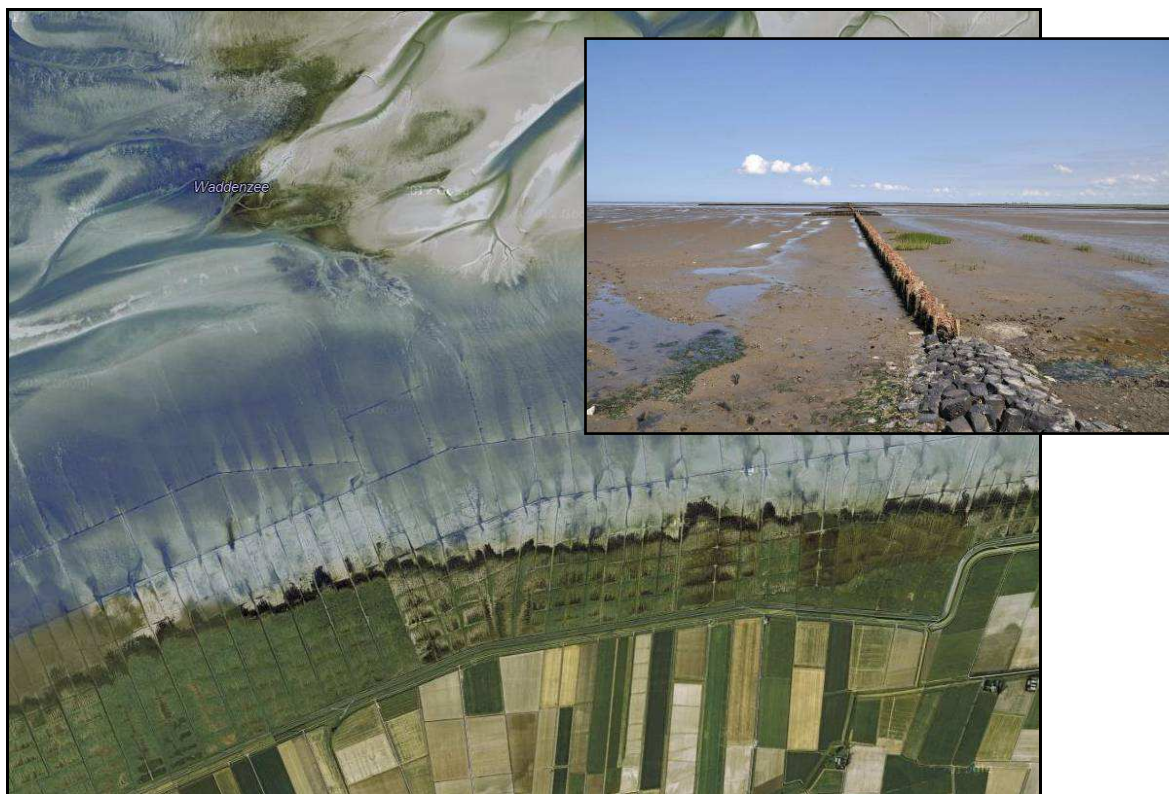
Na de stormramp in zuidwest Nederland op 1 februari 1953 werd nagedacht over het nemen van maatregelen langs de Groningse kust; het bedijken van de Lauwerszee en verhoging van de bestaande dijk langs de kust (Provincie) of de aanleg van een nieuwe dijk, waarbij een strook kwelder van circa 700 hectare kwelder langs de Groninger noordkust (Bond van Kustwaterschappen). Uiteindelijk koos ook de Provincie voor een dijkverhoging en niet voor een inpoldering van de kwelders middels een nieuwe dijk.

Figuur 5: Waddenzee voor de kust van De Marne met landaanwinningswerken: boven Google Maps (bij eb) en onder Bing Maps (bij vloed).

De landaanwinningswerken direct voor de kust van de gemeente De Marne hebben op de Archeologische verwachtingskaart en beleidsadvieskaart (RAAP-rapport 1732) een lage verwachting gekregen, omdat hier geen archeologische waarden verwacht worden. Mochten in deze strook in de toekomst wrakken worden gelokaliseerd, dan kunnen deze als individueel element op een beleidskaart worden aangegeven en kan behoud ervan worden geregeld (mits voldoende waardevol gebleken).

De landaanwinningswerken worden in artikel 2.5.2, tweede lid, sub b, onder 4° van het Barro beschouwd als 'voor het gebied kenmerkende cultuurhistorische structuren'. Deze strook zou derhalve in de beheersverordening een dubbelbestemming moeten krijgen, zodat het behoud van de kenmerkende structuren kan worden gewaarborgd.

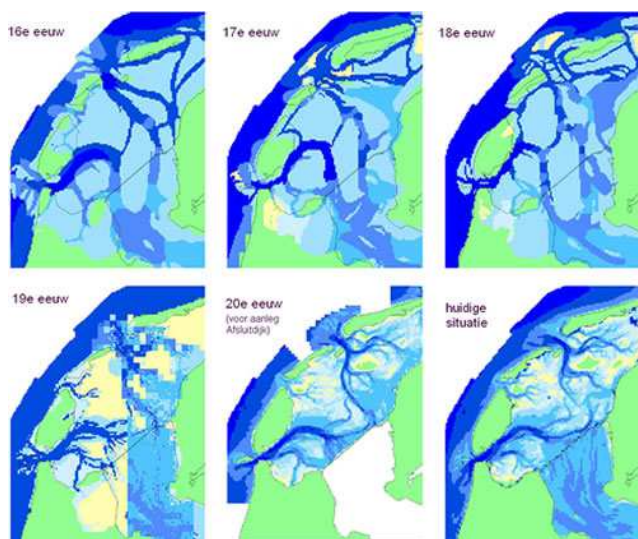
Figuur 6: Landaanwinningswerken langs de waddenkust van De Marne (bron: Google Maps; inzet: foto Wout van Groenestein)

Zeedijken met bijbehorende sluizen

De Zeedijk waarmee de Lauwerszee in 1969 werd afgesloten, en de bijbehorende Lauwerssluizen, zouden in de toekomst de status 'cultuurhistorisch waardevol' kunnen krijgen. Een vergelijkbaar complex, namelijk de Afsluitdijk en de daaraan verbonden historische sluizen, wordt in het Barro als kenmerkend cultuurhistorisch element benoemd.

Systeem van historische vaar- en uitwateringsgeulen

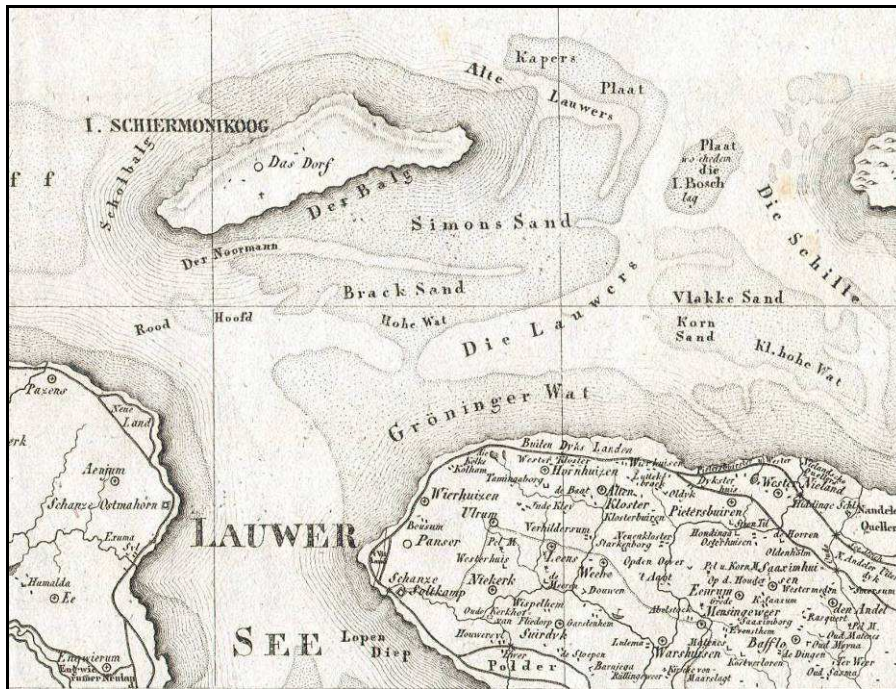
Historische zeekaarten laten zien waar de geulen in de afgelopen eeuwen hebben gelegen. Deze oude zeekaarten bevatten ook een schat aan historische gebiedsinformatie. Aan de hand van deze kaarten hebben wetenschappers kunnen reconstrueren hoe de geulen in de westelijke Waddenzee (bij Texel en Terschelling) zich sinds de 16e eeuw hebben verlegd (figuur 7). Op basis van deze reconstructies kan de ligging van historische scheepvaartroutes worden bepaald en is beter in te schatten waar nog onontdekte scheepswrakken kunnen liggen.

GIS-kaarten op basis van historische kaarten van de westelijke Waddenzee. De kaart van de 19e eeuw heeft het minste detail vanwege een gebrek aan betrouwbare meetgegevens (Bron: RCE). Groen=land, geel=droogvallend bij laagwater, lichtblauw=ondiepte, donkerblauw=diepe geulen

Figuur 7: Reconstructie geulen in de westelijke Waddenzee aan de hand van historische zeekaarten (bron: Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed).

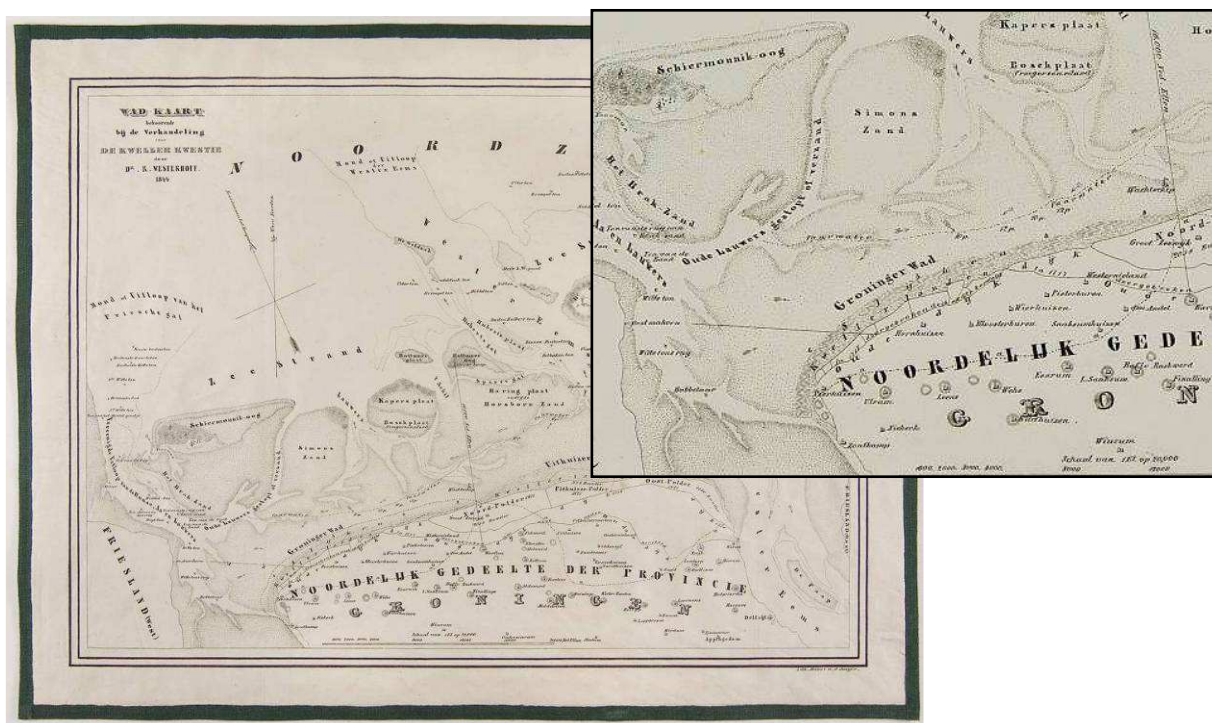
Voor het overgrote deel van de Waddenzee heeft een dergelijke reconstructie nog niet plaatsgevonden, maar deze zal in de toekomst wel worden uitgevoerd door de RCE. Op historische kaarten uit de 19de eeuw (zie figuur 8 t/m 12) staan zeegeulen en zandplaten ingetekend die in de loop van de 19de eeuw zijn ontstaan en weer zijn verdwenen. Deze kaarten zijn goed bruikbaar voor het reconstrueren van de ligging van oude geulen.

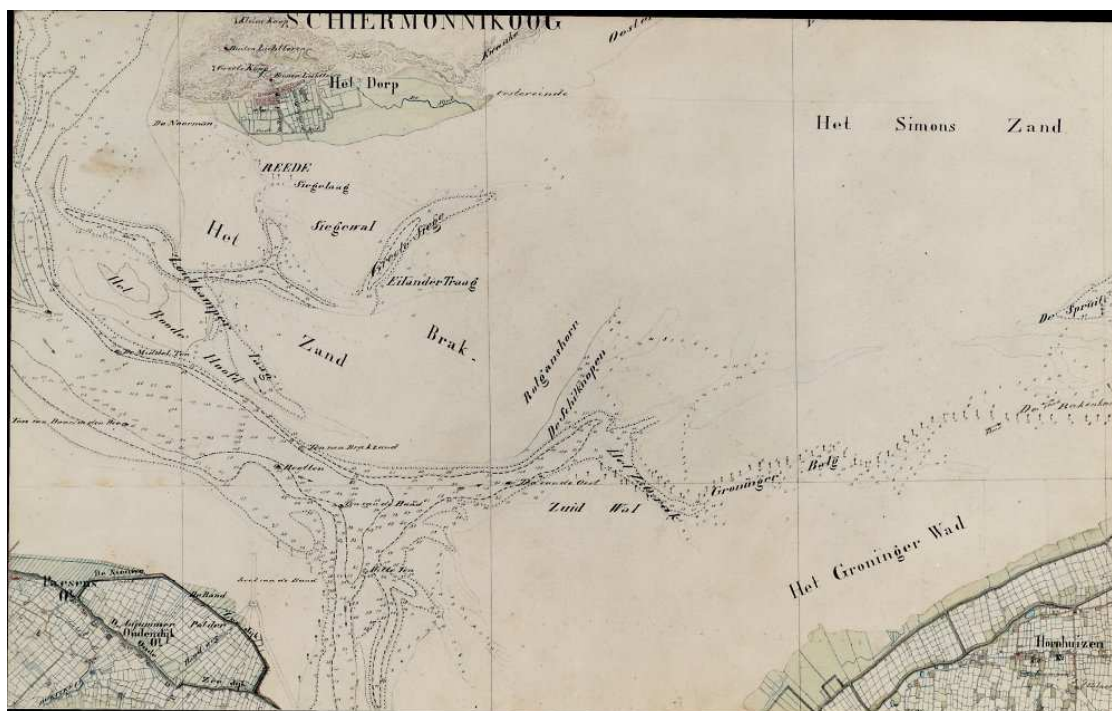
Figuur 8: Topografische-Militairischer Atlas von dem Königreiche der Niederlande 1820.

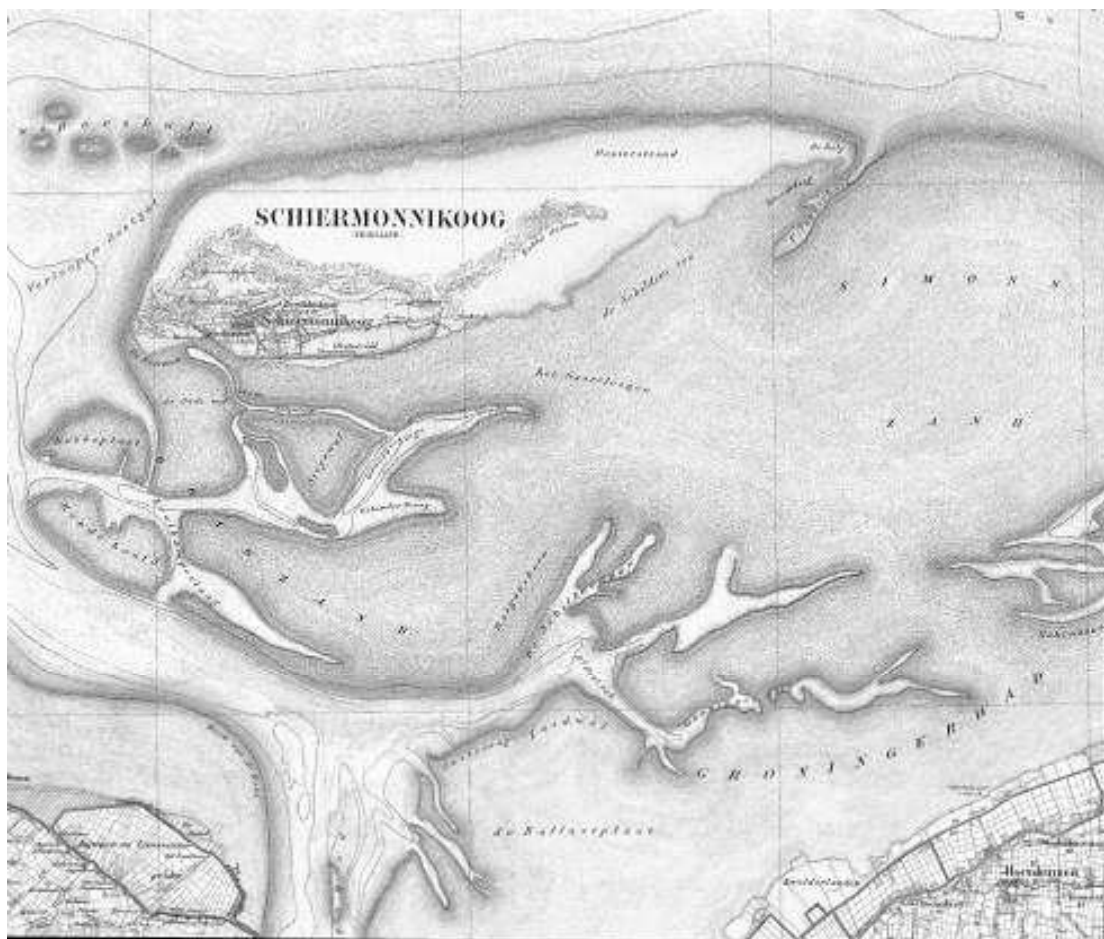
Figuur 9: Reymann's Special-Karte 1838

Figuur 10: 'Wad kaart behorende bij de Verhandeling over de kweller kwestie' uit 1843/1844 door R. Westerhof (bron: <http://irs.ub.rug.nl/ppn/134920856>)

Figuur 11: Militaire topografische kaart 1830-1850 (bron: watwaswaar.nl)

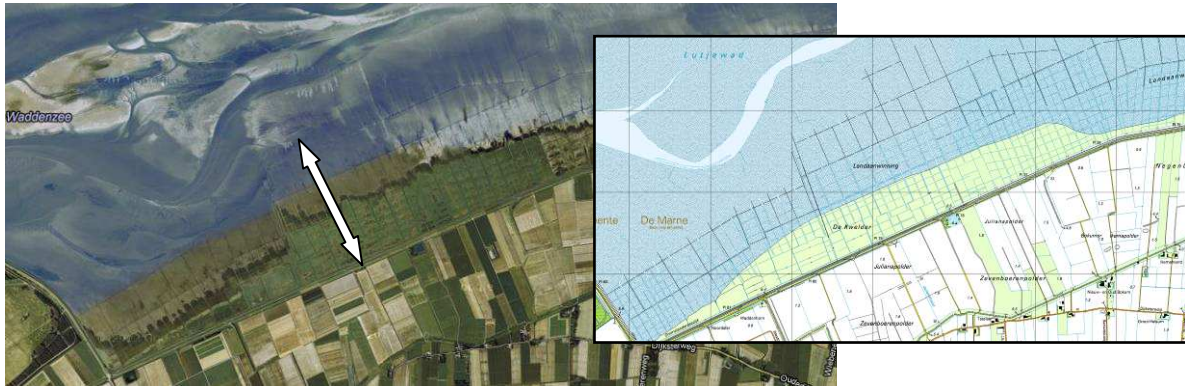
Figuur 12: Militair topografische kaart uit 1864 (bron: watwaswaar.nl)

Op basis van deze kaarten kan de ligging van historische scheepvaartroutes nader worden bepaald. Hieruit kan worden ingeschat waar de kans op het treffen van een wrak groot is. Het onderzoek aan de oude kaarten draagt bij aan de vervaardiging van een nieuwe Indicatieve Kaart Archeologische Waarden (IKAW) voor de waterbodem. Zie voor de westelijke Waddenzee: <http://www.cultureelerfgoed.nl/archeologie/maritieme-archeologie/programma-maritiem-erfgoed/kennisopbouw/project-ikaw-4d-waddenzee#>.

Advies

In de beheersverordening voor het maritieme gebied (Waddenzee) van de gemeente De Marne dienen de archeologische en cultuurhistorische waarden een plaats te krijgen, zowel in de Toelichting als in de Regels (dubbelbestemming) en op de Verbeelding.

Op dit moment kunnen alleen de landaanwinningsswerken een planologische bescherming krijgen, omdat deze strook langs de waddenkust van de gemeente De Marne duidelijk valt te begrenzen. Voor deze strook zou mogelijk de dubbelbestemming Waarde-verkaveling of Waarde-landaanwinningsswerken gebruikt kunnen worden (zie afbeelding 13).

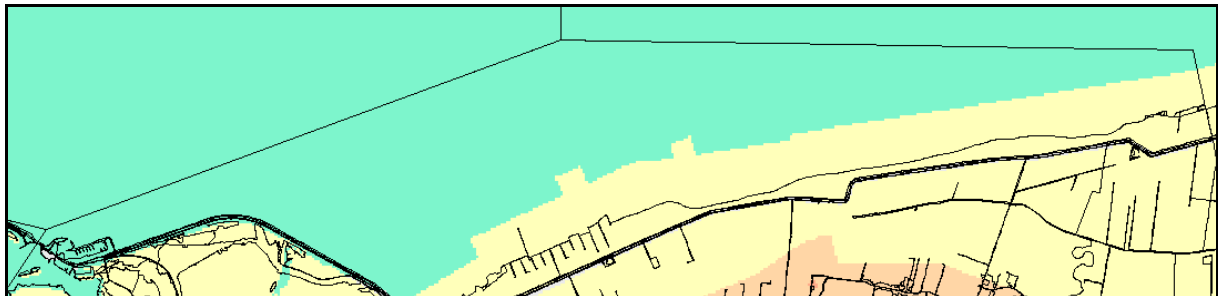

Figuur 13: Strook landaanaanwinningswerken langs de waddenkust.

Historische scheepswrakken moeten nog nader geïnventariseerd en vervolgens gewaardeerd worden, voordat ze een planologische bescherming kunnen krijgen. Geadviseerd wordt de wrakkenkaart van de RCE op te nemen in de Toelichting van de beheersverordening. Niet alle wrakken zijn behoudenswaardig, met name de recente wrakken uit de 20ste eeuw niet.

Wat betreft de Zeedijk en de Lauwerssluizen kan de gemeente De Marne het besluit nemen dit complex als cultuurhistorisch element op te nemen in de beheersverordening. Het Barro geeft aan dat zeedijken en daaraan verbonden historische sluizen voor het gebied kenmerkende cultuurhistorische structuren/elementen zijn. Het ensemble Afsluitdijk wordt als voorbeeld genoemd, maar de Zeedijk en de Lauwerssluizen voldoen ook aan deze criteria. Het westelijke deel van de Zeedijk en de helft van de Lauwerssluizen liggen binnen de Friese gemeente Dongeradeel.

Het systeem van historische vaar- en uitwateringsgeulen kan in de Toelichting van de Beheersverordening genoemd worden, maar kan nog op de Verbeelding worden meegenomen. Het historische geulensysteem van dit deel van de Waddenzee dient eerst nog te worden gereconstrueerd aan de hand van oude zeekaarten. Vervolgens zal een nieuwe Indicatieve Kaart Archeologische Waarden (IKAW) voor de waterbodem worden vervaardigd die veel gedetailleerder zal zijn dan de huidige IKAW die voor het gehele maritieme waddengebied van De Marne een hoge verwachting aangeeft (zie afbeelding 14).

Figuur 14: Uitsnede uit de Indicatieve Kaart Archeologische Waarden voor het maritieme gebied van de gemeente De Marne (bron: ARCHIS).

Geraadpleegde literatuur, bronnen en kaarten

Actueel Hoogtebestand Nederland (www.ahn.nl).

ANWB, 2004. *Topografische Atlas Groningen 1:25.000*. ANWB bv, Den Haag.

Archeologische Monumentenkaart (AMK) van de provincie Groningen.

Archeologisch Informatiesysteem (ARCHIS) van de Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed.

Archeologische verwachtingskaart en beleidsadvieskaart gemeente De Marne. In: J.L. van Beek & P.C. Vos, 2008. *Regio Noord-Groningen. Gemeenten De Marne, Winsum, Bedum, Ten Boer, Loppersum, Eemsum, Appingedam en Delfzijl*. RAAP-rapport 1732.

Beek, J.L. van & P. Vos, Weesp 2008, *Regio Noord-Groningen, gemeenten De Marne, Winsum, Bedum, Ten Boer, Loppersum, Eemsum, Appingedam en Delfzijl*. RAAP-Rapport 1732.

Beukema, G.F. et al (red.), Leens 1991, *Gedenkboek Nijverheid 1991, Deel I Historie van De Marne*.

Bodeminformatiekaart provincie Groningen (<http://groningen.esrinl.com/fmc/bodeminformatiekaart.html>).

Cultuurhistorische Waardenkaart Groningen. Provincie Groningen 2004.

Grote Historische topografische Atlas Groningen ± 1900 – 1930, schaal 1: 25000. Uitgeverij Nieuwland, 2006. Tilburg.

Grote Historische Atlas van Nederland, 1: 50000. Deel 2: Noord-Nederland 1851 – 1851. Wolters-Noordhoff Atlasproducties, 1990. Groningen.

Historisch Geografisch Informatiesysteem (www.hisgis.nl).

Kadastrale minuutplannen uit het begin van de negentiende eeuw en overige historische kaarten (watwaswaar.nl; Hisgis).

Kwaliteitsnorm voor de Nederlandse Archeologie (KNA) versie 3.1. College voor de Archeologische Kwaliteit (www.sikb.nl).

Luchtfoto's Google Earth/Maps en Bing Maps.

Schroor, M & J. Meijering, 2007. *Golden Raand, Landschappen van Groningen*. In Boekvorm Uitgevers, Assen.

Universiteitsbibliotheek (UB) van de Rijksuniversiteit Groningen (RUG), *Oude kaarten*.

Versfelt, H.J. & M. Schroor, 2005. *De atlas van Huguenin; militair-topografische kaarten van Noord-Nederland, 1819-1829*. Heveskes Uitgevers/Drentse Historische Vereniging, Groningen/Veendam.

Archeologische periodes

paleolithicum

paleolithicum vroeg
paleolithicum midden
paleolithicum laat
 paleolithicum laat A
 paleolithicum laat B

tot 8800 v.Chr.

tot 300000 C14
300000 - 35000 C14
35000 C14 - 8800 v.Chr.
35000 - 18000 C14
18000 C14 - 8800 v.Chr.

mesolithicum

mesolithicum vroeg
mesolithicum midden
mesolithicum laat

8800 - 4900 v.Chr.

8800 - 7100 v.Chr.
7100 - 6450 v.Chr.
6450 - 4900 v.Chr.

neolithicum

neolithicum vroeg
 neolithicum vroeg A
 neolithicum vroeg B
neolithicum midden
 neolithicum midden A
 neolithicum midden B
neolithicum laat
 neolithicum laat A
 neolithicum laat B

5300 - 2000 v.Chr.

5300 - 4200 v.Chr.
5300 - 4900 v.Chr.
4900 - 4200 v.Chr.
4200 - 2850 v.Chr.
4200 - 3400 v.Chr.
3400 - 2850 v.Chr.
2850 - 2000 v.Chr.
2850 - 2450 v.Chr.
2450 - 2000 v.Chr.

bronstijd

bronstijd vroeg
bronstijd midden
 bronstijd midden A
 bronstijd midden B
bronstijd laat

2000 - 800 v.Chr.

2000 - 1800 v.Chr.
1800 - 1100 v.Chr.
1800 - 1500 v.Chr.
1500 - 1100 v.Chr.
1100 - 800 v.Chr.

ijzertijd

ijzertijd vroeg
ijzertijd midden
ijzertijd laat

800 - 12 v.Chr.

800 - 500 v.Chr.
500 - 250 v.Chr.
250 - 12 v.Chr.

Romeinse tijd

Romeinse tijd vroeg
 Romeinse tijd vroeg A
 Romeinse tijd vroeg B
Romeinse tijd midden
 Romeinse tijd midden A
 Romeinse tijd midden B
Romeinse tijd laat
 Romeinse tijd laat A
 Romeinse tijd laat B

12 v.Chr. - 450 n.Chr.

12 v.Chr. - 70 n.Chr.
12 v.Chr. - 25 n.Chr.
25 - 70 n.Chr.
70 - 270 n.Chr.
70 - 150 n.Chr.
150 - 270 n.Chr.
270 - 450 n.Chr.
270 - 350 n.Chr.
350 - 450 n.Chr.

middeleeuwen

middeleeuwen vroeg
 middeleeuwen vroeg A
 middeleeuwen vroeg B
 middeleeuwen vroeg C
 middeleeuwen vroeg D
middeleeuwen laat
 middeleeuwen laat A
 middeleeuwen laat B

450 - 1500 n.Chr.

450 - 1050 n.Chr.
450 - 525 n.Chr.
525 - 725 n.Chr.
725 - 900 n.Chr.
900 - 1050 n.Chr.
1050 - 1500 n.Chr.
1050 - 1250 n.Chr.
1250 - 1500 n.Chr.

nieuwe tijd

nieuwe tijd A
nieuwe tijd B
nieuwe tijd C

1500 - heden

1500 - 1650 n.Chr.
1650 - 1850 n.Chr.
1850 - heden

Bijlage 3

Voortoets art 19j Nbw

VOORTOETS NATUURBESCHERMINGSWET 1998

Toets artikel 19j

**Beheersverordening / Bestemmingsplan
Kazerneterrein / Marnehuizen Zoutkamp**

VOORTOETS NATUURBESCHERMINGSWET 1998

Toets artikel 19j Beheersverordening/ Bestemmingsplan Kazerneterrein/ Marnehuizen Zoutkamp

Rapport: 2013.vtnb-c-1
Auteur: D.B. van den Brink, M.Sc.
Datum: 15 juli 2013

Project- en Adviesbureau Van den Brink natuur – milieu – ruimte

Hoofdstraat 43 * 9973 PE Houwerzijl * T: 0595-571356 * E: info@vandenbrinkmilieu.nl

VERANTWOORDING

De Gemeente De Marne stelt een Beheersverordening op voor (o.a.) de Marnewaard (Bestemmingsplan Marnewaard). De Beheersverordening maakt in principe niets meer mogelijk dan wat in het vigerende Bestemmingsplan is bepaald. De opdracht aan Van den Brink, ecologie & milieu omvat het uitvoeren van toets op basis van artikel 19j Natuurbeschermingswet 1998. Het gaat daarbij om de uitbreidingsmogelijkheden van de Kazerne (Willem Lodewijk van Nassaukazerne) en de oefenlocatie (oefendorp Marnehuizen) in de Marnewaard. Op deze locaties is namelijk nog sprake van ruimte in het bestemmingsplan voor nieuwe ontwikkelingen (niet benutte ontwikkelruimte).

Dit rapport is opgesteld als onafhankelijke toets, met inachtneming van de informatie die is aangeleverd door de opdrachtgever en de informatie inzake het voorkomen van beschermde planten- en diersoorten in het plangebied, voor zover deze bekend zijn op het moment van onderzoek en rapportage.

Het onderzoek is uitgevoerd met de grootste zorgvuldigheid. Toch blijft het mogelijk dat relevante informatie niet is opgemerkt. Van den Brink, Ecologie & Milieu kan niet aansprakelijk worden gesteld voor eventuele (gevolg)schade als gevolg van later beschikbaar komende informatie of kennis.

Niets van deze uitgave mag worden verveelvoudigd en/of openbaar gemaakt, door middel van druk, microfilm, fotokopie of op welke ander wijze ook, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de opdrachtgever en auteur. Van den Brink is niet aansprakelijk voor directe of gevolgschade die voortvloeit uit toepassing van de conclusies, aanbevelingen en resultaten uit dit rapport en overige werkzaamheden. Opdrachtgever vrijwaart Van den Brink in deze tevens voor aanspraken van derden. Aan de in het rapport opgenomen conclusies kunnen geen rechten worden ontleend.

Voor dit onderzoek is door het ministerie van Defensie toegang verleend tot het oefendorp en het kazerneterrein. Dank aan de mensen van Facility Services/FBD De Marne voor de hulp en inzet om dit onderzoek mogelijk te maken.

Inhoudopgave

VERANTWOORDING	2
AANLEIDING.....	4
1. NATUURBESCHERMINGSWET 1998.....	5
1.1 Algemeen	5
1.2 Voortoets	6
2. GEBIEDS- EN PLANBESCHRIJVING	7
2.1 Oefendorp Marnehuizen en omgeving.	7
2.2 Kazerneterrein Willem Lodewijk van Nassaukazerne	10
3. VOORTOETS NATUURBESCHERMINGSWET 1998	13
3.1 Doel en functie	13
3.2 Effectenindicator	13
3.2.1 Lauwersmeer	14
3.2.2 Waddenzee.....	16
3.3 Selectie en effectbeoordeling	18
3.3.1 Effecten	18
3.3.2 Effectbeoordeling oefendorp Marnehuizen en omgeving.	19
Lauwersmeer.....	19
Waddenzee.....	21
3.3.3 Effectbeoordeling kazerneterrein Willem Lodewijk van Nassaukazerne.....	23
Lauwersmeer.....	23
Waddenzee.....	25
3.4 Bestaand gebruik	25
4. SAMENVATTING EN CONCLUSIE	26
BRONNEN	27

Aanleiding

De Gemeente De Marne stelt een Beheersverordening op voor (o.a.) de Marnewaard. De Beheersverordening maakt in principe niets meer mogelijk dan wat in het vigerende Bestemmingsplan "Marnewaard" (goedgekeurd 7 april 1988) is bepaald. Gezien de gedateerdheid van het vigerende plan en omdat er in het Bestemmingsplan nog niet ontwikkelde benuttingsruimte is, dient hiervoor nog een toets ex artikel 19j Natuurbeschermingswet te worden uitgevoerd. De opdracht aan Van den Brink, ecologie & milieu omvat het uitvoeren van een toets als bedoeld in artikel 19j Natuurbeschermingswet 1998. Het gaat daarbij om de uitbreidingsmogelijkheden van de Kazerne (Willem Lodewijk van Nassaukazerne) en de oefenlocatie (oefendorp Marnehuizen) in de Marnewaard.

In dit rapport wordt gesproken van 'plangebied'. Hiermee wordt bedoeld op de delen van het militair terrein waar nog – op basis van het Bestemmingsplan – mogelijkheden bestaan tot uitbreiding.

Deze rapportage dient als verslaglegging van het uitgevoerde onderzoek naar het voorkomen van beschermde dier- en plantensoorten in het plangebied. Daarbij is ook gekeken naar de directe omgeving van het plangebied teneinde te bepalen of hier schade en/of verontrusting kan ontstaan bij beschermde soorten.

Nadrukkelijk wordt in dit onderzoek geen aandacht besteed aan andere wetgeving die van belang kan zijn in relatie tot de wijziging van de bestemming. De conclusies in dit rapport staan dan ook los van eventuele andere (wettelijke) beperkingen.

1. Natuurbeschermingswet 1998

1.1 Algemeen

Natura 2000-gebieden (Vogelrichtlijn- en Habitatrichtlijngebieden) en beschermde natuurmonumenten worden aangewezen en beschermd op grond van de Natuurbeschermingswet 1998.

Sinds 1 oktober 2005 is de Natuurbeschermingswet 1998 in werking getreden. Hiermee zijn de Europese Habitat- en Vogelrichtlijn in de Nederlandse wetgeving geïmplementeerd. De beschermde gebieden uit de beide richtlijnen zijn opgenomen in de Natura 2000-gebieden.

In de Natuurbeschermingswet is een algemene zorgplicht opgenomen. Deze houdt in dat iedereen verplicht is schade aan de waarden van Natura 2000-gebieden te voorkomen. Dat betekent dat mogelijke schade actief voorkomen, beperkt of verzacht moet worden. Voor onvermijdelijke schade is men vervolgens verplicht een vergunning aan te vragen. Door middel van een toetsing (Voortoets en eventueel Passende Beoordeling) aan de Natuurbeschermingswet 1998 kan worden bepaald of schade kan optreden bij het uitvoeren van de voorgenomen ontwikkeling.

In artikel 19d staat vermeld dat het verboden is om zonder vergunning (....) projecten of andere handelingen te realiseren (..) die gelet op de *instandhoudingsdoelstellingen* de kwaliteit van natuurlijke habitats en habitats van soorten in het gebied *kunnen verslechteren of een significant verstorend effect* kunnen hebben op soorten waarvoor het gebied is aangewezen. Het gaat dan in ieder geval om projecten of handelingen die de *natuurlijke kenmerken* van het gebied kunnen aantasten.

Een soortgelijke bepaling (art 19j) geldt voor het nemen van een besluit tot het vaststellen van een plan (i.c. bestemmingsplan cq beheersverordening). Hieronder is voor de volledigheid de tekst van het betreffende artikel 19j Natuurbeschermingswet 1998 overgenomen.

Artikel 19j

1. Een bestuursorgaan houdt bij het nemen van een besluit tot het vaststellen van een plan dat, gelet op de *instandhoudingsdoelstelling*, met uitzondering van de *doelstellingen*, bedoeld in artikel 10a, derde lid, voor een Natura 2000-gebied, de *kwaliteit van de natuurlijke habitats en de habitats van soorten in dat gebied kan verslechteren of een significant verstorend effect* kan hebben op de soorten waarvoor het gebied is aangewezen, ongeacht de beperkingen die terzake in het wettelijk voorschrift waarop het berust, zijn gesteld, rekening

a. met de gevolgen die het plan kan hebben voor het gebied, en

b. met het op grond van artikel 19a of artikel 19b voor dat gebied vastgestelde beheerplan voor zover dat betrekking heeft op de *instandhoudingsdoelstelling*, met uitzondering van de *doelstellingen*, bedoeld in artikel 10a, derde lid.

2. Voor plannen als bedoeld in het eerste lid, die niet direct verband houden met of nodig zijn voor het beheer van een Natura 2000-gebied maar die afzonderlijk of in combinatie met andere plannen of projecten significante gevolgen kunnen hebben voor het desbetreffende gebied, maakt het bestuursorgaan alvorens het plan vast te stellen een passende beoordeling van de gevolgen voor het gebied waarbij rekening wordt gehouden met de *instandhoudingsdoelstelling*, met uitzondering van de *doelstellingen*, bedoeld in artikel 10a, derde lid, van dat gebied.

3. In de gevallen, bedoeld in het tweede lid, wordt het besluit, bedoeld in het eerste lid, alleen genomen indien is voldaan aan de voorwaarden, genoemd in de artikelen 19g en 19h.

4. De passende beoordeling van deze plannen maakt deel uit van de ter zake van die plannen voorgeschreven milieueffectrapportage.

5. De verplichting tot het maken van een passende beoordeling bij de voorbereiding van een plan als bedoeld in het tweede lid geldt niet in gevallen waarin het plan een herhaling of voortzetting is van een plan of project ten

aanzien waarvan reeds eerder een passende beoordeling is gemaakt, voor zover de passende beoordeling redelijkerwijs geen nieuwe gegevens en inzichten kan opleveren omtrent de significante gevolgen van dat plan.

6. Het eerste tot en met derde lid en het vijfde lid zijn van overeenkomstige toepassing op projectbesluiten als bedoeld in artikel 1.1, eerste lid, onderdeel f, van de Wet ruimtelijke ordening .

Een besluit mag derhalve alleen dan genomen worden als een bestuursorgaan rekening houdt met de gevolgen die het plan kan hebben voor het (nabijgelegen) Natura 2000-gebied en houdt daarbij rekening met een eventueel vastgesteld beheerplan.

Om te bezien wat de effecten zijn van het bestemmingsplan cq de beheersverordening wordt een voortoets gedaan. Als uit deze voortoets blijkt dat het Bestemmingsplan significante gevolgen kan hebben op de nabijgelegen Natura 2000-gebieden, dan moet een passende beoordeling worden gemaakt. De voortoets en eventueel de passende beoordeling worden als bijlage bij het bestemmingsplan/beheersverordening gevoegd.

De instandhoudingsdoelstellingen van de Natura 2000-gebieden zijn vastgelegd in de aanwijzingsbesluiten. In bijlage 1 is een overzicht opgenomen van de doelstellingen van de verschillende gebieden.

Er wordt getoetst op basis van de wetenschappelijke best beschikbare informatie of door de activiteit de kwaliteit van de natuurlijke habitattypen en de habitats van soorten kunnen verslechteren of een significant verstorend effect kunnen hebben op de soorten waarvoor de Natura 2000-gebieden zijn aangewezen.

Opgemerkt moet worden dat artikel 19j alleen betrekking heeft op Natura 2000-gebieden en niet op (zelfstandig staande) beschermde natuurmonumenten.

1.2 Voortoets

Om te bezien wat de effecten zijn van het bestemmingsplan – en in deze met name de nog niet benutte ontwikkelruimte - wordt een zogenaamde voortoets gedaan.

Bij deze eerste toetsing wordt er door middel van een deskstudie gekeken of er effecten te verwachten zijn als gevolg van de mogelijke toekomstige ontwikkelingen op beschermde soorten en/of beschermde natuurwaarden die zijn toegewezen aan de Natura 2000-gebieden in de nabijheid van het plangebied.

Als uit de voortoets blijkt dat significant negatieve effecten niet op voorhand zijn uit te sluiten dan zal het noodzakelijk zijn een *passende beoordeling* op te stellen waarin de effecten zijn uitgewerkt. Indien uit de eerste toetsing blijkt dat er geen negatieve effecten te verwachten zijn zal er geen verdere procedure in het kader van de Natuurbeschermingswet 1998 doorlopen te hoeven worden.

Bij de toetsing middels de voortoets wordt gebruik gemaakt van de effectenindicator van het ministerie van Economische Zaken. Daarnaast zal er gebruik gemaakt worden van de informatie op de website van het ministerie van Economische Zaken over de Natura 2000-gebieden en aanvullende literatuur.

2. Gebieds- en planbeschrijving

Deze voortoets heeft betrekking op twee deelgebieden binnen het Defensieoefenterrein Marnewaard/Willem Lodewijk van Nassaukazerne. Het gaat om de gebiedsdelen waar, volgens het vigerende Bestemmingsplan nog ontwikkelmogelijkheden bestaan.

In de onderstaande paragrafen wordt steeds elk gebiedsdeel apart benoemd en behandeld.

2.1 Oefendorp Marnehuizen en omgeving.

Algemene beschrijving en gebruik

Kaart nr 1 geeft (gearceerd) weer om welk deel van het gebied binnen het bestemmingsplan nog ontwikkelruimte bestaat.¹ Dit deel is onderdeel van de uitgevoerde Voortoets.

Na de afsluiting van het Lauwersmeer in 1969 is begonnen met de inrichting van het militair oefenterrein. De indeling en inrichting van het gebied is dan ook al grotendeels in de periode direct na 1969 tot stand gekomen. De ondergrond is grotendeels zandig. Voor de afsluiting waren dit zandbanken. De historie is nog goed te herkennen aan de veelvuldig in de bovengrond voorkomende schelpen.

Onderstaande beschrijving van het gebruik is gebaseerd op de informatie uit het rapport Globale effectenanalyse Militair gebruik in en grenzend aan Natura 2000-gebied Lauwersmeer (Linders/Palhlplatz Maart 2013).

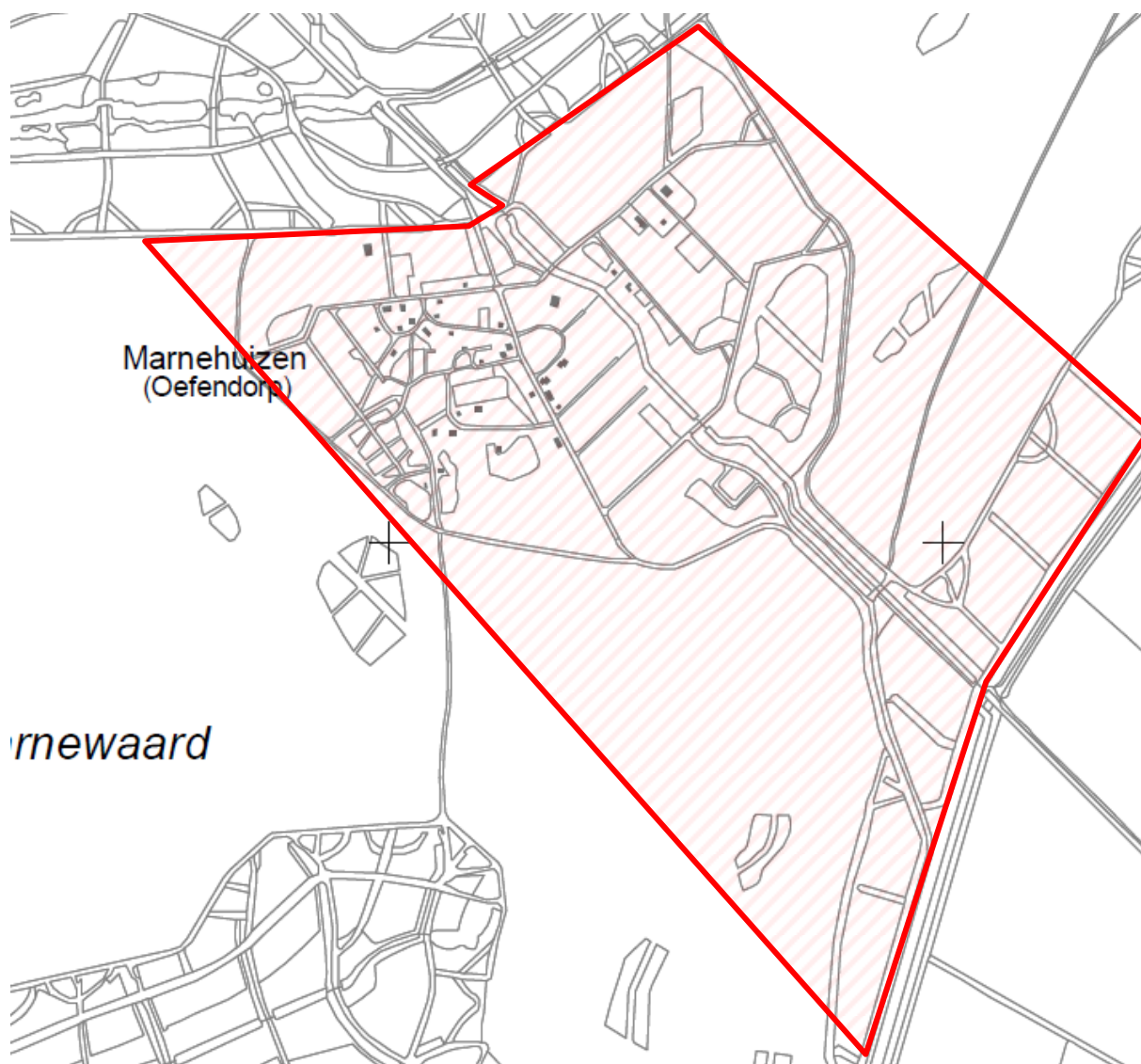
Het oefenterrein Marnewaard is in gebruik sinds 1987. Ook gelijktijdig met de inrichting van het oefenterrein is een klein oefendorp met ca 10 huizen gebouwd. Rond 2001 is dit oefendorp (Marnehuizen) uitgebreid tot het huidige oppervlakte.

Naast grondoefeningen met gemechaniseerde eenheden (zoals tanks) vinden ook nationale en internationale vliegbewegingen met straaljagers en heli's boven het terrein plaats. Het oefenterrein Marnewaard heeft een grootte van 1.400 ha. Het oefenterrein heeft een landelijke functie en wordt gebruikt voor oefeningen met gemechaniseerde eenheden. Het gaat zowel om rupsvoertuigen (tanks en infanterievoertuigen) als om wielvoertuigen.

¹ Kaartje is schetsmatig en overgenomen van informatie opdrachtgever. Er zijn afwijkingen in begrenzing mogelijk. Voor juiste begrenzing wordt verwezen naar de kaarten bij het vigerende bestemmingsplan.

Gebruik oefendorp

Voor het oefenen van militaire operaties in verstedelijkt gebied is er een oefendorp aanwezig (Marnehuizen) en enkele verharde wegen. Het oefendorp wordt circa 37 weken per jaar gebruikt., het oefenterrein wordt gemiddeld circa 41 weken per jaar gebruikt (gebaseerd op 2009). De sterkte van de eenheden varieert van 1 peloton (40 personen) tot een complete compagnie (140 personen). Per week kunnen honderden personen oefenen op het oefenterrein. Ongeveer vier weken per jaar oefent hier een compleet bataljon. Bij oefeningen in het dorp worden handvuurwapens, die in gebruik zijn bij defensie, gebruikt. Bij bepaalde oefeningen wordt de inzet van wapens gesimuleerd door luidsprekers (ca 17 weken per jaar). Ook worden thunderflashes, rookgranaten/potten en struikeldraadlichten gebruikt.

Kaart 1: Oefendorp Marnehuizen en omgeving

Ecologie

Het dorp zelf kenmerkt zich door intensief (militair) gebruik. Daaronder valt ook het intensieve onderhoud van de terreinen. Dit (alsmede de begrazing door konijnen) leidt tot een korte grasvegetatie, afgewisseld met open zanderige stukken. Er staan enkele (aangeplante) bossages (bosplantsoen) die bestaan uit jonge bomen en struiken en een ondergroei van hoofdzakelijk brandnetel. Alleen de oevers van de sloot die ongeveer midden door het oefendorp loopt bevatten een wat rijkere (riet) vegetatie met daarin een redelijke populatie van gevlekte rietorchis.

Het open gebied aan de oost/zuid-oost zijde van het oefendorp bestaat uit graslanden (deze worden jaarlijks bemest en gemaaid), afgewisseld met enkele opgeworpen oefenheuvels. Dit gebied is ook gedraineerd waardoor er nauwelijks vochtige plekken aanwezig zijn. De graslanden dienen ook voor oefendoeleinden (free for all). Helemaal aan de oostelijke grens van het plangebied staan aangeplante bosgebieden met overheersend canadese populier, berk en/of zwarte els. Verder liggen in het gebied zandwegen die worden gebruikt voor militaire oefendoeleinden en een enkele verharde weg die de verbinding vormt tussen de kazerne en het oefendorp.

De sloten in het gebied zijn diepliggend en qua waterkwaliteit matig tot slecht.

Vanuit ecologisch oogpunt is de historie van het gebied een bepalende factor. Voor de afsluiting van het Lauwersmeer was dit gebied zeebodem. Dit is nog goed te herkennen aan de zandige ondergrond waar nog veel schelpresten inzitten. Ook kan op sommige plaatsen nog vegetatie worden aangetroffen die kenmerkend zijn voor ziltige of brakke bodem. Echter door de jaren heen treedt steeds meer verzoeting van het gebied op en verdwijnt deze vegetatie meer en meer. Wat rest is een vegetatie die volgend is op het huidige gebruik (militair gebruik, bemaaien, bemesten en gedraineerd). Deels aangeplant (bomen en bosplantsoenen) en ingezaaid en jaarlijks gemaaid en bemest (graslanden en een enkele maisakker nabij het oefendorp). Verder kenmerkt de vegetatie zich als een vegetatie van redelijk voedselrijke bodem. Mogelijk deels als gevolg van resten van rijkere zeebodem (slib klei) maar ook een deel als gevolg van het beheer van het gebied (actieve bemesting van de graslanden).

De soortenrijkheid in het plangebied is dus beperkt en bestaat hoofdzakelijk uit meer algemeen voorkomende soorten. Voor het overige wordt verwezen naar hoofdstuk 3.

Bestaande situatie

De hierboven beschreven situatie moet worden beschouwd als de bestaande situatie ten opzichte waarvan de mogelijke uitbreidingen vergeleken worden. Het eerste deel van het oefendorp is gebouwd in de periode rond 1987. De uitbreiding van het oefendorp tot de huidige situatie en omvang vond plaats rond 2002.

Mogelijke toekomstige ontwikkelingen

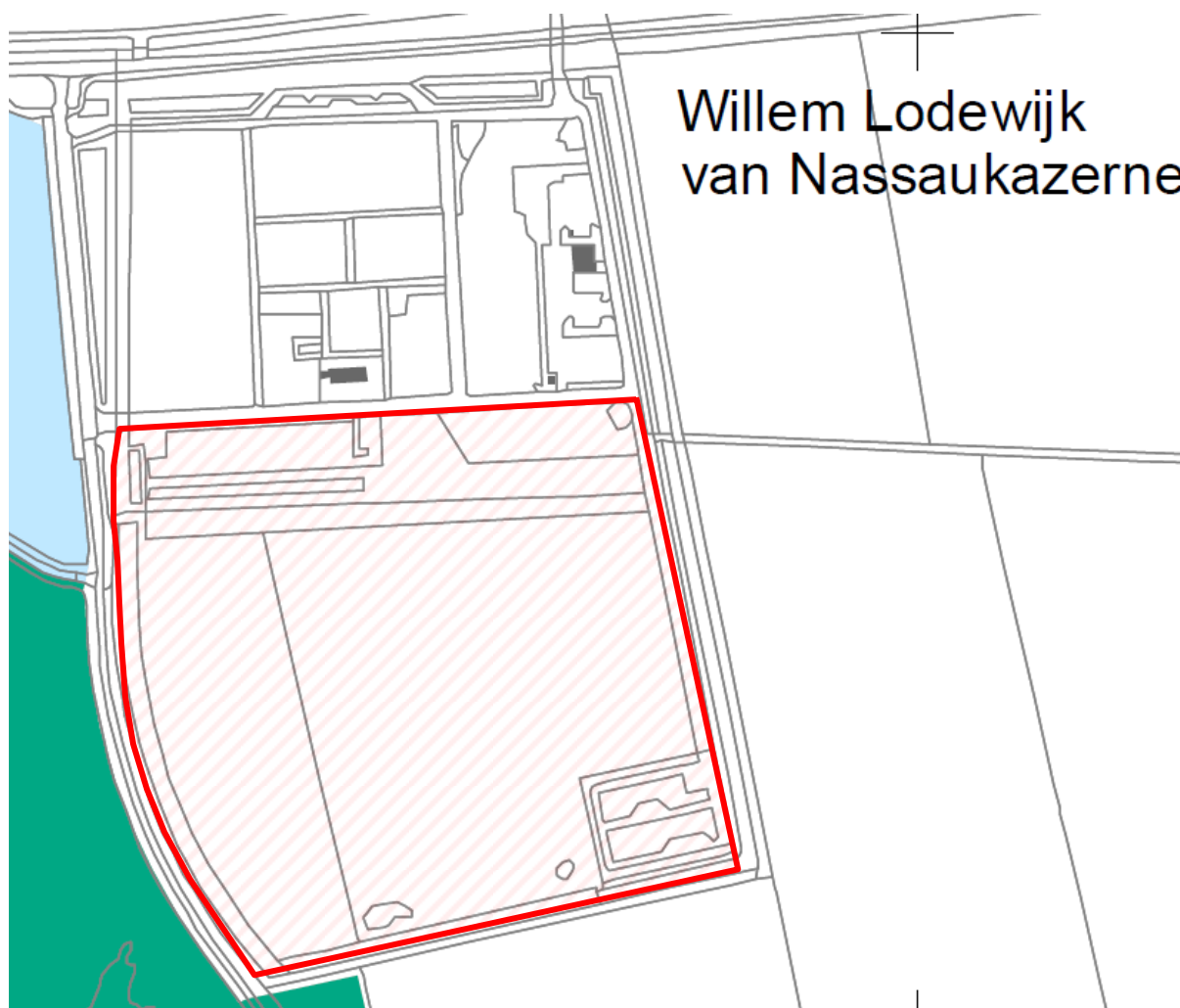
Het Bestemmingsplan cq de Beheersverordening staat voor het plangebied (zie kaart 1) toe dat er nog nieuwe ontwikkelingen mogelijk zijn in de vorm van uitbreiding van oefenbebouwing. De hoogte en densiteit van de bebouwing die mogelijk wordt gemaakt is vergelijkbaar met de huidige bebouwing in het oefendorp Marnehuizen. Concreet komt het er op neer dat delen van het grasland aan de zuid-oostzijde van het bestaande oefendorp mogelijk kunnen worden benut voor uitbreiding van de oefenlocatie.

De bospercelen die wel in het gearceerde deel liggen (zuid-oostelijk deel van het plangebied) zullen overigens niet worden bebouwd of aangetast.

De in het Bestemmingsplan opgenomen uitbreidingsmogelijkheden houden overigens niet in dat hierdoor ook meer of andere intensiteit van het gebruik van het terrein zal worden toegestaan. Voor deze toets wordt dan ook uitgegaan van een gelijkblijvende intensiteit van het (militair) gebruik van het kazerne en oefenterrein.

2.2 Kazerneterrein Willem Lodewijk van Nassaukazerne

Kaart nr 2 geeft (gearceerd) weer om welk deel van het gebied binnen het bestemmingsplan nog ontwikkelruimte bestaat.² Dit deel is onderdeel van de uitgevoerde Voortoets.

Kaart 2: kazerneterrein

Onderstaande beschrijving van het gebruik is gebaseerd op de informatie uit het rapport Globale effectenanalyse Militair gebruik in en grenzend aan Natura 2000-gebied Lauwersmeer (Linders/Palplatz Maart 2013).

De kazerne is gebouwd in de jaren 80 en biedt onderdak aan oefenende eenheden uit het hele land en soms aan buitenlandse legereenheden binnen NAVO verband. De inrichting betreft een CLAS inrichting welke in hoofdzaak is bestemd voor de huisvesting, opleiding en verzorging van militair personeel, alsmede voor de opslag en het onderhoud van uitrustingen, voorraden en materiaal voor militaire doeleinden. Tevens bevindt zich binnen de inrichting het verbindingscentrum van de Koninklijke Landmacht (MILSATCOM). Dit systeem is bestemd voor wereldwijde communicatie via satellieten en zal worden ingezet voor alle voorkomende taken van Marine, Landmacht, Luchtmacht

² Kaartje is schetsmatig en overgenomen van informatie opdrachtgever. Er zijn afwijkingen in begrenzing mogelijk. Voor juiste begrenzing wordt verwezen naar de kaarten bij het vigerende bestemmingsplan.

en Marechaussee. Het ankerstation is opgebouwd uit een antenneveld met een aantal schotelantennes en een managementgebouw.

Op het terrein bevinden zich verder gebouwen voor vaste staf, legeringsgebouwen, een keuken met bedrijfsrestaurant waar dagelijks bedrijfsmatig maaltijden worden bereid voor het aanwezige (militair) personeel en werkplaatsen voor onderhoud en reparatie. Daarnaast is er een opslagruimte voor munitie aanwezig. Op het terrein van de inrichting zijn de nodige sportfaciliteiten aanwezig zoals een sportgebouw en een fitnessruimte

Huidig gebruik en situatie

Op het terrein bevinden zich gebouwen voor vaste staf, legeringsgebouwen, een keuken met eetzaal en kantine, en werkplaatsen voor onderhoud en reparatie. Daarnaast is er een opslagruimte voor munitie aanwezig. De kazerne is met een onderdoorgang onder de provinciale Marneweg verbonden met het 'Militaire Oefenterrein Marnewaard'.

Ecologie

De kazerne en het uitbreidingsterrein is door middel van een hekwerk van +2 meter afgesloten van de omgeving. De terreinen zijn deels verhard met wegen en parkeerplaatsen. Verder zijn er enkele grasvelden, sierbeplanting en bosplantsoen³. Het uitbreidingsterrein bestaat hoofdzakelijk uit grasland omgeven door een houtwal (bosplantsoen). Een deel van dit terrein is in gebruik als stormbaan.

Door de afsluiting van het terrein middels hekwerk is toegang door soorten vanuit de omgeving beperkt. Wel zijn diverse doorgangen onder door het hek te vinden die door konijnen worden gebruikt. Waargenomen (zoog)diersoorten zijn konijn en haas. Wel vinden diverse vogelsoorten een plekje binnen het terrein.

Ook hier kenmerkt het gebied zich door de zandige ondergrond bestaande uit voormalige zeebodem. De bovenlaag van enkele decimeters is redelijk humusrijk. De vegetatie kenmerkt zich ook door het voorkomen van – algemene – soorten die het goed doen op voedselrijke – redelijk vochtige – grond.

Bestaande situatie

De hierboven beschreven situatie moet worden beschouwd als de bestaande situatie ten opzichte waarvan de mogelijke uitbreidingen vergeleken worden. Het huidige kazerneterrein is ingericht en gebouwd in de jaren '80, zijnde ruim voor de aanwijzing van zowel het Lauwersmeergebied als de Waddenzee als Vogelrichtlijngebied resp Habitatrictlijngebied (allen van toepassing op de Waddenzee). Later zijn overigens wel binnen het kazerneterrein een aantal nieuwe bebouwingen toegevoegd, echter deze konden op geen enkele wijze leiden tot effecten op de genoemde Natura 2000-gebieden.

Mogelijke toekomstige ontwikkelingen

Het Bestemmingsplan laat voor het kazerneterrein nog de volgende uitbreidingsmogelijkheden toe:

Ter plaatse van het besluitsubvlak 'Maatschappelijk - militair munitiekazere' geldt dat:

a. Nieuwe gebouwen mogen worden gebouwd en bestaande gebouwen mogen worden uitgebreid, met dien verstande dat:

1. ten hoogste 30% van het besluitsubvlak mag worden bebouwd;
2. de goothoogte van tenminste 70% van de toegelaten oppervlakte aan gebouwen maximaal 4 meter bedraagt en het resterende gedeelte maximaal 7,50 meter;
3. de bouwhoogte van tenminste 70% van de toegelaten oppervlakte aan gebouwen maximaal 7,50 meter bedraagt en het resterende gedeelte maximaal 10,50 meter;

³ Bron: Globale effectenanalyse militair gebruik in en grenzend aan Natura 2000 gebied Lauwersmeer 15 maart 2013.

4. de dakhelling van gebouwen met een oppervlakte van meer dan 200 m² niet minder dan 30 en niet meer dan 60 graden bedraagt. Deze dakhelling geldt niet voor bunkers, voor zover de bouwhoogte daarvan minder dan 5 meter bedraagt.

Concreet mag het terrein tot ten hoogste 15.5 ha worden bebouwd. In de bestaande situatie is er circa 1 ha aanwezig. Juridisch gezien mag de kazerne dan met circa 14 ha uitbreiden. De gebouwen moeten daarbij voldoen aan de gestelde goot- en bouwhoogtes. Uitgaande van een worst case benadering zal echter de rest van het oppervlakte van het terrein, door het andere gebruik van het terrein, haar huidige functie (grasland/open ruimte) verliezen.

De in het bestemmingsplan opgenomen uitbreidingsmogelijkheden houden overigens niet in dat hierdoor ook meer of andere intensiteit van het gebruik van het terrein zal worden toegestaan. Voor deze toets wordt dan ook uitgegaan van een gelijkblijvende intensiteit van het (militair) gebruik van het kazerne en oefenterrein.

3. Voortoets Natuurbeschermingswet 1998

3.1 Doel en functie

In paragraaf 1.2 is reeds aangegeven wat het doel en de functie is van deze voortoets.

Uit paragraaf 2.1. en 2.2 volgt dat de ontwikkelruimte binnen het Bestemmingsplan, waarop deze toets zich richt, alleen inhoudt dat er een groter deel van oppervlak van het plangebied/ de plangebieden kan worden bebouwd. Effecten op natuurwaarden blijven daarom beperkt tot:

- Mogelijke afname van leefgebieden van soorten die in het plangebied zelf voorkomen
- Grotere kans van visuele verstoring cq toename van geluid en/of lichtverstoring als gevolg van de toename van bebouwd oppervlak en het gebruik daarvan.

Daar er geen toename is van intensiteit van militair gebruik is de kans dat er toename van geluidsverstorende effecten optreedt gering. Desondanks zal hier toch in deze toets aandacht aan dit verstoringselement worden gegeven.

In dit hoofdstuk zal gekeken worden welke verstoringfactoren kunnen optreden als gevolg van de mogelijke ontwikkelingen die het Bestemmingsplan mogelijk maakt. Daarna zal er op basis van deze verstoringsthema's een eerste effectbeoordeling worden uitgevoerd voor de in de aanwijzingsbesluiten Natura 2000 aangewezen habitattypen en soorten en de daaraan gekoppelde instandhoudingsdoelen.

3.2 Effectenindicator

Voor deze voortoets is gebruik gemaakt van de effectenindicator van het ministerie van Economische Zaken. De effectenindicator 'Natura 2000 – ecologische randvoorwaarden en storende factoren' is een hulpmiddel voor initiatiefnemers, vergunningverleners en planmakers die te maken krijgen met plannen of activiteiten in of nabij Natura 2000-gebieden. De effectenindicator is een instrument waarmee mogelijke schadelijke effecten ten gevolge van de activiteit en plannen kunnen worden verkend en geeft informatie over de gevoeligheid van soorten en habitattypen voor de meest voorkomende storende factoren.

Op basis van artikel 19j Natuurbeschermingswet 1998 mag een besluit voor het vaststellen van een bestemmingsplan alleen genomen worden als een bestuursorgaan rekening houdt met de gevolgen die het plan kan hebben voor de nabijgelegen Natura 2000-gebieden.

Deze voortoets richt zich op zowel het nabijgelegen Natura 2000-gebied Lauwersmeer alsmede op het verder gelegen Natura 2000-gebied waddenzee.

Gezien de ligging van het plangebied, de ligging van de locaties waar ontwikkelingen worden toegestaan én het type ontwikkelingen dat wordt mogelijk gemaakt kan al op voorhand worden bepaald dat bepaalde verstoringfactoren niet aan de orde zijn. Er is alleen sprake van een beoordeling op externe werking daar het plangebied buiten de begrenzing van de nabijgelegen Natura 2000-gebieden ligt.

Het gaat om verstoringfactoren die alleen relevant zijn indien er sprake zou zijn van een activiteit of handeling *binnen* de begrenzing van het Natura 2000-gebied zou plaatsvinden of omdat deze verstoringfactoren, vanwege de aard van de mogelijke uitbreiding van bebouwd oppervlak bij het oefendorp cq het kazerneterrein, niet relevant zijn (de gehanteerde nummering is gebaseerd op de nummering die gebruikt wordt in de effectenindicator):

1 Oppervlakteverlies:	Er is geen oppervlakteverlies. De planlocatie ligt buiten de begrenzing van het Natura 2000-gebied.
2 Versnippering:	Er is geen sprake van versnippering. De planlocaties zijn zodanig gesitueerd dat versnippering of barrièrewerking tussen leefgebieden niet kan optreden.
7 Verontreiniging	Er is geen kans op verontreiniging. Tijdens de bouw en gebruik moeten de werkzaamheden en de opslagen voldoen aan de eisen die gesteld worden ter bescherming van het milieu en de bodem.
8 Verdroging:	De plaatsing van extra oefenlocaties danwel de uitbreiding van bebouwing op het kazerneterrein zal niet leiden tot verdrogingseffecten.
15 Verstoring door trilling:	Uitbreiding van het bebouwd oppervlak leidt niet tot andere of meer trillingseffecten.
17 Verstoring mechanische effecten:	De uitbreiding van bebouwing leidt niet tot mechanische effecten die kunnen zorgen voor verstoring van soorten of habitats.

De Voortoets bevat geen mitigerende maatregelen om mogelijke effecten te verzachten, omdat dat in een Voortoets niet is toegestaan.

Bij het bepalen of de ontwikkeling negatieve gevolgen kan hebben, moet ook rekening gehouden worden met eventuele overige ontwikkelingen in de omgeving van het beschermde gebied. Door een combinatie van activiteiten kunnen immers wel grotere effecten ontstaan.

Er is op dit moment nog geen sprake van een vastgesteld Beheerplan voor de Natura 2000-gebieden waarop deze voortoets zich richt. Voor zover voor deze toets relevant is wel gebruik gemaakt van de informatie die is opgenomen in de concepten van de beheerplannen die zijn opgesteld voor beide Natura 2000-gebieden.

3.2.1 Lauwersmeer

Voor een uitgebreide beschrijving van het aanwijzingsbesluit en de daarin opgenomen instandhoudingsdoelstellingen wordt verwezen naar de website van het huidige Ministerie van Economische Zaken of <http://www.synbiosys.alterra.nl/natura2000/gebiedendatabase.aspx?subj=n2k>

Onderstaand overzicht geeft de resultaten aan van de effectenindicator met de keuzeopties 'Natura 2000 Lauwersmeer en 'bedrijventerrein cq militaire activiteiten'. Hiervoor is gekozen omdat de effectenindicator weliswaar beschikt over de optie 'militaire activiteiten', maar omdat deze vooral gericht is op elementen als militaire oefeningen en gebruik van materieel, en het enkel bebouwen van gronden met gebruiksbebouwing, waarop deze voortoets zich toch hoofdzakelijk richt, veel meer vergelijkbaar is met de keuzevorm 'bedrijventerrein'.

Verstoringseffecten door oppervlakteverlies, versnippering, verontreiniging en verdroging kunnen op voorhand worden uitgesloten. Daarom zijn deze verstoringaspecten niet in onderstaande tabel meegenomen. Hoewel ook al kan worden uitgesloten dat verstoring door trilling danwel mechanische effecten kan optreden zijn deze voor het overzicht nog wel in onderstaande tabel opgenomen.

Tabel 1: effectenindicator Lauwersmeer

Storingsfactor	Verstoring door geluid 13	Verstoring door licht 14	Verstoring door trilling 15	Optische verstoring 16	Verstoring door mechanische effecten 17
<u>Aalscholver (broedvogel)</u>	■	■	■	■	...
<u>Aalscholver (niet- broedvogel)</u>	■	■	■	■	...

<u>Bergeend (niet-broedvogel)</u>	■	■	■	■	...
<u>Blauwborst (broedvogel)</u>	■	■	■	■	■
<u>Bontbekplevier (broedvogel)</u>	■	■	■	■	...
<u>Bontbekplevier (niet-broedvogel)</u>	■	■	■	■	...
<u>Brandgans (niet-broedvogel)</u>	■	■	■	■	■
<u>Brilduiker (niet-broedvogel)</u>	■	■	■	■	...
<u>Bruine Kiekendief (broedvogel)</u>	■	■	■	■	■
<u>Dwerggans (niet-broedvogel)</u>	■	■	■	■	...
<u>Fuut (niet-broedvogel)</u>	■	■	■	■	...
<u>Goudplevier (niet-broedvogel)</u>	■	■	■	■	■
<u>Gauwe Gans (niet-broedvogel)</u>	■	■	■	■	...
<u>Gauwe Kiekendief (broedvogel)</u>	■	■	■	■	■
<u>Grutto (niet-broedvogel)</u>	■	■	■	■	...
<u>Kemphaan (niet-broedvogel)</u>	■	■	■	■	■
<u>Kemphaan (niet-broedvogel)</u>	■	■	■	■	■
<u>Kleine Zwaan (niet-broedvogel)</u>	■	■	...	■	■
<u>Kluut (broedvogel)</u>	■	■	■	■	■
<u>Kluut (niet-broedvogel)</u>	■	■	■	■	■
<u>Kolgans (niet-broedvogel)</u>	■	■	■	■	...
<u>Krakeend (niet-broedvogel)</u>	■	■	■	■	■
<u>Kuifeend (niet-broedvogel)</u>	■	■	■	■	...
<u>Lepelaar (broedvogel)</u>	■	■	...	■	■
<u>Lepelaar (niet-broedvogel)</u>	■	■	...	■	■
<u>Meerkoet (niet-broedvogel)</u>	■	■	■	■	...
<u>Nonnetje (niet-broedvogel)</u>	■	■	■	■	■
<u>Noordse Stern (broedvogel)</u>	■	■	■	■	■
<u>Paapje (broedvogel)</u>	■	■	■	■	...
<u>Pijlstaart (niet-broedvogel)</u>	■	■	■	■	...
<u>Porseleinhoen (broedvogel)</u>	■	■	■	■	■
<u>Reuzenstern (niet-broedvogel)</u>	■	■	■	■	■
<u>Rietzanger (broedvogel)</u>	■	■	■	■	...
<u>Roerdomp (broedvogel)</u>	■	■	...	■	■
<u>Roerdomp (niet-broedvogel)</u>	■	■	...	■	■
<u>Slobeend (niet-broedvogel)</u>	■	■	■	■	...
<u>Smient (niet-broedvogel)</u>	■	■	■	■	■
<u>Snor (broedvogel)</u>	■	■	■	■	...
<u>Tafeleend (niet-broedvogel)</u>	■	■	■	■	...
<u>Velduil (broedvogel)</u>	■	■	■	■	■
<u>Wilde eend (niet-broedvogel)</u>	■	■	■	■	...
<u>Wilde Zwaan (niet-broedvogel)</u>	■	■	■	■	■
<u>Wintertaling (niet-broedvogel)</u>	■	■	■	■	...

<u>Wulp (niet-broedvogel)</u>	■	■	■	■	...
<u>Zeearend (niet-broedvogel)</u>	■	■	■	■	■
<u>Zwarte ruit (niet-broedvogel)</u>	■	■	■	■	...

■ zeer gevoelig
 ■ gevoelig
 ■ niet gevoelig
 □ n.v.t.
 ...onbekend

3.2.2 Waddenzee

Voor een uitgebreide beschrijving van het aanwijzingsbesluit en de daarin opgenomen instandhoudingsdoelstellingen wordt verwezen naar de website van het huidige Ministerie van Economische Zaken of <http://www.synbiosys.alterra.nl/natura2000/gebiedendatabase.aspx?subj=n2k>

Onderstaand overzicht geeft de resultaten aan van de effectenindicator met de keuzeopties 'Natura 2000 Waddenzee en 'bedrijventerrein cq militaire activiteiten'. Hiervoor is gekozen omdat de effectenindicator weliswaar beschikt over de optie 'militaire activiteiten', maar omdat deze vooral gericht is op elementen als militaire oefeningen en gebruik van materieel, en het enkel bebouwen van gronden met gebruiksbebouwing, waarop deze voortoets zich toch hoofdzakelijk richt, veel meer vergelijkbaar is met de keuzevorm 'bedrijventerrein'.

Omdat met zekerheid kan worden uitgesloten dat effecten kunnen optreden op habitattypen, habitatsoorten (zeezoogdieren, vissen en nauwe korfslak) zijn deze typen en soorten al in onderstaande tabel weggelaten.

Ook verstoringseffecten door oppervlakteverlies, versnippering, verontreiniging en verdroging kunnen op voorhand worden uitgesloten daarom zijn ook deze verstoringaspecten niet in onderstaande tabel meegenomen. Hoewel ook al kan worden uitgesloten dat verstoring door trilling danwel mechanische effecten kan optreden zijn deze voor het overzicht nog wel in onderstaande tabel opgenomen.

Tabel 2: effectenindicator Waddenzee

Storingsfactor	Verstoring door geluid <u>13</u>	Verstoring door licht <u>14</u>	Verstoring door trilling <u>15</u>	Optische verstoring <u>16</u>	Verstoring door mechanische effecten <u>17</u>
<u>Aalscholver (broedvogel)</u>	■	■	■	■	...
<u>Aalscholver (niet-broedvogel)</u>	■	■	■	■	...
<u>Bergeend (niet-broedvogel)</u>	■	■	■	■	...
<u>Blauwe Kiekendief (broedvogel)</u>	■	■	■	■	■
<u>Bontbekplevier (broedvogel)</u>	■	■	■	■	...
<u>Bontbekplevier (niet-broedvogel)</u>	■	■	■	■	...
<u>Bonte strandloper (niet-broedvogel)</u>	■	■	■	■	...
<u>Brandgans (niet-broedvogel)</u>	■	■	■	■	■
<u>Brilduiker (niet-broedvogel)</u>	■	■	■	■	...
<u>Bruine Kiekendief</u>	■	■	■	■	■

<u>(broedvogel)</u>					
<u>Drieteenstrandloper (niet-broedvogel)</u>	■	■	■	■	...
<u>Dwergstern (broedvogel)</u>	■	■	■	■	■
<u>Eider (broedvogel)</u>	■	■	■	■	...
<u>Eider (niet-broedvogel)</u>	■	■	■	■	...
<u>Fuut (niet-broedvogel)</u>	■	■	■	■	...
<u>Goudplevier (niet-broedvogel)</u>	■	■	■	■	■
<u>Grauwe Gans (niet-broedvogel)</u>	■	■	■	■	...
<u>Groenpootruiter (niet-broedvogel)</u>	■	■	■	■	...
<u>Grote stern (broedvogel)</u>	■	■	■	■	■
<u>Grote stern (niet-broedvogel)</u>	■	■	■	■	■
<u>Grote Zaagbek (niet-broedvogel)</u>	■	■	■	■	...
<u>Grutto (niet-broedvogel)</u>	■	■	■	■	...
<u>Kanoet (niet-broedvogel)</u>	■	■	■	■	...
<u>Kievit (niet-broedvogel)</u>	■	■	■	■	...
<u>Kleine Mantelmeeuw (broedvogel)</u>	■	■	■	■	...
<u>Kleine Zwaan (niet-broedvogel)</u>	■	■	...	■	■
<u>Kluut (broedvogel)</u>	■	■	■	■	■
<u>Kluut (niet-broedvogel)</u>	■	■	■	■	■
<u>Krakeend (niet-broedvogel)</u>	■	■	■	■	■
<u>Krombekstrandloper (niet-broedvogel)</u>	■	■	■	■	...
<u>Lepelaar (broedvogel)</u>	■	■	...	■	■
<u>Lepelaar (niet-broedvogel)</u>	■	■	...	■	■
<u>Middelste Zaagbek (niet-broedvogel)</u>	■	■	■	■	...
<u>Noordse Stern (broedvogel)</u>	■	■	■	■	■
<u>Pijlstaart (niet-broedvogel)</u>	■	■	■	■	...
<u>Rosse grutto (niet-broedvogel)</u>	■	■	■	■	■
<u>Rotgans (niet-broedvogel)</u>	■	■	■	■	...
<u>Scholekster (niet-broedvogel)</u>	■	■	■	■	...
<u>Slechtvalk (niet-broedvogel)</u>	■	■	■	■	■
<u>Slobeend (niet-broedvogel)</u>	■	■	■	■	...
<u>Smient (niet-broedvogel)</u>	■	■	■	■	■
<u>Steenloper (niet-broedvogel)</u>	■	■	■	■	...
<u>Strandplevier (broedvogel)</u>	■	■	■	■	...
<u>Strandplevier (niet-broedvogel)</u>	■	■	■	■	...

<u>broedvogel</u>					
<u>Toendrarietgans (niet-broedvogel)</u>	■	■	■	■	...
<u>Toppereend (niet-broedvogel)</u>	■	■	■	■	...
<u>Tureluur (niet-broedvogel)</u>	■	■	■	■	...
<u>Velduil (broedvogel)</u>	■	■	■	■	■
<u>Visdief (broedvogel)</u>	■	■	■	■	■
<u>Visdief (niet-broedvogel)</u>	■	■	■	■	■
<u>Wilde eend (niet-broedvogel)</u>	■	■	■	■	...
<u>Wintertaling (niet-broedvogel)</u>	■	■	■	■	...
<u>Wulp (niet-broedvogel)</u>	■	■	■	■	...
<u>Zilverplevier (niet-broedvogel)</u>	■	■	■	■	...
<u>Zwarte ruiter (niet-broedvogel)</u>	■	■	■	■	...
<u>Zwarte Stern (broedvogel)</u>	■	■	...	■	■
<u>Zwarte Stern (niet-broedvogel)</u>	■	■	...	■	■

■ zeer gevoelig

■ gevoelig

■ niet gevoelig

☐ n.v.t.

...onbekend

3.3 Selectie en effectbeoordeling

3.3.1 Effecten

Welke effecten kunnen optreden:

13 Verstoring door geluid:

De uitbreiding van bebouwd oppervlakte leidt in principe niet tot een grotere geluidsuitstraling. Dit omdat de intensiteit en omvang van het militair gebruik niet toeneemt. Wel kan, doordat er straks op andere locaties/plekken geoefend gaat worden en omdat het kazerneterrein fysiek groter wordt, de geluidsbronnen vanaf een andere plaats optreden.

14 verstoring door licht:

De uitbreiding van het bebouwd oppervlak kan leiden tot een grotere lichtverstoring als gevolg van toename lichtuitstraling.

16 Optische verstoring:

Doordat een groter oppervlakte in gebruik wordt genomen voor menselijke activiteiten (gebruik oefendorp cq gebruik kazerneterrein) bestaat er een kans van toename optische verstoring van vogelsoorten.

In de volgende paragrafen wordt per plangebied bepaald welke vogelsoorten in of in de nabijheid van het plangebied kunnen voorkomen en of deze soorten op enige wijze kunnen worden verstoord door geluid, licht dan wel optische verstoring. Vervolgens wordt bepaald in hoeverre deze eventuele

verstoring al dan niet kan leiden tot een kans op significante verstoring ten opzichte van de instandhoudingsdoelen van de nabijgelegen Natura 2000-gebieden.

3.3.2 Effectbeoordeling oefendorp Marnehuizen en omgeving.

Bestaande situatie en uitbreidingsmogelijkheden

Voor het oefendorp geldt dat er alleen sprake kan zijn van externe werking als gevolg van de – door dit plan mogelijk te maken – uitbreiding van de bebouwing. Dit omdat het oefendorp buiten de begrenzing van beide Natura 2000-gebieden is gelegen.

De wijzigingen die dit plan derhalve mogelijk maakt zijn beperkt tot ontwikkeling van nieuwe bebouwing voor oefendoeleinden aan de oostzijde van het plangebied.

Lauwersmeer

Uit tabel 1 blijkt dat bepaalde soorten verstoringen gevoelig zijn voor licht, geluid en/of optische verstoring.

Externe werking op deze vogelsoorten kan alleen plaatsvinden indien de – door het bestemmingsplan mogelijk zijnde – nieuwe bebouwing kan leiden tot (significante) verstoringseffecten op één of meer van deze soorten dan wel dat door deze ontwikkelingen de kans bestaat dat leefgebieden van deze soorten zodanig worden aangetast of veranderd dat hierdoor de gunstige staat van instandhouding negatief wordt beïnvloed of dat het behalen van de gunstige staat van instandhouding hierdoor wordt gehinderd.

Het oefendorp, en ook het gebiedsdeel waar uitbreidingsmogelijkheden bestaan, ligt op ruime afstand van de begrenzing van het Natura 2000-gebied Lauwersmeer. De kortst gemeten afstand tussen het plangebied en de begrenzing van het Natura 2000-gebied bedraagt ruim 1 kilometer. Het gebied daartussen kenmerkt zich door gedeeltelijke afscherming door bospercelen en door de N361 die ook tussen het plangebied en het Natura 2000-gebied doorloopt. Daar er alleen veranderingen in bebouwd oppervlak mogelijk is, en er – vanuit dit plan – geen sprake is van een toename van licht, geluid en/of menselijke activiteiten kan verstoring van soorten binnen het Natura 2000-gebied op voorhand worden uitgesloten.

Uit de analyse van de locatie waar uitbreiding van het oefendorp mogelijk is (zie ook quick scan flora en faunawet⁴) en de in het aanwijzingsbesluit opgenomen vogelsoorten waarvoor instandhoudingsdoelen zijn opgenomen, kan al op voorhand worden uitgesloten dat de meeste vogelsoorten in het Lauwersmeergebied op enige wijze verstoring kunnen ondervinden van de eventuele uitbreiding van de bebouwing van het oefendorp.

Er kan dus alleen verstoring plaatsvinden indien bepaalde (vogel)soorten ook leefgebied hebben buiten het Natura 2000-gebied. Alleen de volgende soorten kunnen in of nabij het plangebied voorkomen en daardoor op enige wijze hinder ondervinden van de ontwikkelingen:

- A081 Bruine kiekendief (*Circus aeruginosus*) (verstoring/verlies foerageergebied)
 - o Toelichting: de bruine kiekendief kan jagen/foeragerend worden waargenomen boven of nabij het plangebied.
- A140 Goudplevier (*Pluvialis apricaria*) (verstoring/verlies foerageergebied)
 - o Toelichting: in de winterperiode kan de goudplevier foerageren op de graslanden binnen of nabij het plangebied.
- A041 Kolgans (*Anser albifrons*) (verstoring/verlies foerageergebied)
 - o Toelichting: in de winterperiode kan deze soort foeragerend worden waargenomen op de graslanden in of nabij het plangebied.
- A043 Grauwe gans (*Anser anser*) (verstoring/verlies foerageergebied)

⁴ Quick scan flora- en faunawet 2013, Van den Brink, Ecologie & Milieu

- Toelichting: in de winterperiode kan deze soort foeragerend worden waargenomen op de graslanden in of nabij het plangebied.
- A048 Bergeend (*Tadorna tadorna*) (*verstoring/verlies broedlocaties*)
 - Toelichting: in het plangebied zijn veel konijnen en konijnenholen aanwezig. De Bergeend broedt in konijnenholen. Eventuele effecten op de konijnenpopulatie kunnen ook doorwerken in het broedsucces van de bergeend. Echter in het aanwijzingsbesluit zijn voor de bergeend alleen instandhoudingsdoelen opgenomen als zijnde niet-broedvogel. Daarom behoeft deze vogelsoort hier verder niet te worden behandeld.
- A160 Wulp (*Numenius arquata*) (*verstoring/verlies foerageergebied*)
 - Toelichting: in de winterperiode kan deze soort foeragerend worden waargenomen op de graslanden in of nabij het plangebied.
- A295 Rietzanger (*Acrocephalus schoenobaenus*) (*verstoring/verlies broed-/leefgebied*)
 - Toelichting: In het plangebied wordt de rietzanger waargenomen met broedterritoria.

Voor het Natura 2000-gebied Lauwersmeer is – in opdracht van het Ministerie van Defensie – een: Globale effectenanalyse militair gebruik in en grenzend aan Natura 2000 gebied Lauwersmeer 15 maart 2013 opgesteld. Uit deze effectenanalyse blijkt - voor het gebruik van het oefenterrein - dat er geen aanwijzingen zijn dat het militair gebruik in de Marnewaard (waaronder het oefendorp) op enige wijze van invloed kan zijn op het al dan niet behalen van instandhoudingsdoelen van vogelsoorten in het Natura 2000-gebied Lauwersmeer. Voor instandhoudingsdoelen die behaald worden is een nadere toetsing niet nodig. Deze soorten halen het instandhoudingsdoel met de bestaande militaire activiteiten. Voor soorten waarvoor een negatieve doelrealisatie wordt verwacht is toetsing van de effecten van het (bestaand) gebruik wel aan de orde. Uit bovengenoemd rapport blijkt dat alleen voor de rietzanger en wulp het behalen van het instandhoudingsdoel onzeker is (rietzanger) of niet wordt behaald (wulp). Vanuit voorzorgbeginsel wordt dan ook voor deze soorten hieronder een effectbeoordeling gedaan op kans op verstoring als gevolg van de toename van bebouwd oppervlak.

Effectbeoordeling

Niet-broedvogel (Wulp)

Verstoring door licht

De oefeningen in het oefendorp zijn beperkt en ook verlichting is alleen gedurende de oefeningen aanwezig. Verder is de verlichting gedoofd. Toename in de oppervlakte bebouwd gebied verandert niets aan deze werkwijze.

De kans op verstoring van wulpen die mogelijk in de omgeving foerageren zal zeer incidenteel en zeker niet kunnen leiden tot significante verstoringseffecten.

Verstoring door geluid en optische verstoring

Gezien de ligging van de locatie en het gegeven dat de intensiteit en omvang van oefeningen niet toeneemt, mag het onwaarschijnlijk worden geacht dat de verstoring door geluid of optische verstoring zodanig zal toenemen dat (potentiële) verblijfsgebieden zodanig verstoord worden dat de gunstige staat van instandhouding van deze vogelsoort in het geding kan komen. Incidentele verstoring van deze vogels kan voorkomen. Maar het gaat daarbij om zeer tijdelijke verstoring en om verstoring buiten de begrenzing van het Natura 2000-gebied. Deze verstoring kan op geen enkele wijze zodanig zijn dat hierdoor sprake kan zijn van significante verstoring.

Tevens is de bouwactiviteit te gering van omvang – en in tijd - om verstoring aan te nemen van in de nabijheid rustende of foeragerende vogels.

Tevens blijkt uit de effectenindicator dat de wulp matig tot niet gevoelig is voor deze verstoringaspecten.

Het gebruik van de planlocatie verandert niet ten opzichte van het eerder gebruik. Alleen het oppervlakte bebouwd kan enigszins toenemen. Dit betekent dat het plan niet kan leiden tot meer of andersoortige verstoringseffecten.

Broedvogels (rietzanger)

In de rietkragen van de sloot die door het plangebied loopt zijn waarnemingen gedaan van het voorkomen van (broedgevallen van) rietzanger. Het zijn broedterritoria buiten de begrenzing van het Natura 2000-gebied. Uit de door het Ministerie van Defensie uitgevoerde effectenanalyse blijkt voor het gebruik van het oefenterrein dat de aanwezigheid van militaire activiteiten geen negatief effect heeft op het aantal broedgevallen van deze soort. Ook blijkt er geen verband te bestaan tussen militaire activiteiten en het al dan niet behalen van het instandhoudingsdoel voor deze soort binnen het Natura 2000-gebied.

Het gebruik van de planlocatie verandert niet ten opzichte van het eerder gebruik. Alleen het oppervlakte bebouwd kan enigszins toenemen. Dit betekent dat het plan niet kan leiden tot meer of andersoortige verstoringseffecten.

Cumulatie

Er kan worden uitgesloten dat de beoogde plannen kunnen leiden tot verslechtering van habitats of habitats van soorten danwel (significante) verstoring van soorten. Hierdoor hoeft er geen onderzoek te worden gedaan naar cumulatieve effecten. Daarbij zijn geen andere activiteiten of plannen in de nabije omgeving bekend die, door cumulatie, kunnen leiden tot grotere of andere effecten dan hiervoor beoordeeld.

Waddenzee

Uit tabel 2 blijkt dat bepaalde soorten verstoringsgevoelig zijn voor licht, geluid en/of optische verstoring. Externe werking op deze vogelsoorten kan alleen plaatsvinden indien de – door het bestemmingsplan mogelijk zijnde – nieuwe bebouwing kan leiden tot (significante) verstoringseffecten op één of meer van deze soorten danwel dat door deze ontwikkelingen de kans bestaat dat leefgebieden van deze soorten zodanig worden aangetast of veranderd dat hierdoor de gunstige staat van instandhouding negatief wordt beïnvloed of dat het behalen van de gunstige staat van instandhouding hierdoor wordt gehinderd.

Het oefendorp, en ook het gebiedsdeel waar uitbreidingsmogelijkheden bestaan, ligt op ruime afstand van de begrenzing van het Natura 2000-gebied Waddenzee. De kortst gemeten afstand tussen het plangebied en de begrenzing van het Natura 2000-gebied bedraagt ca 2 kilometer. Het gebied daartussen kenmerkt zich door gedeeltelijke afscherming door bospercelen en door zeedijk die al direct alle kans op optische verstoring, maar ook van licht- en geluidsuitstraling wegneemt. Daar er alleen veranderingen in bebouwd oppervlak mogelijk is, en er – vanuit dit plan – geen sprake is van een toename van licht, geluid en/of menselijke activiteiten kan verstoring van soorten binnen het Natura 2000-gebied op voorhand worden uitgesloten.

Uit de analyse van de locatie waar uitbreiding van het oefendorp mogelijk is (zie ook quick scan flora en faunawet⁵) en de in het aanwijzingsbesluit opgenomen vogelsoorten waarvoor instandhoudingsdoelen zijn opgenomen, kan al op voorhand worden uitgesloten dat de meeste vogelsoorten in het Waddenzeegebied op enige wijze verstoring kunnen ondervinden van de eventuele uitbreiding van de bebouwing van het oefendorp.

Uit de analyse van de locatie waar uitbreiding van het oefendorp mogelijk is (zie ook quick scan flora en faunawet⁶) en de in het aanwijzingsbesluit opgenomen vogelsoorten waarvoor instandhoudingsdoelen zijn opgenomen, kan al op voorhand worden uitgesloten dat de meeste vogelsoorten in het Waddenzeegebied op enige wijze verstoring kunnen ondervinden van de eventuele uitbreiding van de bebouwing van het oefendorp. Alleen de volgende soorten kunnen in of nabij het plangebied voorkomen en daardoor op enige wijze hinder ondervinden van de ontwikkelingen:

A160 Wulp

- A081 Bruine kiekendief (*Circus aeruginosus*) (verstoring/verlies foerageergebied)

⁵ Quick scan flora- en faunawet 2013, Van den Brink, Ecologie & Milieu

⁶ Quick scan flora- en faunawet 2013, Van den Brink, Ecologie & Milieu

- Toelichting: de bruine kiekendief kan jagend/foeragerend worden waargenomen boven of nabij het plangebied.
- A082 Blauwe kiekendief
 - Toelichting: de blauwe kiekendief kan – hoofdzakelijk in de winterperiode - jagend/foeragerend worden waargenomen boven of nabij het plangebied.
- A103 Slechtvalk
 - Toelichting: de slechtvalk kan jagend/foeragerend worden waargenomen boven of nabij het plangebied.
- A140 Goudplevier (*Pluvialis apricaria*) (*verstoring/verlies foerageergebied*)
 - Toelichting: in de winterperiode kan de goudplevier foerageren op de graslanden binnen of nabij het plangebied.
- A043 Grauwe gans (*Anser anser*) (*verstoring/verlies foerageergebied*)
 - Toelichting: in de winterperiode kan deze soort foeragerend worden waargenomen op de graslanden in of nabij het plangebied.
- A048 Bergeend (*Tadorna tadorna*) (*verstoring/verlies broedlocaties*)
 - Toelichting: in het plangebied zijn veel konijnen en konijnenholen aanwezig. De Bergeend broedt in konijnenholen. Eventuele effecten op de konijnenpopulatie kunnen ook doorwerken in het broedsucces van de bergeend. Echter in het aanwijzingsbesluit zijn voor de bergeend alleen instandhoudingsdoelen opgenomen als zijnde niet-broedvogel. Daarom behoeft deze vogelsoort hier verder niet te worden behandeld.
- A130 Scholekster
 - Toelichting: de scholekster wordt regelmatig in en rond het plangebied waargenomen. Hoofdzakelijk foeragerend.
- A142 Kievit
 - Toelichting: de kievit wordt regelmatig in en rond het plangebied waargenomen. Hoofdzakelijk foeragerend en mogelijk broedend (niet bevestigd door waarnemingen).
- A160 Wulp (*Numenius arquata*) (*verstoring/verlies foerageergebied*)
 - Toelichting: in de winterperiode kan niet worden uitgesloten dat deze soort foerageert op de graslanden in of nabij het plangebied.

Voor het Natura 2000-gebied Waddenzee is – ten behoeve van het opstellen van het concept-beheerplan een onderzoek gedaan naar de mate van doelrealisatie van typen en soorten. Voor de vogelsoorten in het algemeen blijkt dat maar voor een beperkt aantal vogels het instandhoudingsdoel gehaald wordt⁷. Met betrekking tot bovenstaande vogelsoorten geldt dit alleen voor de wulp, bruine kiekendief en grauwe gans. Waarschijnlijk wordt het doel ook gehaald voor de kievit en slechtvalk. Onduidelijk voor de blauwe kiekendief, wilde eend, goudplevier en scholekster.

Voor instandhoudingsdoelen die behaald worden is een nadere toetsing niet nodig. Deze soorten halen het instandhoudingsdoel met de bestaande militaire activiteiten. Voor soorten waarvoor onduidelijk is of het doel wordt bereikt is toetsing van de effecten van het (bestaand) gebruik wel aan de orde. Vanuit voorzorgbeginsel wordt dan ook voor deze soorten hieronder een effectbeoordeling gedaan op kans op verstoring als gevolg van de toename van bebouwd oppervlak.

Effectbeoordeling

Voor de vogelsoorten Bruine-, blauwe kiekendief, Slechtvalk, Goudplevier, Grauwe gans, Scholekster, Kievit en Wulp wordt hieronder beoordeeld in hoeverre verstoringseffecten gevolgen kunnen hebben op de instandhoudingsdoelen en/of sprake kan zijn van daadwerkelijke verstoringseffecten (wel/geen significante verstoring).

Niet-broedvogels (Wilde eend, Goudplevier, Scholekster, Kievit)

Verstoring door licht

De oefeningen in het oefendorp zijn beperkt en ook verlichting is alleen gedurende de oefeningen aanwezig. Verder is de verlichting gedoofd. Toename in de oppervlakte bebouwd gebied verandert

⁷ Doelrealisatie Natura 2000 Waddenzee, eindconcept nov 2011 RWS

niets aan deze werkwijze. Verstoring van de genoemde soorten die allen alleen gedurende de dagperiode in de nabijheid kunnen foerageren is met zekerheid uit te sluiten.

Verstoring door geluid en optische verstoring

Gezien de ligging van de locatie en het gegeven dat de intensiteit en omvang van oefeningen niet toeneemt, mag het onwaarschijnlijk worden geacht dat de verstoring door geluid of optische verstoring zal toenemen dat (potentiële) verblijfsgebieden in de nabijheid zodanig verstoord worden dat de gunstige staat van instandhouding van deze vogelsoorten in het geding kan komen of dat dit een oorzakelijk verband heeft met het niet behalen van het instandhoudingsdoel. Incidentele verstoring van deze vogels kan voorkomen. Maar het gaat daarbij om zeer tijdelijke verstoring en om verstoring buiten de begrenzing van het Natura 2000-gebied. Deze verstoring kan op geen enkele wijze zodanig zijn dat hierdoor sprake kan zijn van significante verstoring.

Tevens is de bouwactiviteit te gering van omvang – en in tijd – om verstoring aan te nemen van in de nabijheid rustende of foeragerende vogels.

Tevens blijkt uit de effectenindicator dat genoemde vogelsoorten matig tot niet gevoelig zijn voor deze verstoringaspecten.

Het gebruik van de planlocatie verandert niet ten opzichte van het eerder gebruik. Alleen het oppervlakte bebouwd kan enigszins toenemen. Dit betekent dat het plan niet kan leiden tot meer of andersoortige verstoringseffecten.

Broedvogels (Blauwe kiekendief)

De blauwe kiekendieven kan – met name in de winterperiode – in of in de nabijheid van het plangebied jagend worden waargenomen. Het zijn dan trekkende vogels. Echter het gebied is niet geschikt als broedgebied en er zijn ook in de nabije omgeving geen broedgevallen bekend. Verstoring van broedvogels, als gevolg van de uitbreiding van het bebouwd oppervlakte is uitgesloten.

Cumulatie

Er kan worden uitgesloten dat de beoogde plannen kunnen leiden tot verslechtering van habitats of habitats van soorten danwel (significante) verstoring van soorten. Hierdoor heeft er geen onderzoek te worden gedaan naar cumulatieve effecten. Daarbij zijn geen andere activiteiten of plannen in de nabije omgeving bekend die, door cumulatie, kunnen leiden tot grotere of andere effecten dan hiervoor beoordeeld.

3.3.3 Effectbeoordeling kazerneterrein Willem Lodewijk van Nassaukazerne

Bestaande situatie en uitbreidingsmogelijkheden

Voor het kazerneterrein geldt dat er alleen sprake kan zijn van externe werking als gevolg van de – door dit plan mogelijk te maken – uitbreiding van de bebouwing. Dit omdat het gehele kazerneterrein buiten de begrenzing van beide Natura 2000-gebieden is gelegen.

De wijzigingen die dit plan derhalve mogelijk maakt zijn beperkt tot ontwikkeling van nieuwe bebouwing aan de zuidzijde van de huidige kazerne.

Lauwersmeer

Uit tabel 1 blijkt dat bepaalde soorten verstoringsgevoelig zijn voor licht, geluid en/of optische verstoring.

Externe werking op deze vogelsoorten kan alleen plaatsvinden indien de – door het bestemmingsplan mogelijk zijnde – nieuwe bebouwing kan leiden tot (significante) verstoringseffecten op één of meer van deze soorten danwel dat door deze ontwikkelingen de kans bestaat dat leefgebieden van deze soorten zodanig worden aangetast of veranderd dat hierdoor de gunstige staat van instandhouding negatief wordt beïnvloed of dat het behalen van de gunstige staat van instandhouding hierdoor wordt gehinderd.

Het kazerneterrein, en ook het gebiedsdeel waar uitbreidingsmogelijkheden bestaan, ligt op relatief korte afstand van de begrenzing van het Natura 2000-gebied Lauwersmeer. Tussen het uitbreidingsgebied en de begrenzing van het Natura 2000-gebied ligt een opgaand bosplantsoen en de weg tussen de N361 en Zoutkamp. Uit de Globale effectenanalyse militair gebruik in en grenzend aan Natura 2000-gebied Lauwersmeer blijkt dat het huidige gebruik van de kazerne, gezien de aard van de activiteiten, de tussenliggende landschapselementen en de aantallen en soorten voorkomende vogels in de aangrenzende delen er geen (significant) negatief effect optreedt in het licht van de instandhoudingsdoelstellingen. De mogelijke veranderingen betreffen alleen de omvang in bebouwd oppervlak. De effecten naar de omgeving – beoordeeld vanuit verstoringseffecten – blijven in principe gelijk. Daarom kan hierdoor verstoring van soorten binnen het Natura 2000-gebied op voorhand worden uitgesloten.

Uit de analyse van de locatie waar uitbreiding van het kazerneterrein mogelijk is (zie ook quick scan flora en faunawet⁸) en de in het aanwijzingsbesluit opgenomen vogelsoorten waarvoor instandhoudingsdoelen zijn opgenomen, kan al op voorhand worden uitgesloten dat de meeste vogelsoorten in het Lauwersmeergebied op enige wijze verstoring kunnen ondervinden van de eventuele uitbreiding van de bebouwing van het oefendorp. Alleen de volgende soorten kunnen in of nabij het plangebied voorkomen en daardoor op enige wijze hinder ondervinden van de ontwikkelingen:

- A053 Wilde eend (*Anas platyrhynchos*)
 - o Toelichting: de wilde eend kan in het plangebied zowel foeragerend als broedend worden aangetroffen.
- A043 Grauwe gans (*Anser anser*) (*verstoring/verlies foerageergebied*)
 - o Toelichting: in de winterperiode kan deze soort foeragerend worden waargenomen op de graslanden in het plangebied. Het kan ook niet worden uitgesloten dat de grauwe gans in het plangebied broedt (getuige eierresten die zijn gevonden tijdens het veldbezoek in het kader van de quick scan Flora- en faunawet. Echter het gebied is slechts marginaal geschikt voor deze soort.

Voor het Natura 2000-gebied Lauwersmeer is – in opdracht van het Ministerie van Defensie – een: Globale effectenanalyse militair gebruik in en grenzend aan Natura 2000 gebied Lauwersmeer d.d. 15 maart 2013 opgesteld. Uit deze effectenanalyse blijkt voor het gebruik van het oefenterrein dat er geen aanwijzingen zijn dat het militair gebruik in de Marnewaard (waaronder het kazerneterrein) op enige wijze van invloed kan zijn op het al dan niet behalen van instandhoudingsdoelen van vogelsoorten in het Natura 2000-gebied Lauwersmeer. Voor instandhoudingsdoelen die behaald worden is een nadere toetsing niet nodig. Deze soorten halen het instandhoudingsdoel met de bestaande militaire activiteiten. Voor soorten waarvoor een negatieve doelrealisatie wordt verwacht is toetsing van de effecten van het (bestaand) gebruik wel aan de orde. Uit het hiervoor aangehaalde 'globale effectenanalyse' blijkt dat er geen significante verstoringseffecten op vogelsoorten optreden. De uitbreiding van bebouwd oppervlakte verandert hierin niets. Van de soorten die in het plangebied kunnen worden aangetroffen wordt het instandhoudingsdoel gehaald of is zeker dat het al dan niet behalen daarvan geen relatie heeft met de aanwezigheid van het kazerneterrein. Verdere beoordeling is dan ook niet nodig.

Cumulatie

Er kan worden uitgesloten dat de beoogde plannen kunnen leiden tot verslechtering van habitats of habitats van soorten danwel (significante) verstoring van soorten. Hierdoor hoeft er geen onderzoek te worden gedaan naar cumulatieve effecten. Daarbij zijn geen andere activiteiten of plannen in de nabije omgeving bekend die, door cumulatie, kunnen leiden tot grotere of andere effecten dan hiervoor beoordeeld.

Lauwersmeer

⁸ Quick scan flora- en faunawet 15 juli 2013, Van den Brink, Ecologie & Milieu

Waddenzee

Uit tabel 2 blijkt dat bepaalde soorten verstoringsgevoelig zijn voor licht, geluid en/of optische verstoring. Externe werking op deze vogelsoorten kan alleen plaatsvinden indien de – door het bestemmingsplan mogelijk zijnde – nieuwe bebouwing kan leiden tot (significante) verstoringseffecten op één of meer van deze soorten danwel dat door deze ontwikkelingen de kans bestaat dat leefgebieden van deze soorten zodanig worden aangetast of veranderd dat hierdoor de gunstige staat van instandhouding negatief wordt beïnvloed of dat het behalen van de gunstige staat van instandhouding hierdoor wordt gehinderd.

Het kazerneterrein ligt op zodanige ruime afstand van de begrenzing van het Natura 2000-gebied Waddenzee dat enig effect als gevolg van geluid-, licht of optische verstoring kan worden uitgesloten. De kortst gemeten afstand tussen het plangebied en de begrenzing van het Natura 2000-gebied bedraagt ca 4,5 kilometer. Daartussen ligt het verhoogde talud van de N361, uitgestrekte landbouwgronden of de bossen van de Marnewaard alsmede de zeedijk welke al direct alle kans op optische verstoring, maar ook van licht- en geluidsuitstraling wegneemt. Daar er alleen veranderingen in bebouwd oppervlak mogelijk is, en er – vanuit dit plan – geen sprake is van een toename van licht, geluid en/of menselijke activiteiten kan verstoring van soorten binnen het Natura 2000-gebied op voorhand worden uitgesloten. Verdere behandeling in deze voortoets is niet aan de orde.

3.4 Bestaand gebruik

Voor deze voortoets is een afweging op basis van (juridische) aspecten van belang; namelijk de uitzonderingsposities die gelden voor 'bestaand gebruik'.

De Natuurbeschermingswet 1998 (artikel 1.n) definieert het bestaand gebruik als gebruik dat plaatsvond ten tijde van aanwijzing van het Vogel- en Habitatrichtlijngebied. Over dit begrip en de toepassing ervan is inmiddels enige (belangrijke) jurisprudentie. Het gaat te ver om dit allemaal hier te behandelen. In de praktijk werd een peildatum van 1 oktober 2005 gehanteerd. Voor de vraag of sprake is van bestaand gebruik is het moment van aanwijzing van een gebied als Vogelrichtlijngebied danwel aanmelding als Habitatrichtlijngebied van belang. Het gaat daarbij om twee verschillende data. Die peildatum (of peildata) is van belang voor de toepassing van het algemene regime voor bestaand gebruik (vrijstelling artikel 19d, derde lid, Nb-wet en aanschrijvingsbevoegdheid artikel 19c Nb-wet).

Voor de plangebieden kan het volgende worden gesteld:

- De locatie oefendorp is reeds van voor 2000 in gebruik als militair oefenterrein en sindsdien ook steeds zo gebruikt. Dit gebruik wordt ook gecontinueerd.
- De locatie kazerneterrein is reeds van voor 2000 in gebruik als militair oefenterrein en sindsdien ook steeds zo gebruikt. Dit gebruik wordt ook gecontinueerd.
- De beide locaties liggen buiten de begrenzing van Natura 2000-gebieden. Derhalve kan er alleen sprake zijn van externe werking in de vorm van verstoring door activiteiten die op de terreinen plaatsvinden.
- Het Lauwersmeergebied is op 24 maart 2000 (N/2000/304) onder de naam "Lauwersmeer" aangewezen als speciale beschermingszone onder de Vogelrichtlijn.
- De Waddenzee is in mei 2003 aangemeld als Habitatrichtlijngebied. Het gebied is op 8 november 1991 (J. 9115397) aangewezen als speciale beschermingszone onder de Vogelrichtlijn.
- De hierboven beschreven situatie moet worden beschouwd als de bestaande situatie ten opzichte waarvan de mogelijke uitbreidingen vergeleken worden.

Derhalve mag worden geconcludeerd dat hier sprake is van bestaand gebruik zoals geformuleerd in de Natuurbeschermingswet 1998. Tevens blijkt uit de onderstaande effectbeoordeling dat er met zekerheid geen sprake is van een bestaand gebruik met potentiëel significant negatieve gevolgen voor de instandhoudingsdoelstellingen van de Natura 2000-gebieden Lauwersmeer en Waddenzee.

4. Samenvatting en conclusie

Samenvatting

De Gemeente De Marne stelt een Beheersverordening op voor (o.a.) de Marnewaard. De Beheersverordening maakt in principe niets meer mogelijk dan wat in het vigerende Bestemmingsplan "Marnewaard" (goedgekeurd 7 april 1988) is bepaald. Gezien de gedateerdheid van het vigerende plan en omdat er in het Bestemmingsplan nog niet ontwikkelde benuttingsruimte is, dient hiervoor nog een toets ex artikel 19j Natuurbeschermingswet te worden uitgevoerd.

Op basis van artikel 19j Natuurbeschermingswet 1998 mag een besluit voor het vaststellen van een bestemmingsplan alleen genomen worden als een bestuursorgaan rekening houdt met de gevolgen die het plan kan hebben voor de nabijgelegen Natura 2000-gebieden.

De ontwikkelingen die het Bestemmingsplan mogelijk maakt zijn getoetst aan de instandhoudingsdoelen van de nabijgelegen Natura 2000-gebieden Lauwersmeer en Waddenzee. Daarbij is in acht genomen dat er hier alleen sprake kan zijn van externe werking daar de plangebieden waarop deze toets betrekking heeft allen buiten – en op enige afstand van – de begrenzing van de Natura 2000-gebieden liggen.

Conclusie

Gezien de ligging van de delen van het plangebied waarop deze voortoets betrekking heeft en het bestaand gebruik van de planlocatie kan al voor alle habitattypen (Natura 2000-gebied Waddenzee), habitatsoorten (Natura 2000-gebied Waddenzee) en de meeste vogelsoorten (Natura 2000-gebied Lauwersmeer en Waddenzee), op voorhand enig effect worden uitgesloten.

Uit de uitgevoerde Voortoets Natura 2000 blijkt dat er slechts voor een zeer beperkt aantal vogelsoorten een kans bestaat dat deze enige verstoring ondervinden. Deze verstoring zal dan ook alleen kunnen plaatsvinden buiten de begrenzing van de genoemde Natura 2000-gebieden. Voor de mogelijk optredende effecten op deze vogelsoorten is een effectbeoordeling uitgevoerd. Uit deze effectbeoordeling blijkt afdoende dat (significante) verstoring van broedgevallen met zekerheid is uit te sluiten. Dit geldt ook voor soorten welke het gebied en de nabije omgeving gebruiken als rust- of foerageerplaats. Daardoor bestaat zekerheid dat significante verstoring niet kan optreden als gevolg van de mogelijke uitbreiding van het bebouwd oppervlakte van het oefendorp respectievelijk het kazerneterrein.

Daar er geen kans bestaat op verslechtering van habitats of habitats van soorten en er ook geen kans bestaat op significante verstoring van soorten bestaat er geen noodzaak tot het uitvoeren van een passende beoordeling. Met deze voortoets heeft het bevoegd gezag voldaan aan de voorwaarde als opgenomen in artikel 19j Natuurbeschermingswet 1998 om bij het nemen van een besluit tot het vaststellen van een plan rekening te houden met de instandhoudingsdoelen van betrokken Natura 2000-gebieden. Daar zekerheid bestaat dat de kwaliteit van de natuurlijke habitats en de habitats van soorten in dat gebied door dit plan niet kunnen verslechteren en ook geen significant verstorend effect kunnen hebben op de soorten waarvoor het gebied is aangewezen is verdere actie niet nodig.

Bronnen

Ten behoeve van dit onderzoek geraadpleegde bronnen:

Websites:

www.minELI.nl (EHS, Flora en Faunawet, Natuurbeschermingswet 1998)
www.ec.europa.eu/environment/nature
www.natuurloket.nl
www.nederlandsesoorten.nl
www.waarneming.nl
www.overheid.nl (geldende wet- en regelgeving)

Documentatie

- Quick Scan Flora- en faunawet Ontwikkelruimte Bestemmingsplan Marnewaard (Willem Lodewijk van Nassaukazerne en oefenlocatie Marnehuizen, Van den Brink, Ecologie & Milieu 15 juli 2013)
- Nadere effectenanalyse Natura 2000-gebieden Waddenzee en Noordzeekustzone, deelrapport externe werking, RWS waterdienst, Noord Nederland/Noordzee, 30 december 2011 ARCADIS-rapport 075397777.I.2 - Definitief D03011.009001.0300
- Nadere effectenanalyse Natura 2000-gebieden Waddenzee en Noordzeekustzone Hoofdrapport B.J.H. Koolstra en R.H. Jongbloed (Eds IMARES rapport C178/11 , ARCADIS rapport 075419636:F 30 december 2011
- Inventarisatielijst bestaand gebruik Waddenzee en Noordzeekustzone
- Doelrealisatie Natura 2000 Waddenzee Tabel met verwachte doelrealisaties in de Waddenzee, voor en na uitvoering van mogelijke maatregelen, Rijkswaterstaat, eindconcept, 2 november 2011
- Voortoets militaire activiteiten in Waddenzee en Noordzeekustzone C.E. Linders en ing. R.A.J. Pahlplatz, Februari 2010, Projectnummer:08-031
- Voortoets landelijke Natuurbeschermingswetvergunning militaire vliegactiviteiten: Vogels SOVON-informatierapport 2009/10
- Toetsing militaire vliegactiviteiten in Nederland in het kader van de Natuurbeschermingswet Hoofdrapport Fase 1: nadere uitwerking Natura 2000 gebieden en beschermde natuurmonumenten gelegen in helikopterlaagvlieggebieden Bureau Meervelt in opdracht van Ministerie van Defensie, 25 november 2011
Inclusief TMA (TOETSING MILITAIRE VLIEGACTIVITEITEN) WADDENZEE (1)
- Aanwijzingsbesluit Natura 2000-gebied Waddenzee
- Globale effectenanalyse militair gebruik in en grenzend aan Natura 2000 gebied Lauwersmeer 15 maart 2013
- Inventarisatie en Monitoring van Natuurwaarden op Defensieterreinen Marnewaard Monitoring/Inventarisatie 2009;Auteur: F. Sietzema en A. van der Berg
Datum: januari 2012 Rapport N530-12/002.
- Inventarisatie en Monitoring van Natuurwaarden op Defensieterreinen Marnewaard Fauna Monitoring 2009; Auteur: Niels Gilissen
Datum: januari 2011,Rapportnummer: N530-11/007.
- Inventarisatie natuurwaarden Marnewaard 2002, R. van der Wijngaart, R. Pahlplatz, R. Haveman.
- Vegetatiekaart Marnewaard 2002.
- Bijlage 99 locatie rode lijstsoorten.
- Aanwijzingsbesluit Natura 2000-gebied Lauwersmeer

Bijlage 4

Quick scan Flora & Fauna

QUICK SCAN

FLORA- EN FAUNAWET

**Ontwikkeldruimte Bestemmingsplan Marnewaard
(Willem Lodewijk van Nassaukazerne)
(Oefenlocatie Marnehuizen e.o.)**

QUICK SCAN
FLORA- EN FAUNAWET

Ontwikkeldruimte Bestemmingsplan Marnewaard

(Willem Lodewijk van Nassaukazerne)
(Oefenlocatie Marnehuizen e.o.)

Rapport: 2013.qsMarnewaard/-D
Datum: 15 juli 2013
Auteur: D.B. van den Brink, M.Sc.

Project- en Adviesbureau Van den Brink
natuur – milieu – ruimte

Hoofdstraat 43 * 9973 PE Houwerzijl * T: 0595-571356 * E: info@vandenbrinkmilieu.nl

VERANTWOORDING

De Gemeente De Marne stelt een Beheersverordening op voor (o.a.) de Marnewaard (Bestemmingsplan Marnewaard). De Beheersverordening maakt in principe niets meer mogelijk dan wat in het vigerende Bestemmingsplan is bepaald. Gezien de gedateerdheid van de vigerende plannen en omdat er in het Bestemmingsplan nog niet ontwikkelde benuttingsruimte is, wil de gemeente beoordeeld hebben in hoeverre eventuele invulling van deze benuttingsruimte al dan niet in conflict kan komen met de beperkingen die voortvloeien uit de Flora- en faunawet. De opdracht aan Van den Brink, ecologie & milieu omvat het uitvoeren van een zogenaamde Quick Scan Flora- en faunawet naar het mogelijk voorkomen van beschermde plant- of diersoorten op of nabij de bedoelde gebiedsdelen. Het gaat daarbij om de uitbreidingsmogelijkheden van de Kazerne (Willem Lodewijk van Nassaukazerne) en de oefenlocatie (oefendorp Marnehuizen) in de Marnewaard.

Dit rapport is opgesteld als onafhankelijke toets, met inachtneming van de informatie die is aangeleverd door de opdrachtgever en de informatie inzake het voorkomen van beschermde planten- en diersoorten in het plangebied, voor zover deze bekend zijn op het moment van onderzoek en rapportage.

Het onderzoek is uitgevoerd met de grootste zorgvuldigheid. Toch blijft het mogelijk dat relevante informatie niet is opgemerkt. Van den Brink, Ecologie & Milieu kan niet aansprakelijk worden gesteld voor eventuele (gevolg)schade als gevolg van later beschikbaar komende informatie of kennis.

Niets van deze uitgave mag worden verveelvoudigd en/of openbaar gemaakt, door middel van druk, microfilm, fotokopie of op welke ander wijze ook, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de opdrachtgever en auteur. Van den Brink is niet aansprakelijk voor directe of gevolgschade die voortvloeit uit toepassing van de conclusies, aanbevelingen en resultaten uit dit rapport en overige werkzaamheden. Opdrachtgever vrijwaart Van den Brink in deze tevens voor aanspraken van derden. Aan de in het rapport opgenomen conclusies kunnen geen rechten worden ontleend.

Voor dit onderzoek is door het ministerie van Defensie toegang verleend tot het oefendorp en het kazerneterrein. Dank aan de mensen van Facility Services/FBD De Marne voor de hulp en inzet om dit onderzoek mogelijk te maken.

Inhoudopgave

VERANTWOORDING	2
AANLEIDING.....	4
1. FLORA EN FAUNAWET	5
1.1 DE WET EN DE KADERS.....	5
1.2 VRIJSTELLINGENBESLUIT.....	5
1.3 ALGEMENE ZORGPLICHT FLORA EN FAUNAWET	6
2. GEBIEDSBESCHRIJVING.....	7
2.1 OEFENDORP MARNEHUIZEN EN OMGEVING.	7
2.2 KAZERNETERREIN WILLEM LODEWIJK VAN NASSAUKAZERNE.....	10
3. QUICK SCAN	13
3.1 DOEL EN FUNCTIE	13
3.3 BUREAUONDERZOEK.....	14
3.3.1 OEFENDORP MARNEHUIZEN EN OMGEVING.	14
3.3.2 KAZERNETERREIN WILLEM LODEWIJK VAN NASSAUKAZERNE.....	17
3.4 VELDONDERZOEKEN.....	17
3.4.1 OEFENDORP MARNEHUIZEN EN OMGEVING.	17
3.4.2 KAZERNETERREIN WILLEM LODEWIJK VAN NASSAUKAZERNE.....	19
4. CONCLUSIES EN AANBEVELINGEN	21
BRONNEN.....	26

Aanleiding

De Gemeente De Marne stelt een Beheersverordening op voor (o.a.) de Marnewaard. De Beheersverordening maakt in principe niets meer mogelijk dan wat in het vigerende Bestemmingsplan "Marnewaard" (goedgekeurd 7 april 1988) is bepaald. Gezien de gedateerdheid van het vigerende plan en omdat er in het Bestemmingsplan nog niet ontwikkelde benuttingsruimte is, wil de gemeente beoordeeld hebben in hoeverre eventuele invulling van deze benuttingsruimte al dan niet in conflict kan komen met de beperkingen die voortvloeien uit de Flora- en faunawet. De opdracht aan Van den Brink, ecologie & milieu omvat het uitvoeren van een zogenaamde Quick Scan Flora- en faunawet naar het mogelijk voorkomen van beschermde plant- of diersoorten op of nabij de bedoelde gebiedsdelen. Het gaat daarbij om de uitbreidingsmogelijkheden van de Kazerne (Willem Lodewijk van Nassaukazerne) en de oefenlocatie (oefendorp Marnehuizen) in de Marnewaard.

Deze rapportage dient als verslaglegging van het uitgevoerde onderzoek naar het voorkomen van beschermde dier- en plantensoorten in het plangebied. Daarbij is ook gekeken naar de directe omgeving van het plangebied teneinde te bepalen of hier schade en/of verontrusting kan ontstaan bij beschermde soorten.

Nadrukkelijk wordt in dit onderzoek geen aandacht besteed aan andere wetgeving die van belang kan zijn in relatie tot de wijziging van de bestemming. De conclusies in dit rapport staan dan ook los van eventuele andere (wettelijke) beperkingen.

1. Flora en Faunawet

1.1 De wet en de kaders

De Flora en Faunawet dient om bedreigde dier- en plantensoorten te beschermen. Ongeveer 500 soorten - van de 36.000 soorten die in Nederland voorkomen – vallen onder de bescherming van deze wet.

Er gelden een aantal verbodsbepalingen. In relatie tot het onderzochte plan zijn de volgende verbodsartikelen van belang;

Artikel 8: Het is verboden (beschermde) planten te plukken, te verzamelen, af te snijden, uit te steken, te vernielen, te beschadigen, te onwortelen of op enigerlei andere wijze van hun groeiplaats te verwijderen.

Artikel 10: Het is verboden (beschermde) dieren opzettelijk te verontrusten.

Artikel 11: Het is verboden nesten, holen of andere voortplantings- of vaste rust- of verblijfplaatsen van (beschermde) dieren te beschadigen, te vernielen, uit te halen, weg te nemen of te verstoren.

Artikel 12: Het is verboden eieren van dieren, behorende tot een beschermde inheemse diersoort, te zoeken, te rapen, uit het nest te nemen, te beschadigen of te vernielen.

Het uitgangspunt van de wet is dat geen schade mag worden gedaan aan beschermde dieren of planten, tenzij dit uitdrukkelijk is toegestaan (het "nee-tenzij"- principe). Als kan worden aangetoond dat projecten of activiteiten geen schade kunnen toebrengen is de Flora- en Faunawet niet van toepassing. Blijkt het echter onvermijdelijk dat schade wordt gedaan aan beschermde dieren en planten, dan moet worden nagegaan of hiervoor een vrijstelling geldt, of dat een ontheffing moet worden aangevraagd.

De Flora- en Faunawet is primair bedoeld om soorten te beschermen. Het gaat erom dat het voortbestaan van de soort niet in gevaar komt. Alle soorten hebben een eigen rol in het ecosysteem en dragen bij aan de biodiversiteit.

1.2 Vrijstellingenbesluit

Op 23 februari 2005 is het "Besluit houdende wijziging van een aantal algemene maatregelen van bestuur in verband met wijziging van artikel 75 van de Flora- en faunawet en enkele andere wijzigingen" (Vrijstellingenbesluit artikel 75) in werking getreden. Eén van de belangrijkste wijzigingen geregeld in dit 'Vrijstellingsbesluit' geldt voor regelmatig terugkerende werkzaamheden zoals het onderhoud aan vaarwegen of het maaien van graslanden die al langer op dezelfde manier worden uitgeoefend en kennelijk niet hebben verhinderd dat een beschermde soort zich in het gebied heeft gevestigd.

Voor deze terugkerende werkzaamheden kan een vrijstellingsregeling in werking treden als wordt voldaan aan bepaalde criteria. De criteria die worden gehanteerd bij het opstellen van de vrijstellingsregeling zijn, de zeldzaamheid van soorten en de ingrijpendheid van activiteiten. Hoe zeldzamer de soort en hoe ingrijpender de activiteit, hoe strikter het beschermingsregime.

Ook voor ruimtelijke ontwikkeling en inrichting kan een vrijstelling gelden, al is deze minder omvattend dan de vrijstelling voor terugkerende werkzaamheden.

Het vrijstellingenbesluit artikel 75 maakt het mogelijk om, (onder andere) voor ruimtelijke ontwikkelingen, vrijstelling te krijgen van bepaalde verbodsbepalingen. In deze AMvB worden de beschermde soorten in verschillende categorieën (tabellen) onderverdeeld. Afhankelijk van de categorie waarin een bepaalde soort valt, is een ontheffing noodzakelijk of kan een vrijstelling gelden.

Bij bestendig beheer en onderhoud of bestendig gebruik of ruimtelijke ontwikkelingen geldt voor de soorten uit de volgende tabellen het volgende regime;

- Tabel 1: geen ontheffing nodig/vrijstelling
- Tabel 2: vrijstelling (alleen bij goedgekeurde gedragscode)
- Tabel 3: vrijstelling (alleen bij goedgekeurde gedragscode, excl. Vogels en benoemde uitzonderingen + niet geldend voor ruimtelijke ontwikkelingen)

Voor een uitgebreide beschrijving van deze systematiek en de uitzonderingen die ook hier op kunnen bestaan wordt kortheidshalve verwezen naar de informatie op de website van Dienst Regelingen van het ministerie van Economische Zaken. Hier is ook informatie te vinden over de ontheffingsprocedure en de wijze waarop deze eventueel moet worden aangevraagd.

Nadrukkelijk moet worden opgemerkt dat voor het vernietigen van in gebruik zijnde nesten tijdens het broedseizoen in geen geval ontheffing wordt verleend. Ook zijn nesten van een aantal vogelsoorten ook buiten het broedseizoen (dus het hele jaar rond) beschermd.

In dit onderzoek wordt uitgegaan van mogelijk toekomstige ruimtelijke ontwikkelingen. Daarom wordt onderzocht of in het plangebied al dan niet plant- of diersoorten aangetroffen zijn of kunnen worden uit de tabellen 1 t/m 3, behorende bij het vrijstellingenbesluit artikel 75. Indien alleen soorten kunnen worden aangetroffen uit tabel 1 is met zekerheid geen ontheffing nodig. Indien soorten uit tabel 2 of 3 (alsmede inheemse vogelsoorten) kunnen worden aangetroffen zal moeten worden bepaald of de toekomstige ruimtelijke ontwikkelingen niet kunnen leiden tot schade aan de populaties of leefgebieden van deze soorten.

1.3 Algemene zorgplicht Flora en Faunawet

De wet stelt overigens wel dat de intrinsieke waarde van het in het wild levende dier (dus ook individuele dieren) moet worden beschermd. Dat betekent dat voor de wet alle dieren van onvervangbare waarde zijn en dat mensen daar zorgvuldig mee moeten omgaan. Vanuit deze gedachte is de zorgplicht in artikel 2 van de wet opgenomen. De zorgplicht houdt in dat iedereen 'voldoende zorg' in acht moet nemen voor alle in het wild voorkomende dieren (en dus niet alleen de beschermde) en hun leefomgeving. Overigens geldt de zorgplicht ook voor planten.

De zorgplicht ex artikel 2 van de Flora en Faunawet is van toepassing op zowel beschermde als onbeschermde dier- en plantensoorten, ongeacht vrijstelling of ontheffing. Het is dus verboden werkzaamheden of activiteiten uit te voeren als bekend is dat ter plaatse dieren (of planten) voorkomen. Op grond van artikel 2 dienen dieren en planten zoveel als redelijkerwijs mogelijk is te worden verplaatst, teneinde schade aan deze soorten zo veel mogelijk te voorkomen.

Voor het plan geldt de zorgplicht in elk geval indien tijdens werkzaamheden toch diersoorten worden opgemerkt die óf zich zelfstandig niet op tijd kunnen verplaatsen óf die op dat moment aan het nestelen of broeden zijn. In die gevallen schrijft de zorgplicht voor dat dieren moeten worden verplaatst of (in geval van nesten) moet worden gewacht tot de jongen zijn uitgevlogen). Overigens is op het verstoren van nesten ook het verbodsartikel 11 van toepassing.

2. Gebiedsbeschrijving

Deze quick scan heeft betrekking op twee deelgebieden binnen het Defensieoefenterrein Marnewaard/Willem Lodewijk van Nassaukazerne. Het gaat om de gebiedsdelen waar, volgens het vigerende Bestemmingsplan nog ontwikkelmogelijkheden bestaan.

In de onderstaande paragrafen wordt steeds elk gebiedsdeel apart benoemd en behandeld.

2.1 Oefendorp Marnehuizen en omgeving.

Afbeelding 1: oefendorp Marnehuizen

Algemene beschrijving en gebruik

Kaart nr 1 geeft (gearceerd) weer om welk deel van het gebied binnen het bestemmingsplan nog ontwikkelruimte bestaat.¹ Dit deel is onderdeel van de uitgevoerde quick scan.

Na de afsluiting van het Lauwersmeer in 1969 is begonnen met de inrichting van het militair oefenterrein. De indeling en inrichting van het gebied is dan ook al grotendeels in de periode direct na 1969 tot stand gekomen. De ondergrond is grotendeels zandig. Voor de afsluiting waren dit zandbanken. De historie is nog goed te herkennen aan de veelvuldig in de bovengrond voorkomende schelpen.

Onderstaande beschrijving van het gebruik is gebaseerd op de informatie uit het rapport Globale effectenanalyse Militair gebruik in en grenzend aan Natura 2000-gebied Lauwersmeer (Linders/Palplatz Maart 2013).

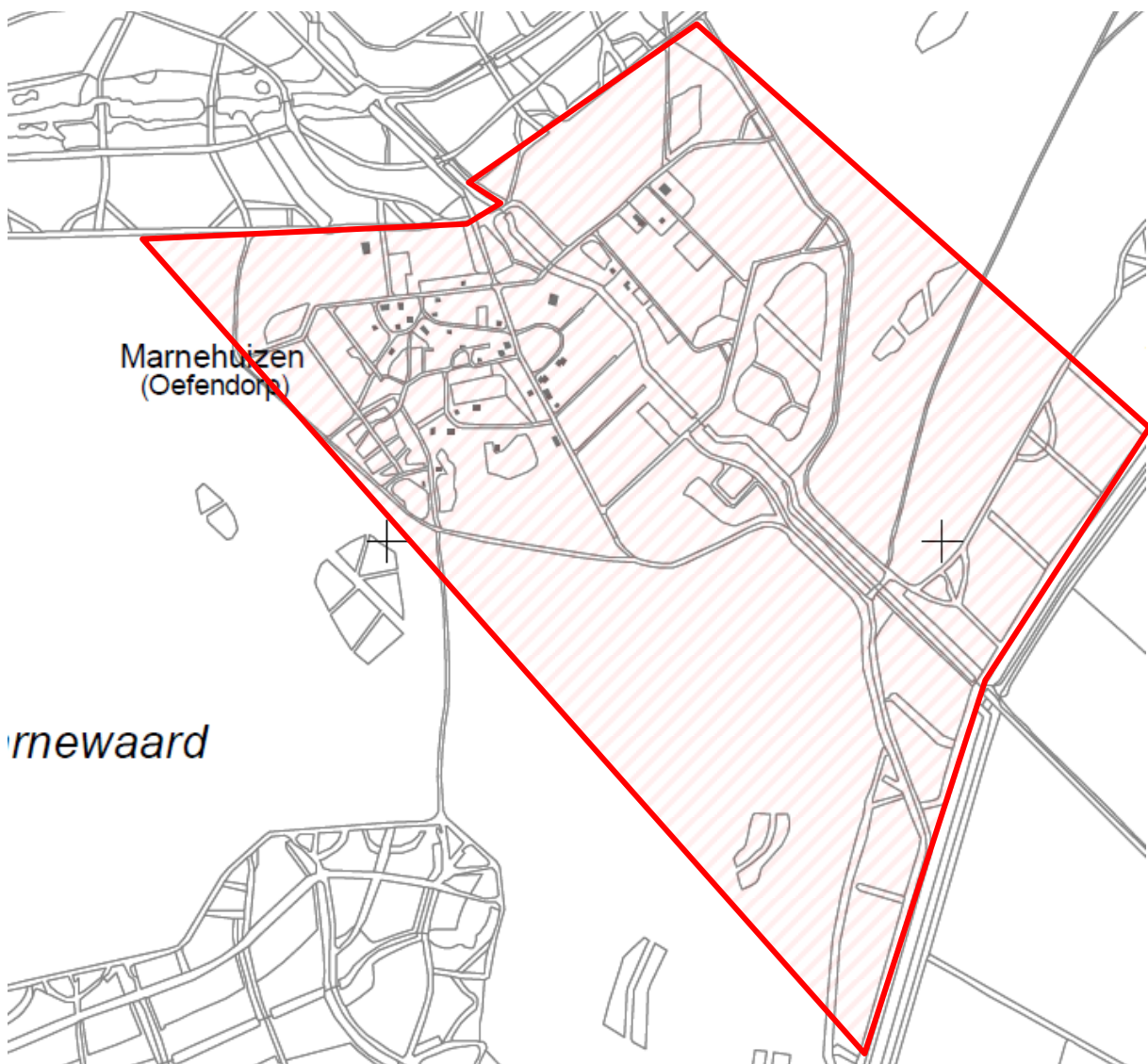
Het oefenterrein Marnewaard is in gebruik sinds 1987. Ook gelijktijdig met de inrichting van het oefenterrein is een klein oefendorp met ca 10 huizen gebouwd. Rond 2001 is dit oefendorp (Marnehuizen) uitgebreid tot het huidige oppervlakte.

Naast grondoefeningen met gemechaniseerde eenheden (zoals tanks) vinden ook nationale en internationale vliegbewegingen met straaljagers en heli's boven het terrein plaats. Het oefenterrein Marnewaard heeft een grootte van 1.400 ha. Het oefenterrein heeft een landelijke functie en wordt gebruikt voor oefeningen met gemechaniseerde eenheden. Het gaat zowel om rupsvoertuigen (tanks en infanterievoertuigen) als om wielvoertuigen.

¹ Kaartje is schetsmatig en overgenomen van informatie opdrachtgever. Er zijn afwijkingen in begrenzing mogelijk. Voor juiste begrenzing wordt verwezen naar de kaarten bij het vigerende bestemmingsplan.

Gebruik oefendorp

Voor het oefenen van militaire operaties in verstedelijkt gebied is er een oefendorp aanwezig (Marnehuizen) en enkele verharde wegen. Het oefendorp wordt circa 37 weken per jaar gebruikt., het oefenterrein wordt gemiddeld circa 41 weken per jaar gebruikt (gebaseerd op 2009). De sterkte van de eenheden varieert van 1 peloton (40 personen) tot een complete compagnie (140 personen). Per week kunnen honderden personen oefenen op het oefenterrein. Ongeveer vier weken per jaar oefent hier een compleet bataljon. Bij oefeningen in het dorp worden handvuurwapens, die in gebruik zijn bij defensie, gebruikt. Bij bepaalde oefeningen wordt de inzet van wapens gesimuleerd door luidsprekers (ca 17 weken per jaar). Ook worden thunderflashes, rookgranaten/potten en struikeldraadlichten gebruikt.

Kaart 1: Oefendorp Marnehuizen en omgeving

Ecologie

Het dorp zelf kenmerkt zich door intensief (militair) gebruik. Daaronder valt ook het intensieve onderhoud van de terreinen. Dit (alsmede de begrazing door konijnen) leidt tot een korte grasvegetatie, afgewisseld met open zanderige stukken. Er staan enkele (aangeplante) bossages (bosplantsoen) die bestaan uit jonge bomen en struiken en een ondergroei van hoofdzakelijk

brandnetel. Alleen de oevers van de sloot die ongeveer midden door het oefendorp loopt bevatten een wat rijkere (riet) vegetatie met daarin een redelijke populatie van gevlekte rietorchis.

Het open gebied aan de oost/zuid-oost zijde van het oefendorp bestaat uit graslanden (deze worden jaarlijks bemest en gemaaid), afgewisseld met enkele opgeworpen oefenheuvels. Dit gebied is ook gedraineerd waardoor er nauwelijks vochtige plekken aanwezig zijn. De graslanden dienen ook voor oefendoeleinden (free for all). Helemaal aan de oostelijke grens van het plangebied staan aangeplante bosgebieden met overheersend canadese populier, berk en/of zwarte els. Verder liggen in het gebied zandwegen die worden gebruikt voor militaire oefendoeleinden en een enkele verharde weg die de verbinding vormt tussen de kazerne en het oefendorp.

De sloten in het gebied zijn diepliggend en qua waterkwaliteit matig tot slecht.

Vanuit ecologisch oogpunt is de historie van het gebied een bepalende factor. Voor de afsluiting van het Lauwersmeer was dit gebied zeebodem. Dit is nog goed te herkennen aan de zandige ondergrond waar nog veel schelpresten inzitten. Ook kan op sommige plaatsen nog vegetatie worden aangetroffen die kenmerkend zijn voor ziltige of brakkige bodem. Echter door de jaren heen treedt steeds meer verzoeting van het gebied op en verdwijnt deze vegetatie meer en meer. Wat rest is een vegetatie die volgend is op het huidige gebruik (militair gebruik, bemaaien, bemesten en gedraineerd). Deels aangeplant (bomen en bosplantsoenen) en ingezaaid en jaarlijks gemaaid en bemest (graslanden en een enkele maisakker nabij het oefendorp). Verder kenmerkt de vegetatie zich als een vegetatie van redelijk voedselrijke bodem. Mogelijk deels als gevolg van resten van rijkere zeebodem (slib klei) maar ook een deel als gevolg van het beheer van het gebied (actieve bemesting van de graslanden).

De soortenrijkheid in het plangebied is dus beperkt en bestaat hoofdzakelijk uit meer algemeen voorkomende soorten. Voor het overige wordt verwezen naar hoofdstuk 3.

Mogelijke toekomstige ontwikkelingen

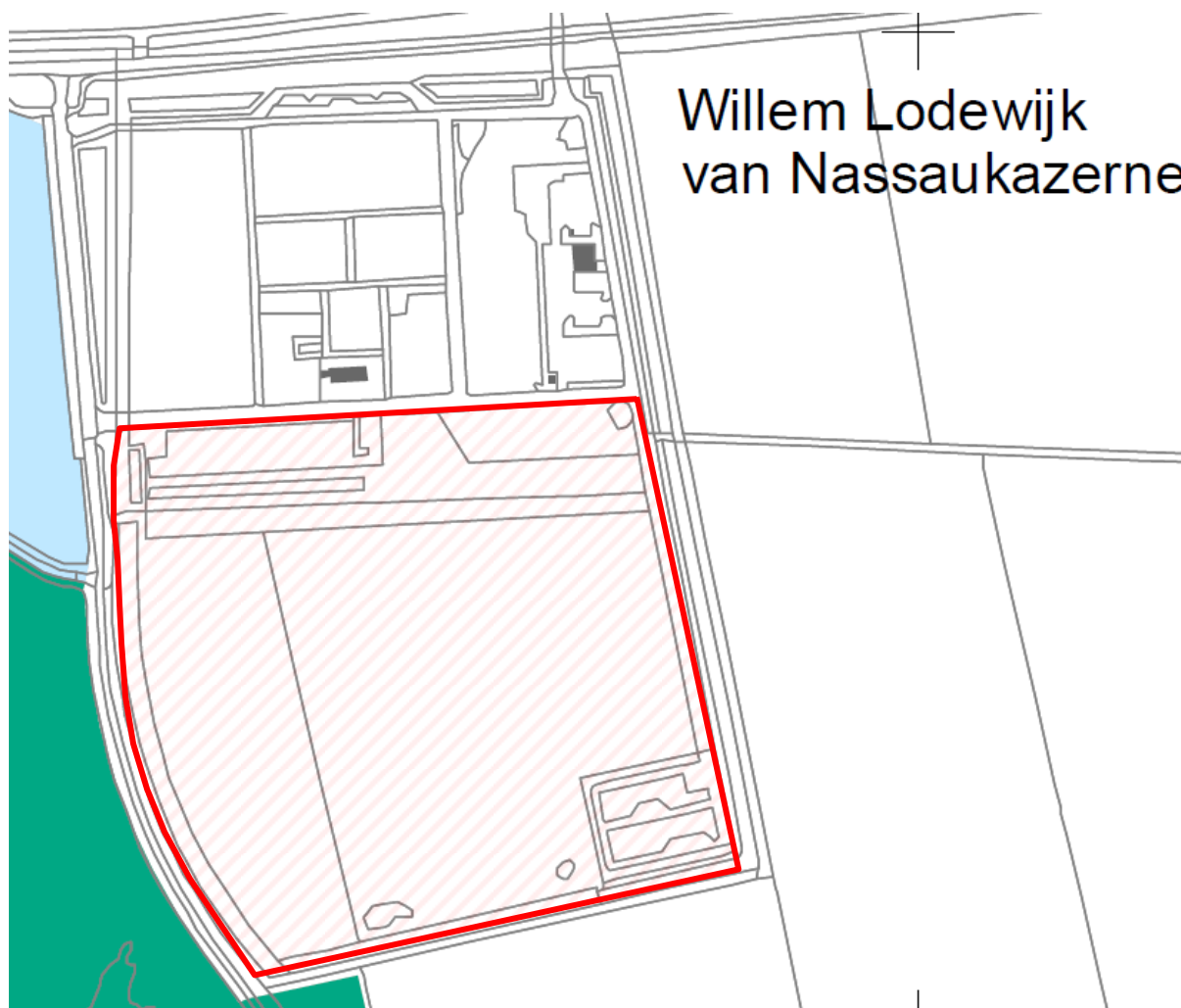
Het Bestemmingsplan cq de Beheersverordening staat voor het plangebied (zie kaart 1) toe dat er nog nieuwe ontwikkelingen mogelijk zijn in de vorm van uitbreiding van oefenbebouwing. De hoogte en densiteit van de bebouwing die mogelijk wordt gemaakt is vergelijkbaar met de huidige bebouwing in het oefendorp Marnehuizen. Concreet komt het er op neer dat delen van het grasland aan de zuid-oostzijde van het bestaande oefendorp mogelijk kunnen worden benut voor uitbreiding van de oefenlocatie.

De bospercelen die wel in het gearceerde deel liggen (zuid-oostelijk deel van het plangebied) zullen overigens niet worden bebouwd of aangetast.

De in het Bestemmingsplan opgenomen uitbreidingsmogelijkheden houden overigens niet in dat hierdoor ook meer of andere intensiteit van het gebruik van het terrein zal worden toegestaan. Voor deze toets wordt dan ook uitgegaan van een gelijkblijvende intensiteit van het (militair) gebruik van het kazerne en oefenterrein.

2.2 Kazerneterrein Willem Lodewijk van Nassaukazerne

Kaart nr 2 geeft (gearceerd) weer om welk deel van het gebied binnen het bestemmingsplan nog ontwikkelruimte bestaat.² Dit deel is onderdeel van de uitgevoerde quick scan.

Kaart 2: kazerneterrein

Onderstaande beschrijving van het gebruik is gebaseerd op de informatie uit het rapport Globale effectenanalyse Militair gebruik in en grenzend aan Natura 2000-gebied Lauwersmeer (Linders/Palhplatz Maart 2013).

De kazerne is gebouwd in de jaren 80 en biedt onderdak aan oefenende eenheden uit het hele land en soms aan buitenlandse legereenheden binnen NAVO verband. De inrichting betreft een CLAS inrichting welke in hoofdzaak is bestemd voor de huisvesting, opleiding en verzorging van militair personeel, alsmede voor de opslag en het onderhoud van uitrustingen, voorraden en materiaal voor militaire doeleinden. Tevens bevindt zich binnen de inrichting het verbindingscentrum van de Koninklijke Landmacht (MILSATCOM). Dit systeem is bestemd voor wereldwijde communicatie via satellieten en zal worden ingezet voor alle voorkomende taken van Marine, Landmacht, Luchtmacht

² Kaartje is schetsmatig en overgenomen van informatie opdrachtgever. Er zijn afwijkingen in begrenzing mogelijk. Voor juiste begrenzing wordt verwezen naar de kaarten bij het vigerende bestemmingsplan.

en Marechaussee. Het ankerstation is opgebouwd uit een antenneveld met een aantal schotelantennes en een managementgebouw.

Op het terrein bevinden zich verder gebouwen voor vaste staf, legeringsgebouwen, een keuken met bedrijfsrestaurant waar dagelijks bedrijfsmatig maaltijden worden bereid voor het aanwezige (militair) personeel en werkplaatsen voor onderhoud en reparatie. Daarnaast is er een opslagruimte voor munitie aanwezig. Op het terrein van de inrichting zijn de nodige sportfaciliteiten aanwezig zoals een sportgebouw en een fitnessruimte

Huidig gebruik en situatie

Op het terrein bevinden zich gebouwen voor vaste staf, legeringsgebouwen, een keuken met eetzaal en kantine, en werkplaatsen voor onderhoud en reparatie. Daarnaast is er een opslagruimte voor munitie aanwezig. De kazerne is met een onderdoorgang onder de provinciale Marneweg verbonden met het 'Militaire Oefenterrein Marnewaard'.

Ecologie

De kazerne en het uitbreidingsterrein is door middel van een hekwerk van +2 meter afgesloten van de omgeving. De terreinen zijn deels verhard met wegen en parkeerplaatsen. Verder zijn er enkele grasvelden, sierbeplanting en bosplantsoen³. Het uitbreidingsterrein bestaat hoofdzakelijk uit grasland omgeven door een houtwal (bosplantsoen). Een deel van dit terrein is in gebruik als stormbaan.

Door de afsluiting van het terrein middels hekwerk is toegang door soorten vanuit de omgeving beperkt. Wel zijn diverse doorgangen onder door het hek te vinden die door konijnen worden gebruikt. Waargenomen (zoog)diersoorten zijn konijn en haas. Wel vinden diverse vogelsoorten een plekje binnen het terrein.

Ook hier kenmerkt het gebied zich door de zandige ondergrond bestaande uit voormalige zeebodem. De bovenlaag van enkele decimeters is redelijk humusrijk. De vegetatie kenmerkt zich ook door het voorkomen van – algemene – soorten die het goed doen op voedselrijke – redelijk vochtige – grond. Voor het overige wordt verwezen naar hoofdstuk 3.

Mogelijke toekomstige ontwikkelingen

Het Bestemmingsplan laat voor het kazerneterrein nog de volgende uitbreidingsmogelijkheden toe:

Ter plaatse van het besluitsubvlak 'Maatschappelijk - militair munitiekazere' geldt dat:

a. Nieuwe gebouwen mogen worden gebouwd en bestaande gebouwen mogen worden uitgebreid, met dien verstande dat:

1. ten hoogste 30% van het besluitsubvlak mag worden bebouwd;
2. de goothoogte van tenminste 70% van de toegelaten oppervlakte aan gebouwen maximaal 4 meter bedraagt en het resterende gedeelte maximaal 7,50 meter;
3. de bouwhoogte van tenminste 70% van de toegelaten oppervlakte aan gebouwen maximaal 7,50 meter bedraagt en het resterende gedeelte maximaal 10,50 meter;
4. de dakhelling van gebouwen met een oppervlakte van meer dan 200 m² niet minder dan 30 en niet meer dan 60 graden bedraagt. Deze dakhelling geldt niet voor bunkers, voor zover de bouwhoogte daarvan minder dan 5 meter bedraagt.

Concreet mag het terrein tot ten hoogste 15.5 ha worden bebouwd. In de bestaande situatie is er circa 1 ha aanwezig. Juridisch gezien mag de kazerne dan met circa 14 ha uitbreiden. De gebouwen moeten daarbij voldoen aan de gestelde goot- en bouwhoogtes. Uitgaande van een worst case

³ Bron: Globale effectenanalyse militair gebruik in en grenzend aan Natura 2000 gebied Lauwersmeer 15 maart 2013.

benadering zal echter de rest van het oppervlakte van het terrein, door het andere gebruik van het terrein, haar huidige functie (grasland/open ruimte) verliezen.

De in het bestemmingsplan opgenomen uitbreidingsmogelijkheden houden overigens niet in dat hierdoor ook meer of andere intensiteit van het gebruik van het terrein zal worden toegestaan. Voor deze toets wordt dan ook uitgegaan van een gelijkblijvende intensiteit van het (militair) gebruik van het kazerne en oefenterrein.

3. Quick Scan

3.1 Doel en functie

Een ecologische quick scan (quick scan Flora- en faunawet) is een rapportage waarin op basis van potentieel voorkomende flora en fauna beschreven wordt of de Flora- en faunawet mogelijk overtreden kan worden.

Bij een quick scan wordt niet gedetailleerd geïnventariseerd op het voorkomen van planten- of diersoorten in een gebied. Op basis van een aantal criteria wordt door een deskundig persoon bepaald of er een kans bestaat dat in het plangebied beschermde plant- of diersoorten voorkomen en of de voorgenomen ingreep (ingrepen) mogelijk kan (kunnen) leiden tot aantasting van deze beschermde diersoorten. Indien er een kans bestaat dat beschermde diersoorten worden aangetast en voor deze soorten geen vrijstelling⁴ geldt dan zal nader onderzoek noodzakelijk zijn.

In een quick scan komen in elk geval de volgende stappen voor:

1. Bureauonderzoek. Voor het bureauonderzoek (ook wel documentatieonderzoek genoemd) wordt via diverse bronnen nagegaan of er informatie bekend is over het voorkomen van beschermde diersoorten of plantensoorten in of rond de planlocatie. Er wordt nagegaan welke beschikbare informatie er is over het voorkomen van plant- en diersoorten in het plangebied en/of de directe omgeving. Is deze informatie afdoende voor het gevraagde onderzoek of moet deze informatie op enige wijze worden beoordeeld/bewerkt.
2. Veldbezoek. Een ecooloog bezoekt het betreffende gebied en beoordeelt, aan de hand van zowel a-biotische als biotische kenmerken van het gebied, het potentiële aan voorkomende (beschermde) plant- en diersoorten. Verder wordt tijdens het veldbezoek nadrukkelijk gezocht naar aanduidingen, waarnemingen, sporen, potentiële verblijfplaatsen etc van soorten welke in het gebied verwacht kunnen worden. Het kan nodig zijn om zowel overdag een bezoek aan het terrein te brengen alsook in de nachtperiode om het voorkomen van vleermuizen te kunnen bepalen.
3. Met de resultaten van het documentatie onderzoek alsmede de veldbezoeken wordt – aan de hand van de voorgenomen ingreep of plannen - bepaald of de (eventueel) aanwezige beschermde soorten door deze ingreep of plan nadelig kunnen worden beïnvloed.
4. Flora- en faunawet toetsing. In de Flora- en faunawet zijn een aantal (verbods)bepalingen opgenomen. Maar ook zijn er een aantal besluiten (AmvB's) op basis van de Flora- en faunawet genomen. Met de resultaten in de hand van de onderdelen 1 t/m 3 kan vervolgens worden bepaald in hoeverre er een strijdigheid kan zijn met één of meer van deze bepalingen..
5. Conclusies en aanbevelingen. In de conclusie en aanbevelingen wordt omschreven wat de vervolg stappen kunnen zijn of welke mitigerende maatregelen genomen moeten worden om overtreding van de Flora- en faunawet uit te sluiten.

⁴ Besluit houdende wijziging van een aantal algemene maatregelen van bestuur in verband met wijziging van artikel 75 van de Flora- en faunawet en enkele andere wijzigingen 23 februari 2005”

Deze rapportage dient als verslaglegging van het uitgevoerde onderzoek naar het voorkomen van beschermde dier- en plantensoorten in of rond de planlocaties. Daarbij is ook gekeken naar de directe omgeving teneinde te bepalen of hier schade en/of verstoring kan ontstaan bij beschermde soorten.

3.3 Bureauonderzoek

Door het ministerie van Defensie zijn actuele rapportages ter beschikking gesteld van in het terrein (inclusief de terreindelen waarop deze quick scan betrekking heeft) uitgevoerde vegetatie- en vogelinventarisaties. Gezien de situatie ter plaatse is verder volstaan met een visuele opname en een deskundigheidsoordeel.

De door het Ministerie van Defensie ter beschikking gestelde documenten betreffen een uitgevoerde inventarisatie natuurwaarden in 2002 (Wijngaard et al, 2002), een bijbehorende vegetatiekaart (vegetatiekaart 2002), overzicht locaties voorkomen rode lijst soorten (bijlage 99 rode lijst), een monitoring van natuurwaarden in 2009 (Sietzema/Berg 2012) en een faunamonitoring 2009 (Gilissen 2011). Verder is in het bureauonderzoek het document Globale effectenanalyse militair gebruik in en grenzend aan Natura 2000-gebied Lauwersmeer (Linders/Palhlplatz Maart 2013) betrokken.

Na bestudering van de documentatie bleek dat het rapport inzake de monitoring van natuurwaarden in 2009 (Sietzema/Berg 2012) alleen betrekking heeft op de schietbaan en het zoute kwelgebied en op geen enkele wijze overlapt met de gebiedsdelen waarop dit onderzoek betrekking heeft. Daarom is dit rapport verder niet in het onderzoek meegenomen.

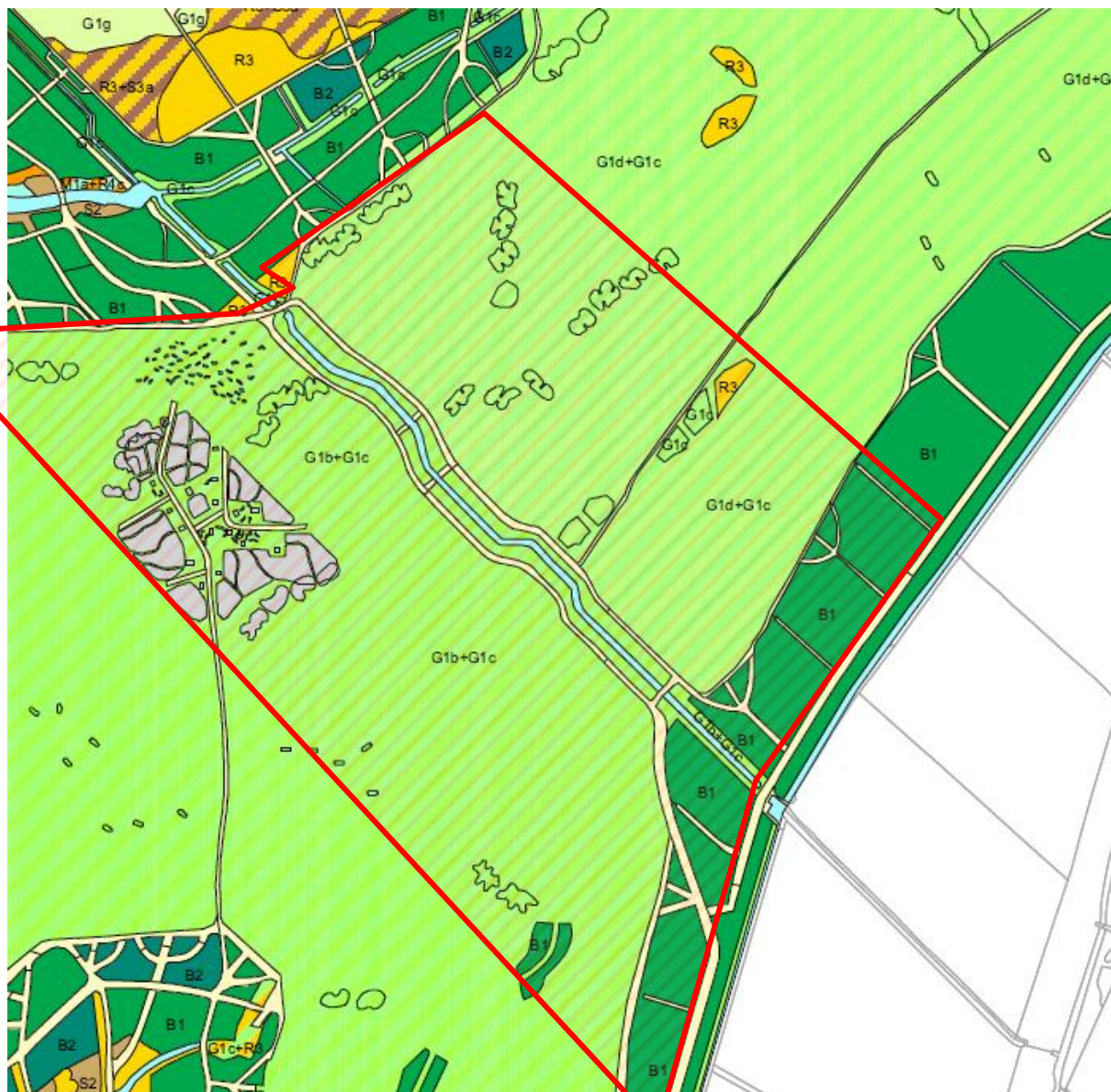
Uit de bestudering van de onderzoeken blijkt dat het gebiedsdeel dat mogelijk dient voor uitbreiding van het kazerneterrein niet is medeonderzocht. Daarom is voor dit gebiedsdeel wel gekozen voor het opvragen van een overzicht natuurloket.

In de volgende paragrafen wordt een samenvatting gegeven van de relevante informatie die uit het bureauonderzoek is gekomen.

3.3.1 Oefendorp Marnehuizen en omgeving.

Uit de in 2002 uitgevoerde inventarisatie van natuurwaarden (Wijngaard et al, 2002) kan worden afgeleid dat het oefendorp en de directe omgeving voor een aantal specifieke soorten van belang is.

Qua vegetatietype is de omgeving van het oefendorp aangeduid als G1b, G1c cq G1d, zijnde Zwenkgras-type, soortenarme respectievelijk met Zandhoornbloem en/of gestreepte witbol. De bossen binnen het plangebied zijn aangeduid met B1 (Elzenbos, vorm met Grote brandnetel en Duinriet). Verder komt in het plangebied alleen een klein stuk Ruigte voor (Akkerdistel-dominantie-type)., Zie hiervoor de weergave van de vegetatiekaart 2002 (kaart nr 3 vegetatietypen).

Kaart 3: vegetatietypen (bron: vegetatiekaart 2002).

Opmerking: op deze kaart is het huidige oefendorp nog niet weergegeven. Deze omvat een groter oppervlak en overlapt nu een groter deel van de aangegeven graslandvegetatie (zie ook kaart 1). De inventarisaties in 2002 en 2009 zijn echter uitgevoerd na de uitbreiding van het oefendorp.

In of in de directe omgeving van het oefendorp komen een beperkt aantal planten voor die beschermd zijn respectievelijk die op de rode lijst staan:

- Gele kornoelje (*Cornus mas*), Rode Lijst: Gevoelig (GE-1): Op één locatie in het oefendorp wordt de Gele kornoelje aangetroffen. Deze is hier destijds aangeplant. Door het recentelijk aanplanten is het nauwelijks mogelijk aan te geven of de soort zich goed kan handhaven of kan uitbreiden. Doordat de soort buiten het natuurlijke areaal en buiten de natuurlijke standplaats is aangeplant draagt dit op geen enkele manier bij aan de natuurwaarden van het terrein.
- Parnassia, Flora- en faunawet. Hoewel niet specifiek gekarteerd kan niet worden uitgesloten dat de parnassia ook in of in de omgeving van het oefendorp voorkomt.
- Rietorchis Flora- en faunawet. Deze wordt eveneens in het gehele oefenterrein op vochtige plaatsen aangetroffen.

Vogelsoorten

Uit de bureaustudie volgt dat in of in de omgeving van het oefendorp in elk geval de volgende vogelsoorten kunnen worden aangetroffen:

graspieper, kievit, kwartel, scholekster, veldleeuwerik, bosrietzanger, braamsluiper, grasmus, kneu, nachtegaal, roodborsttapuit en spotvogel.

Talrijkste soort is de veldleeuwerik, die in het voorjaar overal in het open gebied kan worden gehoord. Opvallend is ook de hoge aanwezigheid van broedgevallen van kneu in of nabij het oefendorp.

Er is tevens bekend dat de kerkuil in een aantal jaren in het oefendorp gebroed heeft.

Er zijn ook een aantal geregistreerde broedgevallen geweest van oeverzwaluwen. Kolonies werden aangetroffen bij het oefendorp, waar in 2002 grote bouwactiviteiten hebben plaatsgevonden. De tijdelijk aanwezige zandhopen werden gekoloniseerd door Oeverzwaluwen. Twee kolonies werden aangetroffen met 28 en 8 paren. Een van de locaties kon tijdig worden beschermd, waardoor jongen konden uitvliegen. De vierde kolonie werd aangetroffen in de zuidelijk kreek. Hier werden 10 nestholten in de meest natuurlijke omstandigheid aangetroffen, namelijk in steile oevers van de kreek, nabij het oefendorp.

Zoogdieren

In de Marnewaard is geen gericht onderzoek naar het voorkomen van zoogdieren uitgevoerd (Wijngaard et al, 2002). Terloops werden aangetroffen:

vos, ree, konijn, haas, mol, muis (soort niet gedetermineerd), vleermuis (soort niet gedetermineerd), hermelijn, marterachtigen (soort niet gedetermineerd), muskusrat.

Amfibieën

De volgende soorten zijn aangetroffen: gewone pad (*Bufo bufo*), groene kikker (*Rana esculenta*), rugstreeppad (*Bufo calamita*).

In 2009 is een monitoringsonderzoek uitgevoerd waarin, ten opzichte van de inventarisatie in 2002 de ontwikkeling van vegetatie en soorten is gemonitord. Hieronder volgen de belangrijkste waarnemingen/conclusies uit de monitoringsrapportage (Gilissen 2011), alleen voor zover relevant in relatie tot het oefendorp en directe omgeving:

- *Grasland*: Het grasland herbergt een grote populatie veldleeuweriken en graspiepers. Ondanks dat 2009 landelijk het slechtste jaar was, is voor beide soorten een toename van meer dan 50% geconstateerd ten opzichte van 2002. Beide vogelsoorten doen het relatief goed op defensieterreinen, ondanks een landelijke daling en opname op de Rode Lijst. Waarschijnlijk wordt de hoge dichtheid op de Marnewaard veroorzaakt door de lichte bemesting van het grasland, het late maaien en het extensieve gebruik.
- *Struwelen*: Dat struwelen zich verder uitbreiden en dichter worden is geen verrassing. De soorten van de struweel-groepen (roodborsttapuit- en grasmus-groep) doen het in ieder geval goed. De verdrievoudiging (!) van grasmus wordt grotendeels verklaard door een gunstige overwintering (index in 2009 hoogst sinds 1990). Over de soorten van bossen kan geen uitspraak gedaan worden, omdat deze biotoop vrijwel geheel buiten de monitoring van 2009 is gehouden.
- *Oeverzwaluw en huiszwaluw*: Er zijn in het plangebied geen andere kolonies van oeverzwaluwen aangetroffen (buiten de kolonie op het bijeneterveld, gelegen buiten het plangebied (red.)). Van de huiszwaluwkolonie in het oefendorp werden 191 nesten geteld.

3.3.2 Kazerneterrein Willem Lodewijk van Nassaukazerne

Omdat het kazerneterrein niet is meegenomen in de inventarisatie en monitoringsonderzoeken in 2002 en 2009 is voor deze quick scan gekozen om een beknopte rapportage op te vragen bij het Natuurloket (OHNL-2013-2886). Deze rapportage is als bijlage 1 bij dit rapport gevoegd. Uit de rapportage volgt dat het betreffende kilometerhok niet of slecht is onderzocht. Alleen voor vogelsoorten wordt aangegeven dat hier sprake is van een goed onderzochte situatie. Echter voor dit laatste wordt gedoeld op het deel van het kilometerhok dat binnen het Nationaal Park Lauwersmeer is gelegen. Het is vrijwel zeker dat in geen van de inventarisaties ook het zuidelijk deel van het kazerneterrein is meegenomen. Daarom is er voor gekozen om verder geen gedetailleerde informatie op te vragen.

Ook is in het document Globale effectenanalyse militair gebruik in en grenzend aan Natura 2000-gebied Lauwersmeer (Linders/Palhlplatz Maart 2013) geen informatie voorhanden over het voorkomen van soorten in dit deel van het plangebied.

Belangrijkste conclusie is dat uit het bureauonderzoek volgt dat er geen informatie is over het voorkomen van soorten in of rond het kazerneterrein inclusief het uitbreidingsdeel. Daarom is het van belang dat hier tijdens het veldonderzoek nadrukkelijk aandacht wordt besteed aan het voorkomen van soorten.

3.4 Veldonderzoeken

Voor een goed beeld van de situatie en een correcte beoordeling van (mogelijke) biotopen van beschermde dier- of plantensoorten danwel het voorkomen ervan, wordt altijd een veldbezoek uitgevoerd. In principe is één veldbezoek voldoende indien daarbij met voldoende zekerheid kan worden vastgesteld dat de planlocatie niet geschikt is als vestigingsplaats voor, of verblijfplaats van (met name in de wet genoemde) beschermde soorten of beschermde habitattypen. Bij het veldbezoek wordt daarbij ook rekening gehouden met het seizoen waarin het bezoek plaatsvindt.

Voor deze quick scan is gekozen voor een drietal veldbezoeken. Een dagbezoek aan het oefendorp en omgeving, een dagbezoek aan het kazerneterrein en, vanwege het ontbreken van informatie over het gebruik van het kazerneterrein door vleermuizen, ook een nachtelijke opname van het kazerneterrein met vleermuisdetector.

3.4.1 Oefendorp Marnehuizen en omgeving.

Op 30 juni 2013 heeft hier een veldbezoek plaatsgevonden. Het dorp en de rest van het plangebied is opgenomen door D.B. van den Brink, M.Sc. (ecoloog) en de heer S. Koster (faunaspecialist).

Tijdens het veldonderzoek is nagegaan in hoeverre er zichtbare planten- en diersoorten voorkomen waarop de Flora en Faunawet van toepassing is. Tevens is nagegaan in hoeverre de plangebied en de nabije omgeving actuele of potentiële waarden hebben.

Daarnaast is gezocht naar andere aanduidingen van aanwezigheid van beschermde diersoorten. (graaf/voetsporen of anderszins). Tevens is een analyse gemaakt van de biotopen en de daarbij te verwachten plant- en diersoorten.

Tijdens het veldbezoek is ook nagegaan of er aanduidingen zijn dat op de locatie vogelnesten voorkomen die jaarrond zijn beschermd.

Hieronder een samenvatting van de belangrijkste waarnemingen en bevindingen:

Waarnemingen en bevindingen

Flora

Uit de visuele opname is gebleken dat in het plangebied één plant voorkomt die is vermeld op tabel 2 van het vrijstellingenbesluit Flora en Faunawet. Het gaat ook hier om de rietorchis. Hoewel niet waargenomen kan ook niet worden uitgesloten dat de parnassia (ook tabel 2) in het plangebied voorkomt.

Fauna

Broed/vestigingsgevallen

Tijdens het veldonderzoek is nagegaan of er, op het plangebied zelf en direct daar omheen, aanduidingen zijn van vestigingsplaatsen van dieren en/of mogelijke broedplaatsen voor vogels.

Vogels

Het plangebied is geschikt als leefgebied of nestelgebied voor diverse vogelsoorten. Met name voor algemene soorten. Er zijn waarnemingen gedaan van diverse Kneus's, broedende huiszwaluwen, een broedende zwarte roodstaart, een broedende merel, witte kwikstaart, zwartkop, grasmus, graspieper, rietzanger, lijster en torenvalk.

De eerder bekende locaties van oeverzwaluwkolonies zijn ook bezocht. Er zijn nu geen aanduidingen aangetroffen van nestelholtes van oeverzwaluwen.

Tijdens het veldbezoek zijn geen nesten aangetroffen welke jaarrond bescherming genieten. De nesten van de huiszwaluwen en zwarte roodstaart zijn niet jaarrond beschermd, maar er wordt wel aanvullend onderzoek gevraagd indien de ingreep kan leiden tot aantasting van de nestelplaatsen (zie 'aangepaste lijst jaarrond beschermde vogelnesten' Dienst Regelingen).

Zoogdieren

Vleermuizen

De aanwezigheid van vleermuizen is niet onderzocht. De ontwikkelingen die het Bestemmingsplan mogelijk maken zijn zodanig dat hierdoor op planniveau geen nadelige effecten op vleermuizen verwacht worden.

Overige zoogdieren

Tijdens het bezoek is gezocht naar aanduidingen van het voorkomen van zoogdieren op het terrein. De volgende soorten zijn waargenomen:

Konijn, haas.

Er zijn sporen gevonden van Ree, Damhert, Vos en (mogelijk) steenmarter.

Verder is het aannemelijk dat meer algemene soorten van tabel 1 (zie hoofdstuk 2) zoals de egel, wezel etc hier eveneens voorkomen.

Reptielen en amfibieën

Er zijn geen reptielen of amfibieën waargenomen. Het plangebied is alleen geschikt voor een soort als de gewone pad en (mogelijk) rugstreeppad. Voor overige reptielen of amfibieën uit de tabellen 1 t/m 3 (zie hoofdstuk 2) is het plangebied ongeschikt of komen deze soorten in de nabije omgeving niet voor.

Insecten

Tijdens het veldonderzoek is niet geïnventariseerd op insecten die worden beschermd op basis van de Flora en Faunawet en/of de habitatrichtlijn. Het is onwaarschijnlijk dat in het plangebied insecten voorkomen die op basis van de Flora- en Faunawet worden beschermd.

Vissen

Er is geen sprake van ingrepen of dempingen van waterpartijen. De enige sloot in het plangebied is qua waterkwaliteit van matige tot slechte kwaliteit. Er is geen reden om aan te nemen dat hier soorten voorkomen die zijn opgenomen in tabel 1 t/m 3 van het vrijstellingsbesluit. Daarom is onderzoek naar vissen niet aan de orde.

3.4.2 Kazerneterrein Willem Lodewijk van Nassaukazerne

Op 3 juli 2013 heeft hier een veldbezoek overdag plaatsgevonden. Het plangebied is opgenomen door D.B. van den Brink, M.Sc. (ecoloog). Omdat het plangebied is omgeven door hekwerken en ook intern op enkele plaatsen is afgesloten middels hekwerken (nabijheid schotelantennes, stormbaan), kon niet het gehele gebied worden betreden. Voor deze delen is volstaan met een opname van buitenaf.

Vervolgens is ook in de avond van 4 juli 2013 (tussen 22:00 en 23:30) een bezoek aan het gebied gebracht waarbij middels een vleermuisdetector waarnemingen zijn gedaan omtrent het voorkomen van vleermuizen.

Tijdens het veldonderzoek overdags is nagegaan in hoeverre er zichtbare planten- en diersoorten voorkomen waarop de Flora en Faunawet van toepassing is. Tevens is nagegaan in hoeverre de plangebied en de nabije omgeving actuele of potentiële waarden hebben.

Daarnaast is gezocht naar andere aanduidingen van aanwezigheid van beschermde diersoorten. (graaf/voetsporen of anderszins) Tevens is een analyse gemaakt van de biotopen en de daarbij te verwachten plant- en diersoorten.

Tijdens het veldbezoek is ook nagegaan of er aanduidingen zijn dat op de locatie vogelnesten voorkomen die jaarrond zijn beschermd.

Waarnemingen en bevindingen

Flora

Uit de visuele opname is gebleken dat in het plangebied geen planten voorkomen die zijn vermeld in tabel 1 t/m 3 van het vrijstellingsbesluit Flora en Faunawet, uitgezonderd de rietorchis (tabel 2). Deze groeit hoofdzakelijk in en rond het hekwerk tussen het uitbreidingsgebied en het huidige kazerneterrein.

Qua vegetatietype is het gebied in hoofdzaak vergelijkbaar met die rond het oefendorp. De graslandvegetatie is eveneens van het zwenkgras-type. Er zijn een aantal verhoogde bulten aanwezig waar sprake is van ruigteopslag vergelijkbaar met akkerdistel-dominantie-type. Het bosplantsoen rondom is niet te typeren vanwege de functie en de wijze waarop deze is aangeplant.

Fauna

Broed/vestigingsgevallen

Tijdens het veldonderzoek is nagegaan of er, op het plangebied zelf en direct daar omheen, aanduidingen zijn van vestigingsplaatsen van dieren en/of mogelijke broedplaatsen voor vogels.

Vogels

Het plangebied is geschikt als leefgebied of nestelgebied voor diverse vogelsoorten.

Het bosplantsoen rondom het terrein is geschikt voor algemene soorten van bosplantsoen en tuin. Er zijn waarnemingen gedaan van merel, lijster, fitis, tjiftjaf, houtduif, kraai, havik (vr jagend).

Het plangebied zelf (graslanden en stormbaan) is vooral geschikt voor vogels van meer open ruimte. Er zijn waarnemingen gedaan van scholekster, wilde eend, witte kwikstaart.

Tijdens het veldbezoek zijn geen nesten aangetroffen welke jaarrond bescherming genieten.

Met name het middendeel van het plangebied (het open grasland) was op het moment van bezoek nog niet gemaaid. Derhalve was hier sprake van een vrij hoge grasvegetatie. Het is echter wel mogelijk dat dit grasland in perioden waarin het gras korter is, gebruikt wordt als foerageergebied van grasetende vogelsoorten (denk aan grauwe en/of kolgans) of door weidevogels als kievit.

Zoogdieren

Vleermuizen

Tijdens het avondbezoek op 4 juli 2013 is het gehele plangebied twee maal rondom belopen waarbij met een vleermuisdetector is nagegaan of en in hoeverre het plangebied wordt gebruikt door vleermuizen.

Tijdens dit bezoek bleek dat het plangebied nauwelijks wordt gebruikt door vleermuizen. Alleen aan de oostzijde van het plangebied, langs de daar staande bomenrij/bosplantsoen is twee maal een waarneming gedaan van een Laatvlieger.

Het is niet goed te bepalen hoe het komt dat dit gebied niet veel gebruikt wordt door vleermuizen. De meest aannemelijke verklaring is de geïsoleerde ligging van het kazerneterrein in het open gebied.

Er mag in de huidige situatie van worden uitgegaan dat het plangebied van geringe betekenis is voor vleermuizen en slechts beperkt als foerageergebied.

Voor zover nu kan worden bepaald zullen bij eventuele uitbreidingen de aanwezige struiken en bomen (bosplantsoen) rondom het gebied in stand blijven. De foerageerfunctie, voor zover relevant, wordt dan ook niet door het plan aangetast.

Overige zoogdieren

Tijdens het bezoek is gezocht naar aanduidingen van het voorkomen van zoogdieren op het terrein.

Er zijn waarnemingen gedaan van haas, konijn, egel en ree (jaarling reebok). Er zijn sporen aangetroffen die duiden op de aanwezigheid van vos (prooiresten van jonge gans en sleepresten van muskusratkadavers) en ree (krabsporen). Verder een aantal lege eieren, waarvan een ganzenei welke waarschijnlijk (gebaseerd op de beschadiging in de schil) door een vos is meegenomen.

Reptielen en amfibieën

Er zijn geen reptielen of amfibieën waargenomen. Het plangebied is alleen geschikt voor een soort als de gewone pad en mogelijk rugstreeppad.

Insecten

Tijdens het veldonderzoek is niet geïnventariseerd op insecten die worden beschermd op basis van de Flora en Faunawet en/of de habitatrichtlijn. Het is onwaarschijnlijk dat in het plangebied insecten voorkomen die op basis van de Flora- en Faunawet worden beschermd.

Vissen

Er komen in het plangebied geen waterpartijen voor die geschikt zijn als leefgebied voor vissen. Daarom is onderzoek naar vissen niet aan de orde.

4. Conclusies en aanbevelingen

Hieronder volgen de belangrijkste conclusies en (indien aan de orde) aanbevelingen.

Inzake de aangetroffen soorten, welke beschermd zijn op basis van de Flora- en faunawet, wordt apart aangegeven in hoeverre het plan kan leiden tot negatieve gevolgen en of (aan de hand van het vrijstellingenbesluit) vrijstelling voor ruimtelijke ontwikkelingen geldt of dat – bij schade aan de soort – mitigatie nodig is danwel dat hiervoor ontheffing ex artikel 75 dient te worden aangevraagd.

4.1 Oefendorp Marnehuizen en omgeving.

Bij het vrijstellingenbesluit⁵ zijn een aantal tabellen opgenomen. De tabellen zijn aan de ene kant aan de orde bij ontheffingverlening voor artikel 75 en aan de andere kant bij vrijstellingen in het kader van het vrijstellingenbesluit. Hieronder worden de soorten, die in het betreffende deel van het plangebied zijn aangetroffen of kunnen worden verwacht behandeld, per tabel waarop deze soorten voorkomen. Per tabel wordt kort aangegeven wat dient te gebeuren indien er sprake zal zijn van een ingreep in het plangebied die is aan te merken als ruimtelijke ontwikkeling, binnen de beperkingen zoals deze nu zijn opgenomen in het Bestemmingsplan. Andere ingrepen en andere ruimtelijke ontwikkelingen die niet passen binnen de ontwikkelmogelijkheden van het huidige Bestemmingsplan Marnewaard dienen altijd apart te worden beoordeeld (aparte toets Flora- en faunawet).

Tabel 1 soorten

In dit deel van het plangebied zijn of kunnen de volgende soorten uit tabel 1 worden aangetroffen:

Zoogdieren

Egel, haas, hermelijn, konijn, mol, ree, veldmuis, vos, wezel.

Reptielen/amfibieën

Gewone pad

Mogelijk kunnen ook andere in deze tabel opgenomen soorten in het plangebied voorkomen maar deze zijn niet aangetroffen.

Vrijstelling ruimtelijke ontwikkelingen

Indien gebruik gemaakt zal gaan worden van de ontwikkelmogelijkheden in het Bestemmingsplan (ruimtelijke ontwikkeling) dan geldt een vrijstelling voor de soorten in tabel 1 voor artikel 8 t/m 12 van de Flora en faunawet. Aan deze vrijstelling zijn geen aanvullende eisen gesteld. Voor deze activiteiten hoeft geen ontheffing aangevraagd worden.

Tabel 2 soorten

In dit deel van het plangebied zijn of kunnen de volgende soorten uit tabel 2 worden aangetroffen:

Zoogdieren

Damhert, steenmarter

⁵ Besluit houdende wijziging van een aantal algemene maatregelen van bestuur in verband met wijziging van artikel 75 van de Flora- en faunawet en enkele andere wijzigingen 23 februari 2005”

Vaatplanten

Rietorchis, parnassia

Vrijstelling Ruimtelijke ontwikkeling met gedragscode

Als iemand activiteiten onderneemt die zijn te kwalificeren als bestendig beheer en onderhoud of bestendig gebruik of ruimtelijke ontwikkelingen, geldt een vrijstelling voor de soorten in tabel 2 voor artikel 8 t/m 12 van de Flora- en faunawet, mits activiteiten worden uitgevoerd op basis van een door de minister van EZ goedgekeurde gedragscode. Hetzelfde geldt voor alle vogelsoorten.

Voor andere activiteiten dan hierboven genoemd is voor de soorten in tabel 2 een ontheffing nodig. Een ontheffingaanvraag voor deze soorten wordt getoetst aan het criterium 'doet geen afbreuk aan gunstige staat van instandhouding van de soort'. Dit is niet van toepassing op alle vogelsoorten (zie toelichting tabel 3).

Opgemerkt moet worden dat voor ruimtelijke ontwikkelingen een andere gedragscode dient te gelden dan voor bestendig gebruik en beheer. Op dit moment is niet bekend of en welke gedragscode door het Ministerie van Defensie resp de Gemeente De Marne wordt gehanteerd voor ruimtelijke ontwikkeling respectievelijk bestendig gebruik en onderhoud.

Aanbeveling:

indien er concrete plannen worden ontwikkeld om gebruik te maken van de ontwikkelmogelijkheden in het Bestemmingsplan dient ruim van te voren te worden bepaald of voor de uitvoering van het plan een ontheffing Flora- en faunawet moet worden aangevraagd respectievelijk of er een gedragscode dient te worden gehanteerd. Hierbij kan een eigen gedragscode worden ontwikkeld welke door de Minister van EZ dient te worden goedgekeurd. Er kan ook gebruik worden gemaakt van een bestaande, reeds door de Minister goedgekeurde gedragscode, echter deze dient dan wel aantoonbaar te zijn geïmplementeerd in de eigen organisatie.

Tabel 3 soorten

In dit deel van het plangebied zijn of kunnen de volgende soorten uit tabel 3 alsmede vogels worden aangetroffen:

Zoogdieren

Vleermuizen

Het voorkomen van vleermuizen is niet onderzocht. Het is echter wel waarschijnlijk dat bepaalde vleermuissoorten van het huidige oefendorp gebruik maken en dat dit deel van het plangebied leefgebied is van vleermuizen. Uitgaande van het doel van deze toets (namelijk ruimtelijke ontwikkeling, waarbij de huidige bebouwing in stand blijft) is dit niet onderzocht. Indien ingrepen worden gedaan waarbij gebouwen worden gesloopt of waarbij mogelijke bestaande verblijfplaatsen worden aangetast zal hiervoor apart nader onderzoek nodig zijn. Indien alleen uitbreiding plaatsvindt van bebouwing op het huidige onbebouwde terrein (grasland ca) dan is deze uitbreiding niet schadelijk voor vleermuizen en kan zelfs leiden tot uitbreiding van verblijfplaatsen cq foerageergelegenheid.

Reptielen en amfibieën

Rugstreeppad

De rugstreeppad is vooral een soort van dynamische milieus, met name gebieden met vergraafbaar zand en een natuurlijk of door de mens veroorzaakt pionierskarakter, zoals (rivier)duinen, uiterwaarden, afgravingen en bouwterreinen. Regenplassen en sporen van zware voertuigen waar regenwater in is blijven staan, vormen ideaal voortplantingswater: ondiep, snel opwarmend en zonder concurrentie van andere amfibieën of van waterinsecten. Ook in licht brak water kan de soort zich voortplanten.⁶ Het oefenterrein met de regelmatig door voertuigen verstoorde grond is dan ook zeer

⁶ Soortenstandaard Rugstreeppad Bufo calamita, december 2011, Ministerie van EL&I, Dienst Regelingen

geschikt als vestigingsplaats voor de rugstreeppad. Het is dus zeker aannemelijk dat de rugstreeppad in het plangebied voorkomt.

Vogels

Graspieper, kievit, kwartel, scholekster, veldleeuwerik, bosrietzanger, braamsluiper, grasmus, kneu, nachtegaal, roodborsttapuit, spotvogel, merel, witte kwikstaart, zwartkop, rietzanger, lijster en torenvalk, kerkuil, huiswaluw, zwarte roodstaart.

Mogelijk kunnen ook andere in deze tabel opgenomen (vogel)soorten in het plangebied voorkomen maar deze zijn niet aangetroffen.

Ontheffingaanvraag nodig of voorkomen dat schade ontstaat

Afhankelijk van de ingreep (vallend onder ruimtelijke ontwikkeling) zal – indien de ingreep op enige wijze kan leiden tot een schadelijk effect op een of meer van de beschermde soorten – zal een ontheffingaanvraag nodig zijn. Echter ook hier is het voorkomen van schade aan de betreffende soorten een eerste vereiste. Dit zal voorafgaand aan de ingreep moeten worden onderzocht en bepaald.

Voor activiteiten in het kader van bestendig beheer en onderhoud in de landbouw en bosbouw en bestendig gebruik en voor activiteiten in het kader van ruimtelijke ontwikkeling is het niet mogelijk voor artikel 10 voor de soorten in tabel 3 een ontheffing te krijgen. Een ontheffingaanvraag voor de soorten van tabel 3 wordt getoetst aan drie criteria: 1) er is sprake van een in of bij de wet genoemd belang¹, 2) er is geen alternatief, 3) doet geen afbreuk aan gunstige staat van instandhouding van de soort. Deze drie criteria vormen de zgn. uitgebreide toets. De drie criteria staan naast elkaar en niet na elkaar (aan alle drie moet voldaan zijn). De uitgebreide toets voor ontheffingverlening geldt ook voor alle vogelsoorten.

Bovenstaande houdt in dat, indien de ontwikkeling of ingreep zo wordt vormgegeven dat er een schadelijk effect kan ontstaan op soorten van tabel 3, er geen ontheffing kan worden afgegeven en dat er sprake is van een overtreding van de Flora- en faunawet. Echter indien de ontwikkeling/ingreep zodanig wordt vormgegeven waarbij middels preventie danwel mitigatie de soort aantoonbaar geen schadelijk effect kan ondervinden, kan het project wel doorgang vinden. De wijze van planvorming en uitvoering is dus bepalend. Bij concretisering van eventuele plannen dient dus tijdig een deskundige op dit gebied worden betrokken.

Mede gezien de kwaliteiten van het plangebied en de hier voorkomende soorten, alsmede de beperkingen die in het Bestemmingsplan zijn opgenomen, wordt het mogelijk geacht eventuele concrete plannen of ingrepen zo vorm te geven dat schadelijke effecten op soorten van tabel 3 kunnen worden voorkomen.

4.2 Kazerneterrein Willem Lodewijk van Nassaukazerne

Bij het vrijstellingenbesluit⁷ zijn een aantal tabellen opgenomen. De tabellen zijn aan de ene kant aan de orde bij ontheffingverlening voor artikel 75 en aan de andere kant bij vrijstellingen in het kader van het vrijstellingenbesluit. Hieronder worden de soorten, die in het betreffende deel van het plangebied zijn aangetroffen of kunnen worden verwacht behandeld, per tabel waarop deze soorten voorkomen. Per tabel wordt kort aangegeven wat dient te gebeuren indien er sprake zal zijn van een ingreep in het plangebied die is aan te merken als ruimtelijke ontwikkeling, binnen de beperkingen zoals deze nu zijn opgenomen in het Bestemmingsplan. Andere ingrepen en andere ruimtelijke ontwikkelingen die

^{7 7} Besluit houdende wijziging van een aantal algemene maatregelen van bestuur in verband met wijziging van artikel 75 van de Flora- en faunawet en enkele andere wijzigingen 23 februari 2005”

niet passen binnen de ontwikkelmogelijkheden van het huidige Bestemmingsplan Marnewaard dienen altijd apart te worden beoordeeld (aparte toets Flora- en faunawet).

Tabel 1 soorten

In dit deel van het plangebied zijn of kunnen de volgende soorten uit tabel 1 worden aangetroffen:

Zoogdieren

Egel, haas, hermelijn, konijn, mol, ree, veldmuis, vos, wezel.

Reptielen/amfibieën

Gewone pad, groene kikker

Mogelijk kunnen ook andere in deze tabel opgenomen soorten in het plangebied voorkomen maar deze zijn niet aangetroffen.

Vrijstelling ruimtelijke ontwikkelingen

Indien gebruik gemaakt zal gaan worden van de ontwikkelmogelijkheden in het Bestemmingsplan (ruimtelijke ontwikkeling) dan geldt een vrijstelling voor de soorten in tabel 1 voor artikel 8 t/m 12 van de Flora en faunawet. Aan deze vrijstelling zijn geen aanvullende eisen gesteld. Voor deze activiteiten hoeft geen ontheffing aangevraagd worden.

Tabel 2 soorten

In dit deel van het plangebied zijn of kunnen de volgende soorten uit tabel 2 worden aangetroffen:

Zoogdieren

Steenmarter

Vaatplanten

Rietorchis

Vrijstelling Ruimtelijke ontwikkeling met gedragscode

Als iemand activiteiten onderneemt die zijn te kwalificeren als bestendig beheer en onderhoud of bestendig gebruik of ruimtelijke ontwikkelingen, geldt een vrijstelling voor de soorten in tabel 2 voor artikel 8 t/m 12 van de Ffwet, mits activiteiten worden uitgevoerd op basis van een door de minister van EZ goedgekeurde gedragscode. Hetzelfde geldt voor alle vogelsoorten.

Voor andere activiteiten dan hierboven genoemd is voor de soorten in tabel 2 een ontheffing nodig. Een ontheffingaanvraag voor deze soorten wordt getoetst aan het criterium 'doet geen afbreuk aan gunstige staat van instandhouding van de soort'. Dit is niet van toepassing op alle vogelsoorten (zie toelichting tabel 3).

Opgemerkt moet worden dat voor ruimtelijke ontwikkelingen een andere gedragscode dient te gelden dan voor bestendig gebruik en beheer. Op dit moment is niet bekend of en welke gedragscode door het Ministerie van Defensie resp de Gemeente De Marne wordt gehanteerd voor ruimtelijke ontwikkeling respectievelijk bestendig gebruik en onderhoud.

Aanbeveling:

indien er concrete plannen worden ontwikkeld om gebruik te maken van de ontwikkelmogelijkheden in het Bestemmingsplan dient ruim van te voren te worden bepaald of voor de uitvoering van het plan een ontheffing Flora- en faunawet moet worden aangevraagd respectievelijk of er een gedragscode dient te worden gehanteerd. Hierbij kan een eigen gedragscode worden ontwikkeld welke door de Minister van EZ dient te worden goedgekeurd. Er kan ook gebruik worden gemaakt van een bestaande, reeds door de Minister goedgekeurde gedragscode, echter deze dient dan wel aantoonbaar te zijn geïmplementeerd in de eigen organisatie.

Tabel 3 soorten

In dit deel van het plangebied zijn of kunnen de volgende soorten uit tabel 3 alsmede vogels worden aangetroffen:

Zoogdieren

Vleermuizen

Er zijn in het onderzochte deel van het plangebied geen locaties die gebruikt worden als verblijfplaats. De functie als foerageergebied is zeer beperkt en mogelijk alleen relevant voor een afstandsvlieger al de Laatzvlieger.

Reptielen en amfibieën

Rugstreeppad

Ook op deze locatie kan de aanwezigheid van de rugstreeppad niet worden uitgesloten.

Vogels

Graspieper, Kievit, Scholekster en Veldleeuwerik, Merel, Witte kwikstaart, zwartkop, lijster, havik. Verder is het aannemelijk dat ook andere in deze tabel opgenomen (vogel)soorten in het plangebied voorkomen of van de graslanden gebruik maken als foerageergebied. Te denken aan grasetende ganzen en diverse weidevogelsoorten.

Ontheffingaanvraag nodig of voorkomen dat schade ontstaat

Afhankelijk van de ingreep (vallend onder ruimtelijke ontwikkeling) zal – indien de ingreep op enige wijze kan leiden tot een schadelijk effect op een of meer van de beschermde soorten – een ontheffingaanvraag nodig zijn. Echter ook hier is het voorkomen van schade aan de betreffende soorten een eerste vereiste. Dit zal voorafgaand aan de ingreep moeten worden onderzocht en bepaald.

Voor activiteiten in het kader van bestendig beheer en onderhoud in de landbouw en bosbouw en bestendig gebruik en voor activiteiten in het kader van ruimtelijke ontwikkeling is het niet mogelijk voor artikel 10 voor de soorten in tabel 3 een ontheffing te krijgen. Een ontheffingaanvraag voor de soorten van tabel 3 wordt getoetst aan drie criteria: 1) er is sprake van een in of bij de wet genoemd belang, 2) er is geen alternatief, 3) doet geen afbreuk aan gunstige staat van instandhouding van de soort. Deze drie criteria vormen de zgn. uitgebreide toets. De drie criteria staan naast elkaar en niet na elkaar (aan alle drie moet voldaan zijn). De uitgebreide toets voor ontheffingverlening geldt ook voor alle vogelsoorten.

Bovenstaande houdt in dat, indien de ontwikkeling of ingreep zo wordt vormgegeven dat er een schadelijk effect kan ontstaan op soorten van tabel 3, er geen ontheffing kan worden afgegeven en dat er sprake is van een overtreding van de Flora- en faunawet. Echter indien de ontwikkeling/ingreep zodanig wordt vormgegeven waarbij middels preventie danwel mitigatie de soort aantoonbaar geen schadelijk effect kan ondervinden, kan het project wel doorgang vinden. De wijze van planvorming en uitvoering is dus bepalend. Bij concretisering van eventuele plannen dient dus tijdig een deskundige op dit gebied worden betrokken.

Mede gezien de kwaliteiten van het plangebied en de hier voorkomende soorten, alsmede de beperkingen die in het Bestemmingsplan zijn opgenomen, wordt het mogelijk geacht eventuele concrete plannen of ingrepen zo vorm te geven dat schadelijke effecten op soorten van tabel 3 kunnen worden voorkomen.

Bronnen

Ten behoeve van dit onderzoek geraadpleegde bronnen:

Websites:

www.ec.europa.eu/environment/nature
www.nederlandsesoorten.nl
www.natuurloket.nl
www.waarneming.nl
www.vleermuizenindestad.nl
www.vogelbescherming.nl
www.overheid.nl (geldende wet- en regelgeving)

Documentatie:

Atlas van Nederlandse Broedvogels (Sovon: 2002)
Atlas van de Nederlandse Vleermuizen (KNNV: 1997)
Europese Natuur in Nederland (Soorten van de Habitatrictlijn) (KNNV: 2004)
Veldgids Nederlandse Flora (KNNV: 2000)
Vleermuisprotocol 2013;
Soortenstandaard Rugstreeppad Bufo calamita, december 2011, Ministerie van EL&I, Dienst Regelingen

Rapporten:

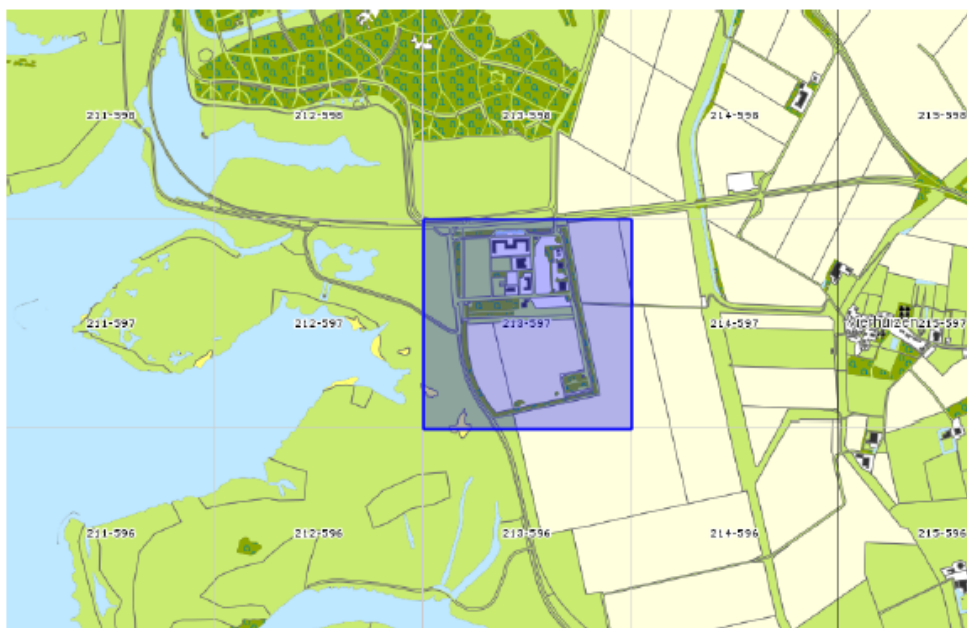
- Inventarisatie en Monitoring van Natuurwaarden op Defensieterreinen
Marnewaard Monitoring/Inventarisatie 2009; Auteur: F. Sietzema en A. van der Berg
Datum: januari 2012 Rapport N530-12/002.
- Inventarisatie en Monitoring van Natuurwaarden op Defensieterreinen
Marnewaard Fauna Monitoring 2009; Auteur: Niels Gilissen
Datum: januari 2011, Rapportnummer: N530-11/007.
- Inventarisatie natuurwaarden Marnewaard 2002, R. van der Wijngaart, R. Pahlplatz, R. Haveman.
- Vegetatiekaart Marnewaard 2002.
- Bijlage 99 locatie rode lijstsoorten.

Beknopte eenmalige levering uit de NDFF

HET NATUURLOKET

disclaimer De Nationale Databank Flora en Fauna (NDFF) is de meest omvangrijke landelijke informatiebron van verspreidingsgegevens en bevat betrouwbare waarnemingen van planten en dieren in een bepaald gebied. Het systeem is in opbouw, nieuwe gegevens worden met regelmaat toegevoegd. Alle gegevens in de NDFF zijn door de Gegevensautoriteit Natuur gevalideerd. Nader (veld-)onderzoek kan noodzakelijk zijn om aanwezigheid van een soort te bevestigen of uit te sluiten.

naam project	Marnewaard
doel project	quick scan
datum	vr, 05/07/2013 - 13:54
ordernummer	OHNL-2013-2886
geselecteerde kilometerhokken	
213-597	

Op de volgende pagina's vindt u eerst de beknopte eenmalige levering en vervolgens de toelichting erop.

Mocht u vragen hebben dan kunt u contact opnemen met de Helpdesk van Het Natuurloket:
e-mail: info@natuurloket.nl
telefoon: 0800 2356333

213-597	vaatplanten	mossen	korstmossen	paddenstoelen	zoogdieren	vogels
Rode-Lijstsoorten	9				1	50
Ffwet soorten tabel 1	1				8	
Ffwet soorten tabel 2+3	3					
Ffwet vogels						183
HrI soorten bijlage II						
HrI soorten bijlage IV						
aantal soorten	161				9	184 *
volledigheid onderzoek	onbepaald	niet	niet	niet	slecht	goed/goed
onderzoekperiode	1990-2010	2000-2010	2000-2010	2000-2010	2000-2010	2000-2010

amfibieën	reptielen	vissen	dagvlinders	macronachtvlinders	micronachtvlinders	libellen	sprinkhanen en krekels	overige ongewervelden	zeeorganismen
2									
2			10	15		9	1	5	
slecht	niet	niet	goed	slecht	niet	goed	slecht	onbepaald	niet
2000-2010	2000-2010	2000-2010	2000-2010	2000-2010	2000-2010	2000-2010	2000-2010	2000-2010	2000-2010

Bijlage 5

Overlegreacties

> Retouradres Postbus 90004 3509 AA UTRECHT

College van Burgemeester en Wethouders
gemeente de Marne
t.a.v. H. Schoonhoven
Postbus 11
9965 ZG LEENS

Gemeente De Marne	
registratie -nummer:	2013000978
ingekomen d.d.:	- 7 MEI 2013
in handen gesteld van:	H. Schoonhoven
class.nr.	-1.854.1
ontvangstbevestiging:	☐ JA ☒ NEE

Dienst Vastgoed Defensie
Directie Noord
Ruimtelijke Ordening en Milieu

Postbus 90004
3509 AA UTRECHT

Contactpersoon
drs. M.H. Mudde
Senior adviseur ROM

T 038 457 24 01
MDTN *06 126 401
M 06 533 620 85
F 038 457 23 99
MH.Mudde@mindef.nl

Datum 6 mei 2013

Onderwerp Ontwerp- beheersverordening Natuurgebieden 2013

Geacht College,

Onze referentie
2013036490

Afschrift aan
ROM (Mudde)

*Bij beantwoording datum,
onze referentie en onderwerp
vermelden.*

In het kader van het vooroverleg ex artikel 3.1.1 van het Besluit Ruimtelijke Ordening is de ontwerp- beheersverordening Natuurgebieden 2013 de Marne aangeboden aan mijn Dienst. De ontwerp- beheersverordening geeft mij aanleiding tot het maken van de volgende opmerkingen.

1. Beplanting militair oefenterrein Marnewaard en Willem Lodewijk van Nassaukazerne

Op bladzijde 4 van de Toelichting is gesteld dat de op de militaire terreinen aanwezige boomplanting door vorm, grootte en situering een verstoring geven van het open karakter van het gebied. Naar mijn oordeel is een dergelijk selectief waardeoordeel niet op zijn plaats in dit, voor het overige, objectieve document. Ik wijs er in dat verband op dat een vergelijkbare negatieve kwalificatie niet is opgenomen betreffende het grotere, nog meer centraal in het open gebied gelegen, recreatieve Ballastplaatbos. Ik verzoek u daarom de opmerking betreffende de beplanting op de militaire terreinen eveneens achterwege te laten.

2. Bestemming Willem Lodewijk van Nassaukazerne

In artikel 3.3 en 4.2 van de Regels zijn gebruiksregels en bouwregels opgenomen betreffende het terrein van de Willem Lodewijk van Nassaukazerne. Met deze regels, die overeenstemmen met de voorschriften van het vigerende bestemmingsplan, kan worden ingestemd. Het betreffende besluitsubvlak heeft in de verordening echter de niet erg passende benaming 'Maatschappelijk-militair munitiedepot' gekregen. Ik begrijp dat dit het onbedoelde gevolg is van de letterlijke doorvertaling van de bepalingen in artikel 2.1 lid 11 en bijlage 12.39 van de Regeling Algemene Regels Ruimtelijke Ordening (Rarro, 9 december 2011). Het betreffende terrein heeft echter niet alleen de functie van munitiedepot, maar tevens die van

zendstation (artikel 2.1 lid 6 en bijlage 6.22 van het Barro) , naast de hoofdbestemming als kazerne. Ik verzoek u daarom de bestemming te wijzigen in "Maatschappelijk-militair kazerneterrein".

Dienst Vastgoed Defensie
Directie Noord
Ruimtelijke Ordening en Milieu

3. Begrenzing Besluitsubvlak oefendoeleinden

De op de verbeelding van de beheersverordening aangegeven begrenzing van het besluitsubvlak oefendoeleinden is niet geheel in overeenstemming met de vergelijkbare aanduiding op de plankaart van het vigerende bestemmingsplan Marnewaard. Het aangegeven subvlak is plaatselijk smaller dan de aanduiding in het vigerende plan. Daardoor is een deel van het oefendorp Marnehuizen op de rand van, of zelfs iets buiten het subvlak gelegen. Ik verzoek u de aanduiding van het subvlak aan te passen in overeenstemming met het vigerende bestemmingsplan.

Datum
6 mei 2013

Onze referentie
2013036490

4. Aanduiding veiligheidszones munitie-opslag op de verbeelding

Rond de munitiebunkers op de Willem Lodewijk van Nassaukazerne zijn veiligheidszones geprojecteerd, waarbinnen restricties gelden voor het ruimtegebruik in de omgeving van het militaire terrein. Deze zones hebben uitsluitend een externe functie en zijn niet van toepassing op het militaire terrein. Op de Verbeelding van ontwerp-beheersverordening zijn de zones (aangeduid als besluitsubvlak A, B en C) echter doorgetrokken over het militaire terrein. Dit is in afwijking van het kaartje dat als bijlage 12.39 is opgenomen in de Regeling Algemene Regels Ruimtelijke Ordening (Barro, 9 december 2011). Ik verzoek u de kaartbijlage in overeenstemming te brengen met genoemde bijlage van het Barro.

5. Regels veiligheidszones munitieopslag

Met de inwerkingtreding van het Besluit Algemene Regels Ruimtelijke Ordening (Barro)BARRO op 1 januari 2012 is de regeling van de binnen de veiligheidszones geldende restricties enigszins gewijzigd. Daarbij is aansluiting gezocht bij de terminologie van het Besluit Externe Veiligheid Inrichtingen (Bevi).

In artikel 2.6.7 van het Barro is vastgelegd dat bij de eerstvolgende herziening van het bestemmingsplan de volgende regeling opgenomen dient te worden:

- A-zone: Geen bestemmingen die het oprichten van kwetsbare of beperkt kwetsbare objecten als bedoeld in het Besluit externe veiligheid inrichtingen mogelijk maken of de aanleg van autowegen, autosnelwegen, spoorwegen of druk bevaaren waterwegen, parkeerterreinen of recreatieve voorzieningen toestaan, en:Geen agrarische bestemmingen die niet kunnen worden gerealiseerd zonder een meer dan incidentele aanwezigheid van enkele personen.
- B- zone: Geen bestemmingen die het oprichten van kwetsbare of beperkt kwetsbare objecten als bedoeld in het Besluit externe veiligheid inrichtingen toestaan.
- C-zone: Geen bestemmingen die het oprichten van bouwwerken mogelijk maken met vlies- of gordijngevelconstructies of grote glasoppervlakten en waarbinnen zich doorgaans een groot aantal personen bevindt.

In de ontwerp- beheersverordening zijn in artikel 5.2, 5.3 en 5.4 van de regels nog de restricties opgenomen, zoals die tot 1 januari

2012 van toepassing waren. Ik verzoek u de regels in overeenstemming te brengen met het gestelde in het Barro.

6. Belemmeringszone grondstation MILSATCOM (Willem Lodewijk van Nassaukazerne, gemeente de Marne)

Op het terrein van de Willem Lodewijk van Nassaukazerne is een grondstation voor satellietcommunicatie (MILSATCOM) gevestigd. Deze zend/ontvangstinstallatie is aangewezen op grond van artikel 2.1 lid 6 en bijlage 6.22 van het Barro). Rond de zend/ontvangstinstallatie is een bouwbeperkingengebied van toepassing. Het betreft een deel van een (halve) cirkel met een straal van 2860 meter gemeten vanaf de randen van het antenneveld. Dit bouwbeperkingengebied is op 1 oktober 2012 ingevolge het wijzigingsbesluit op het Besluit (Barro) en de Regeling Algemene Regels Ruimtelijke Ordening (Barro) van kracht geworden. Een kaart van het beperkingengebied is opgenomen in bijlage 6.22 van het wijzigingsbesluit. Binnen deze zone dient de versturende werking van nieuwe gebouwen en overige bouwwerken hoger dan 15 meter (windmolens en dergelijke) vooraf te worden getoetst.

Ik verzoek u deze zone, met de daarbij behorende restricties vast te leggen in de beheersverordening.

Dienst Vastgoed Defensie
Directie Noord
Ruimtelijke Ordening en Milieu

Datum
6 mei 2013

Onze referentie
2013036490

Ik verzoek u de beheersverordening aan te passen overeenkomstig mijn bovenstaande opmerkingen.

Hoogachtend,

De Eerstaanwezend Ingenieur Directeur Directie Noord

Hoofd Ruimtelijke Ordening & Milieu

ing. C.R. Hakstege

Hindry Schoonhoven

Van: Advies <Advies@noorderzijlvest.nl>
Verzonden: dinsdag 21 mei 2013 16:11
Aan: Hindry Schoonhoven
Onderwerp: Beheersverordening Marnewaard

Geachte heer Schoonhoven,

Hierbij ontvangt u onze reactie op de concept-beheersverordening.

Met belangstelling hebben wij daarvan kennis genomen.

De verordening is conserverend van aard, nieuwe ontwikkelingen zijn niet aan de orde. Er is zowel op de Verbeelding als in de Regels en Toelichting voldoende aandacht voor onze primaire kering, de zeedijk. Ook de functie van het Lauwersmeer als bergboezem is beschreven.

Wij kunnen dus instemmen met deze beheersverordening.

Wij gaan er vanuit u hiermee van dienst te zijn geweest.

Met vriendelijke groet,

E.W. (Edwin) Rittersma
Adviseur Watersystemen & Keur
Waterschap NOORDERZIJLVEST

050-304 8337

e.w.rittersma@noorderzijlvest.nl

advies@noorderzijlvest.nl

Stedumermaar 1
9735 AC Groningen
op donderdagen niet aanwezig

Postbus 18
9700 AA Groningen

Hindry Schoonhoven

Van: Kooi E.J. van der <e.j.vander.kooi@provinciegroningen.nl>
Verzonden: dinsdag 7 mei 2013 12:14
Aan: Hindry Schoonhoven
Onderwerp: overlegreactie concept-beheersverordening Natuurgebieden De Marne 2013

Beste Hendri,

Per e-mail van 17 april heeft de gemeente de Marne ter vooroverleg de bovenvermelde beheersverordening toegezonden.

Om de administratieve lasten zo beperkt mogelijk te houden wordt indien de overlegreactie betrekking heeft op juridisch-technische Aspecten deze in beginsel (ambtelijk) per e-mail wordt gegeven.

Het concept geeft aanleiding tot het maken van de volgende opmerkingen:

Vanuit het beleidsveld natuur komt het volgende advies .

De beheersverordening is volgens de toelichting een mix van gebruik in enge zin (feitelijk gebruik) en ruime zin (het volgens het vigerend bestemmingsplan toegelaten gebruik). Voor het gehele plangebied gaat met uitzondering van het defensie terrein de enge variant gelden.

In artikel 3 en 4 zijn aanvullende gebruiksregels en bouwregels zijn opgenomen. Voor het defensie terrein worden de mogelijkheden die het vigerend bestemmingsplan biedt overgenomen. In zoverre is de beheersverordening dus mede ontwikkelingsgericht. Er ontbreekt echter een verantwoording of aan de verplichtingen voortvloeiend uit Natura2000 wordt voldaan. Ingevolge artikel 19j, eerste lid, van de Nbw 1998 houdt een bestuursorgaan bij het nemen van een besluit tot het vaststellen van een plan dat, gelet op de instandhoudingsdoelstelling voor een Natura 2000-gebied, de kwaliteit van de natuurlijke habitats en de habitats van soorten in dat gebied kan verslechteren of een significant verstoring effect kan hebben op de soorten waarvoor het gebied is aangewezen, ongeacht de beperkingen die ter zake in het wettelijk voorschrift waarop het berust, zijn gesteld, rekening met de gevolgen die het plan kan hebben voor het gebied.

Geredeneerd wordt dat , omdat de ontwikkelingsmogelijkheden in de beheerverordening maximaal gelijk zijn aan die uit het thans nog vigerend bestemmingsplan, geen sprake is van nieuwe ontwikkelingen in de zin van natura 2000. Het is echter zo dat de ontwikkelingsmogelijkheden uit het vigerend plan niet eerder getoetst zijn aan de Nbw-wet omdat vigerende plannen meer dan 20 jaar oud zijn. Indien echter een nieuw plan wordt vastgesteld (of een beheerverordening, dat materieel identiek is aan een bestemmingsplan) dient ook de niet benutte ontwikkelingsruimte te worden getoetst aan art. 19j Nbw-wet. Denk aan vaste jurisprudentie van de ABRvS waarin is bepaald dat onbenutte ruimte onder het vigerende bestemmingsplan voor het nieuwe bestemmingsplan alsnog getoetst moet worden". Zie o.a. relevante passages uit de uitspraak van de ABRvS van 20-03-2013, nr. 201208230/1/R1: "Bij de beoordeling van de gevolgen van het plan voor het Natura 2000-gebied kan een onder het voorheen geldende plan toegestane, maar niet verwezenlijkte bestemming, niet als uitgangspunt worden genomen (vergelijk de uitspraak van de Afdeling van 28 februari 2007 in zaak nr. 200601747/1)". De toetsing dient plaats te vinden middels een passende beoordeling. Indien uit die toetsing volgt dat significante effecten niet uit te sluiten zijn, ontstaat evt. ook een plan MER-plicht. De conclusie dat de ontwerpverordening niet voorziet in ontwikkelingen die gevolgen heeft voor Natura2000-gebied kan pas worden getrokken worden indien dit blijkt uit een ecologische toets.

Bovenstaande opmerkingen hebben overigens de status van goedbedoeld advies: GS Groningen hebben geen bevoegdheid ingevolge art. 19j Nbw-wet (die ligt bij het bestuursorgaan dat het plan/de verordening vaststelt).

Volgens de toelichting wordt in de regels van de verordening bepaald dat zowel voor gebruik als bouwen de bestaande legale situatie ook de toegestane situatie is. In de regels wordt onder bestaand gebruik verstaan:

- a. bij bouwwerken: een bouwwerk dat op het moment van inwerkingtreding van de beheersverordening bestaat of wordt gebouwd, dan wel nadien kan worden gebouwd krachtens een omgevingsvergunning, waarvoor de aanvraag voor het tijdstip van inwerkingtreding is ingediend, tenzij in de regels anders is bepaald;
- b. bij gebruik: het gebruik dat op het moment van inwerkingtreding van de beheersverordening, tenzij in de regels anders is bepaald

Deze regels borgen niet dat de legale situatie ook de toegestane situatie is. Daarvoor dient een regel te worden opgenomen dat voor zover sprake is van gebruik/bebouwing in strijd met het voorheen geldende bestemmingsplan, daaronder mede begrepen het overgangsrecht van het bestemmingsplan, of een andere planologische toestemming niet onder het bestaande gebruik valt.

Ten slotte liggen in het gebied een aantal landschapselementen en- kenmerken, zoals oude dijken, die in bijlage 12, kaart 6a, behorende bij de Omgevingsverordening zijn aangegeven. Een bestemmingsplan en/of beheersverordening dat betrekking heeft op deze gebieden dienen de regels te worden opgenomen die in de Omgevingsverordening hierover zijn gesteld, b.v. een verbod op diepploegen. Verzocht wordt hiermee rekening te houden.

Met vriendelijke groet

Elbert-Jan van der Kooi

Afdeling Ruimte en Samenleving

Tel: 050-3164817

In ons Handvest voor Dienstverlening kunt u lezen welke dienstverlening u van ons mag verwachten.
<http://www.provinciegroningen.nl/loket/onze-dienstverlening/kwaliteitshandvest/>

Hindry Schoonhoven

Aan: Kooi E.J. van der
Onderwerp: RE: overlegreactie concept-beheersverordening Natuurgebieden De Marne 2013

Van: Kooi E.J. van der [mailto:e.j.vander.kooi@provinciegroningen.nl]
Verzonden: woensdag 8 mei 2013 17:44
Aan: Hindry Schoonhoven
Onderwerp: FW: overlegreactie concept-beheersverordening Natuurgebieden De Marne 2013

Dag Hindry,

Vanuit milieu komt de opmerking dat in de toelichting het aspect externe veiligheid thans nog ontbreekt. Ook in geval van conserverende plannen/beheersverordening is aandacht hiervoor vereist. Dit mede vanwege het feit dat o.a. het Provinciaal Basisnet door het gebied loopt (zie artikel 4.17a i.s.m bijlage 18 van de Omgevingsverordening) en aangemerkt is van provinciaal belang.

Met vriendelijke groet
Elbert-Jan van der Kooi
Afdeling Ruimte en Samenleving
Tel: 050-3164817